

DE OORLOG, 30 augustus 1914
[NIEUWE ROTTERDAMSCH E COURANT, No. 240]

[Zondag 30 Augustus 1914]

Inhoudsopgave 30 augustus 1914

[NIEUWE ROTTERDAMSCH E COURANT, No. 240]	1
De Oorlog.	2
De verwoesting van Leuven.	2
Het krijgsbedrijf in België.	6
Van de Belgische grens.	7
Het gevecht bij Helgoland.	7
In de Noordzee.	8
De toestand ter zee.	8
Een Zeppelin boven Parijs.	8
Van het Westelijk oorlogsterrein.	8
Een Fransch officier over de artillerie.	8
De hoedanigheid der Engelsche troepen.	9
Van de Galicische grens.	9
De inval der Russen in Oost-Pruisen.	9
Een Zeppelin neergeschoten.	9
In Russisch-Polen.	10
De onzijdige staten.	10
De jacht op de Kaiser Wilhelm der Grosse.	10
Mobilisatie in Turkije.	11
De houding van Turkije.	11
Turkije en de Europeesche oorlog.	11
Uit de Fransche pers.	12
Uit Duitschland.	12
Duitschland en Oostenrijk.	12
Uit Engeland.	13
Uit Hongarije.	13
De geredde schepelingen van de Magdeburg.	13
Uit België.	13
Aan de Limburgsche grens.	13
Pest.	13
Laatste Berichten.	13
De Oorlog.	13
Buitenlandsch Nieuws.	13
De Oorlog.	13
De verwoesting van Leuven.	13
Een zeeslag in de Noordzee?	15
De wijziging in het Fransche kabinet.	15
Van het Westelijk oorlogsterrein.	16
Van het Oostelijk oorlogsterrein.	16
Engeland en de oorlog.	16
Engeland vastberaden.	18
De houding van Italië.	19
Italië en de oorlog.	19
De Zeppelin boven Antwerpen.	21
Post en telegraphie.	22
De Oorlog.	22
De Duitschers in Frankrijk.	22
Kiao-tsjou.	22
Leuven verwoest.	22
De Oorlog.	23
Een zeeslag?	23
Door België.	23
Engeland en België.	24
Buitenlandsch Nieuws.	25
Belasting op hazardspelen in Frankrijk.	25
Binnenlandsch Nieuws.	25
Nederland.	25
Amerikanen.	25
Nederland en de oorlog.	25
Technisch personeel.	25

Naspeuringen van Paul Theelen: 30 augustus 1914

[NIEUWE ROTTERDAMSCHER COURANT, No. 240]	25
Vluchtelingen.	25
De Oorlog.	25
Militaire beschouwingen XXIII.	25
De strijd in Noord- en Noordoost Frankrijk.	26
De zeeslag bij Helgoland.	27
De krijgsverrichtingen der Serviërs.	27
Het Kanaal.	28
Mijnen in de Noordzee.	28
Van het oostelijk oorlogsterrein.	28
Een kostbare prijs.	29
Engeland en België.	29
Leuven.	30
Schending van het volkenrecht.	31
De Duitsche koloniën.	32
In Marokko.	32
De volkerenoorlog.	33
Geïnterneerden.	33
Economische redenen voor houding.	34
Patenten in Engeland.	34
De Bulgaarsche minister van oorlog op Inspectiereis.	34
In de Deensche grensgewesten.	35
Het afbreken van de diplomatieke betrekkingen tusschen Engeland en	36
De burgemeester van Bree.	36
De openbare meening in de Ver. Staten.	37
De Oorlog.	38
De verdediging van Parijs.	38
De Duitschers in België.	38
De inval der Oostenrijkers in Polen.	38
Mijnen op zee.	38
Uit Rusland.	38
Engeland en de oorlog.	39
Griekenland.	39
Uit de Vereenigde Staten.	39
Land- en Tuinbouw.	39
Oeconomische en Financiële Mededeelingen.	39
De heropening van de Londensche beurs.	39
Dividenden en coupons.	40
De Oorlog.	40
De Oorlog.	40

5

Ochtendblad, B. (Late uitgave).

De Oorlog.

10 De verwoesting van Leuven.

MAASTRICHT, 29 Augustus (Part. D. B.) Zooeven kom ik terug van een gevaarlijken tocht naar Leuven. Hier volgt een getrouw relaas van den toestand, zooals ik dien te Leuven vond en bijwoonde: Mijn reis ging over St. Truijen en Tienen (Tirlemont) en had Doornik tot einddoel. Door het herhaald oponthoud, dat het zeer nauwkeurige onderzoek van mijn passen en legitimatiebewijzen vorderde, vlotte mijn reis zeer langzaam. Even voorbij Tienen waarschuwde mij een Duitsch officier niet verder te gaan, daar de toestand te Leuven hoofdzakelijk voor burgers uiterst kritiek was en de stad door artillerie zou worden gebombardeerd. Hij ontried mij ernstig verder te gaan, daar ik groot gevaar zou loopen, zonder vorm van proces te worden doodgeschoten door een Duitschen wachtpost, die mij voor een inwoner zou aanzien, nog voor dat ik gelegenheid zou gehad hebben mijn passen te toonen, en zeker hetzelfde lot zou ondergaan door de nog aanwezige zich verborgen houdende burgers, indien hij mij een soldaat ter beveiliging van mijn persoon meegaf, daar ik in dit geval voor een Duitscher zou worden gehouden. Nadere bijzonderheden kon hij mij niet geven, daar hij voorgaf het ware zelf niet te weten. Niettemin vervolgde ik mijn weg en stiet reeds na korten tijd op duizenden vluchtelingen. Zonder kleeding mee te nemen, ten deele zonder schoenen, hadden zij de stad overhaast verlaten. Ziekten, en ouden van dagen strompelden voort, luid weeklagend en jammerend. Kloosterzusters, geëscorteerd door militairen, kinderen die naar hunne ouders zochten. Zij allen vluchtten in de richting van Tienen (Tirlemont). Tot dicht bij de stad Leuven genaderd, bleek mij dat

30

aan een rechtstreeks doordringen niet te denken viel. Brandende buizen werden afgebroken, telegraaf- en tramdraden lagen gebroken over de straat. Lijken van paarden versperden den weg. Langs een omweg wist ik het station te bereiken, waar ik gelegenheid had den commandant kort te spreken en hem mijn passen te laten viseeren. Intusschen was het circa 6 uur in den namiddag geworden. Met het oog op den tijd voor mijn voorgenomen verdere reis naar Brussel, besloot ik in verband met de invallende duisternis zoo goed en zoo kwaad het ging een onderkomen te zoeken. Ik vernam echter, dat voorzoover de huizen nog niet in brand gestoken of geschoten waren, dit spoedig zou geschieden.

Van zeer verschillende zijden werd mij inmiddels medegedeeld hetgeen was voorgevallen. De onderscheiden tegenstrijdigheden weglatende, meen ik het volgende als de ware toedracht van zaken te kunnen meedeelen. Dinsdagavond circa 11 uur, terwijl de stad door betrekkelijk weinig troepen landweer en linie was bezet, en lange colonnes proviand en een munitietrein door de stad trokken, werd plotseling uit een huis tegenover het station, waar het kwartier van den stadscommandant en de staf gevestigd was en dus veel militairen aanwezig waren, geschoten. Spoedig daarop weerklonken andere schoten uit de nabijzijnde huizen, welk schieten zich in een oogenblik van huis tot huis en van straat tot straat voortplantte. De Duitsche soldaten vielen in niet te tellen menigte. Velen werden gewond. De paarden voor de treinwagens werden gedood of sloegen op hol. Een algemeene verwarring volgde. Duidelijk zag ik de schoten van een machinegeweer door de spiegelruiten van het station. Bij onderzoek bleek dat een machinegeweer op de derde verdieping van ten tegenover het station gelegen hotel was opgesteld. Juist was een militaire trein uit Luik, met bestorming naar Brussel aangekomen en ontladen, kon sectie artillerie werd uit de omtrek van Brussel gerequireerd. Het was onmogelijk te weten, wie de schuldigen waren en precies te weten uit welke huizen de schoten kwamen. Daarom drongen de soldaten de huizen binnen en ontspon zich hier en daar een verwoed straatgevecht. Iedere bewoner die gewapend gevonden werd of verdacht werd te hebben geschoten werd onmiddellijk neergelegd. Dat hierbij ook veel onschuldig bloed werd geschoten, spreekt vanzelf, doch de tijd ontbrak om alles nauwgezet en nauwkeurig te onderzoeken. De bewoners wier onschuld bleek, ouden, zieken en kinderen, ten deele ook de vrouwen moesten hunne woningen verlaten. Inmiddels wierp de artillerie voortdurend granaatkartetsen in de stad, die spoedig op verschillende plaatsen brand veroorzaakten. Andere huizen werden met benzine gedrenkt en aangestoken. In dit stadium was ik bij het station aangekomen en ik was getuige van het wegbrengen van een vierhonderdtal Engelsche en Schotsche soldaten en hooglanders in hun eigenaardige dracht. Een langer verblijf bij het station achtten de officieren, met het oog op het gevaar en daar zij de verantwoordelijkheid niet durfden op zich te nemen, voor mij onraadzaam. Een nieuwe beschieting uit andere, nog intact gebleven huizen, werd verwacht.

Daar naderden ouder sterk escorte twee groepen gijzelaars, mannelijke en vrouwelijke, ieder ter sterkte van vijfhonderd menschen. Zij werden bij het station opgesteld. Bij ieder schot dat op Duitsche militairen werd afgevuurd, zouden er tien worden gefusilleerd. Hier hielp geen klagen of weenen. De goeden moesten het met de kwaden ontgelden en werkelijk werd nog menig soldaat uit een hinderlaag neergelegd. De nacht viel in en akelig verlichtte de branden de gloed den omtrek. Versterkte posten werden uitgezet. Talloos waren de patrouille, die de stad doorkruisten. Terwijl ik met een officier stond te praten, knalden er schoten in onze nabijheid. Een gearresteerd inwoner werd in mijn nabijheid gefusilleerd. Van slapen was geen sprake. Losgerukte paarden, loeiende koeien, verschrikt door het knetterend neervallen van balken en het donderend geraas van instortende gevels en huizen, daartusschen het vallen van schoten. Het bijwonen van zooveel ellende en kommer maakte ieder rust-komen onmogelijk. Koud en kil was de nacht, dien ik in betrekkelijke veiligheid doorbracht. Tegen het aanbreken van den dag trokken de soldaten er op uit om machtig te worden, wat nog niet door brand was verwoest. De telegrafische gemeenschap en de postverbinding van Luik uit naar Holland zijn verbroken. Ik moest mij dus haasten, naar Holland terug te keeren, om u tijdig te seinen en gaf dus mijn plan, om over Brussel naar Frankrijk te gaan, voorloopig op. Terugkeerende over de buitenboulevards zag ik gisterochtend nog veel lijken liggen van inwoners. Ik telde er een twintigtal. Ik zag veel geestelijken naast elkaar met het gezicht naar den grond, een eind verder een grijsaard, waarnaast een stokoude vrouw. Zouden zij zich, van niets kwaads bewust, en zich beschut door den ouderdom wanend, op straat hebben gewaagd? Wat verder weer het lijk van een priester. De soutane bemodderd en bevuild door bloed. Afschuwelijk was de aanblik van die onbegraven dooden. Het hart krimpt bij het aanschouwen van een tafereel, waar de slechtste menschelijke hartstochten hoogtij vierden. Op mijn terugtocht buiten Leuven naar Tienen (Tirlemont) een

aaneenschakeling van uitgebrande huizen en boerenwoningen. Ook hier was veel verwoest en vernield.

100 Herhaald bandenpech aan mijn auto, was oorzaak, dat ik moest overnachten bij
boerenlieden, ongeveer twintig kilometer voor Luik, waarvan ik heden drie uur
terugkeerde. De oorzaak van de vreeselijke gebeurtenissen die te Leuven plaats
hadden, wordt door de Duitsche militairen, waarvan, ik vele officieren sprak,
toegeschreven aan de houding der geestelijkheid, die de bevolking volgens hun zeggen
105 had diets gemaakt, dat de Duitschers de nederlaag zouden hebben geleden en in vollen
aftocht waren. Vast staat dat den dag voor mijn aankomst in den omtrek van Brussel
een gevecht heeft plaats gehad. Een officier die daaraan deelnam, trof ik in het
brandende Leuven. Hij beweerde met de grootste stelligheid, dat de vijandelijke
aanval zegenvierend was afgeslagen en door een overmacht verpletterd, hoewel drie
110 divisies, tegenover hen stonden, bestaande uit Engelsche troepen. Vermoedelijk waren
de bovenvermelde en binnengebrachte Engelsche krijgsgevangenen uit dit gevecht
afkomstig. Dit zou dan geenszins duiden op een nederlaag der Duitsche troepen. Als
curiositeit moet ik nog melden dat ik te Leuven vernam, dat het Duitsche leger tot op
tachtig kilometer van Parijs was doorgedrongen. Er heerschte dientengevolge groote
geestdrift en hoera's werden uitgebracht. Ook zou Frankrijk vredesonderhandelingen
115 hebben aangeboden. Voortdurend werd mij gevraagd of Engeland aan Nederland den oorlog
had verklaard. Natuurlijk weerlegde ik dergelijke geruchten en verzekerde dat
Nederland den wil en de kracht had volmaakt neutraal te blijven.

120 ARNHEM, 29 Augustus. (Part.) Zooeven ontmoette ik een Nederlander, S. D. genaamd, die
tijdens de verwoesting van Leuven nog in de stad was en slechts door een gelukkige
omstandigheid aan een verschrikkelijken dood is ontsnapt. Hij vertelde het volgende:
In het midden van deze maand ongeveer, de juiste data kan ik mij niet meer
herinneren, daar ik in de ellende der laatste weken alle begrip van tijd heb
verloren, verlieten de Belgische troepen Leuven en omtrek. Wel werd er herhaaldelijk
125 in den omtrek gevochten; we konden voortdurend het kanongebulder en soms ook het
geweervuur hooren. In het begin der vurige week, ik meen Woensdag, bevond ik mij met
eenige inwoners van Leuven bij het station, om eens te kijken of we ook iets gewaar
konden worden, want reeds dagen lang waren we zonder eenig nieuws. Omstreeks 3 uur in
den middag kwamen een zevental Belgische kanonnen de stad binnen. Zonder iets te
130 zeggen reden de Belgen door in de richting van Brussel. We kregen den indruk dat ze
vluchtten. In angstige spanning wachten we nog eenigen tijd, om te zien of er nog
iets zou gebeuren. Een half uur later zagen we in de verte opnieuw soldaten naderen,
't waren er slechts weinigen. Toen ze dicht genoeg bij waren om te zien dat het
Duitschers waren, wilden we vluchten. Ze riepen ons toe om te blijven staan, waaraan
135 ik en een drietal anderen gehoor gaven. Naderbij gekomen bleek het slechts een
patrouille van 10 à 12 man te zijn, die met weergalooze brutaliteit zich in de stad
hadden gewaagd. Ze vroegen ons of er ook een rivier in de buurt was, waarop ik hen in
het Duitsch antwoordde dat dit niet het geval was, maar dat er wel een vaart was. Op
een vraag of er ook soldaten in de buurt waren, zeide ik dit niet te weten, doch ik
140 geloofde van niet. We konden toen gaan. Ik zag nog dat twee man op post werden gezet
bij het station, twee man reden door, terwijl de overigen de deur van het gesloten
station inbeukten en binnen gingen. Ik spoedde mij ijlings huiswaarts. Nog geen uur
later was de stad door Duitsche troepen overstroemd. De burgemeester werd gevangen
genomen; we hebben hem niet weer gezien. Duitsche soldaten vertelden mij, dat hij was
145 doodgeschoten. De bevolking hield zich rustig, ook toen de Duitschers werden
ingekwartierd. Alle wapens waren reeds een week tevoren door de Belgische
autoriteiten ingeleverd. De bevolking was echter zoo beangst, dat ze den soldaten op
het eerste verzoek alles afstond, ook al betaalden ze niet of gaven ze geen bon. De
soldaten gedroegen zich over het algemeen ordelijk, hoewel zij zich meermalen aan
150 drankmisbruik te buiten gingen en dan den inwoners overlast aandeden. Zoo kwamen op
zekeren dag twee dronken soldaten in onze zaak, voor wie ik de harmonica moest
repareeren; toen ik zulks gedaan had, bleven ze bij ons in den kelder, waar de een
speelde en de ander danste. Dit spelletje duurde eenige uren, waarop ze aftrokken.
Mijn patroon, die een rijwielzaak dreef, werd genoodzaakt rijwielen en onderdeelen te
155 leveren tot een bedrag van ruim 3000 [of 5000?] mark, waarvoor hij bons kreeg. Of
deze zullen worden betaald, zal nog de vraag zijn, daar de eerste de beste
onderofficier, ja soms zelfs soldaten, maar met potlood geschreven bon gaven. Op
zekeren dag had een Belgische patrouille zich blijkbaar te ver gewaagd. Ze vluchtte
in een café, gevolgd door Duitsche soldaten. Toen wierpen de Belgische soldaten hun
160 geweren weg en gaven zich over. De Duitschers wisten echter van geen genade.
Laatstleden Dinsdag hoorden we er den ganschen dag hevig geweer- en kanonvuur, niet
ver van de stad. Tegen den avond besloot ik buiten de stad eens te gaan kijken. Ik

165 waagde mij een uur buiten de stad. Van een heuvel af kon ik toen opmerken dat in de
richting Mechelen hevig gevochten werd. Daar het vuren steeds naderbij klonk, keerde
ik zoo spoedig mogelijk naar de stad terug, daar ik beangst was dat misschien de
troepen mij al vluchtende zouden overvallen. In de stad heerschte een buitengewone
opwinding, daar er echter niets gebeurde, keerde allengs de kalmte terug en spoedig
was er niemand meer op straat.

170 Eenige uren later, we waren juist aan den maaltijd, werden we onverwacht opgeschrikt
door geweerschoten, vermoedelijk in de stad. Oogenblikkelijk heerschte er buiten een
grootte drukte. De Duitschers liepen te hoop, zonder dat ze blijkbaar zelf wisten wat
er gebeurde. Van de burgers waagde zich niemand op straat. Het geweervuur kwam steeds
nader, tot dat we duidelijk in deze straat schoten hoorden vallen. Kanonnen reden
175 door de straten, eenige werden vlak bij ons huis opgesteld. Commando's weerklonken en
spoedig dreunde de straat van het hevige kanonvuur. Boven het gebulder van de
kanonnen klonken nu en den menschelijke kreten. Toen ik het waagde door een der ramen
te kijken wat er in de straat voorviel, zag ik reeds verschillende huizen in brand
staan. Soldaten sloegen de winkelruiten stuk en stalen alles wat van hun gading was.
Ik zag hen juist hij een comestibleshandelaar de ruiten inslaan en zich aan de in de
180 uitstalkast staande wijnen te goed doen, terwijl een oogenblik later een soldaat met
een arm vol kistjes sigaren bij een overbuurman uitkwam. Menschen, die uit de
brandende huizen naar buiten vluchtten, werden op straat doodgeschoten door de met
het geweer in den arm loopende soldaten. Toen het kanongebulder bleef aanhouden,
besloten wij, mijn patroon, ook een Nederlander, zijn vrouw, een zoontje en ik
185 schuilplaats te zoeken in den kelder. Ik en het zoontje van den patroon kropen onder
de opgestapelde banden en dekten ons daarmede toe, mijn patroon kroop in een kist en
zijn vrouw onder een gootsteen, waar ze echter genoodzaakt was tot aan haar middel in
het water te staan. Zoo brachten we in doodsangst den nacht door. Het schieten in de
straten duurde steeds voort. In den loop van den nacht waagde ik het nog even naar
190 boven te gaan, om wat water te halen. Door een venster zag ik toen dat een groot
gedeelte van onze straat reeds in puin lag.

Onze buurman, een advocaat, was met een vijftiental andere personen op het dak
gevlucht, terwijl zijn huis reeds van alle zijden in brand stond. Handen wringend
kropen de ongelukkigen, waaronder vrouwen en kinderen bijeen. Nadat we nog een tijdje
195 in onze schuilplaats waren gebleven, bemerkten we dat ook ons huis boven ons in brand
stond. We stonden toen voor het feit om ons levend te laten verbranden of op straat
te vluchten, waar we bijna, zeker werden doodgeschoten. We kozen het laatste. Hoewel
we dit besluit genomen hadden, durfden we geen van alle het eerst te gaan. Eindelijk
besloot ik het te wagen; ontkomen was toch niet meer mogelijk. Nauwelijks was ik op
200 straat of een drietal soldaten liepen op mij toe, hun revolvers op mij lichtend,
riepen ze "Waar moet dat heen?" Hoe ik er toe kwam, weet ik zelf niet, doch in het
Duitsch, riep ik hun toe: "Houdt op, ik ben Duitscher." Dadelijk veranderde hun
houding en toen ik hun vertelde dat ook mijn patroon een Duitscher was (ook die
spreekt goed Duitsch) boden ze mij aan ons naar het station te brengen, waar spoedig
205 een trein zou vertrekken. De tocht door de stad was het verschrikkelijkste wat men
zich voor kan stellen. 't Was als een wandeling door de hel. De geheele stad stond in
brand, terwijl vele huizen en groote gebouwen reeds in puin lagen. Overal in de stad
lagen lijken, terwijl we uit enkele huizen nog kreten hoorden. Burgers zagen we
nergens op straat, alleen soldaten. Met behulp van onze geleide, die steeds in de
210 overtuiging bleven, dat we Duitschers waren, kwamen we omstreeks half zes aan het
station. Voortdurend spraken zij over de burgers, die geschoten hadden, waarin we hen
maar gelijk gaven, hoewel wij voor ons de overtuiging hebben, dat het onwaar is.
Veeleer meen ik dat de buiten Leuven vechtende troepen enkele soldaten vluchtende in
de stad op de schildwachten zijn gestuit, die op hen, ze voor Belgen aanzierende,
215 hebben geschoten. Zoo is misschien een misverstand ontstaan. Overal in de stad waren
de parken omgewoeld. Blijkbaar waren daar inderhaast de doodgeschoten burgers
begraven. Althans hier en daar staken menschelijke lichaamsdeelen boven den grond
uit.

Aan het station moesten we eenige uren wachten, voordat de trein vertrok. We hadden
220 toen gelegenheid de verwoesting van onze mooie oude stad met haar prachtige gebouwen
gade te slaan. Onbeschrijfelijk is het schouwspel van die vuurzee, dien alles
verteerenden vuurgloed. Soldaten met brandbare stoffen en met bommen liepen rondom,
waar de boel nog niet goed brandde, opnieuw den brand erin te steken. Buiten ons
waren er geen andere inwoners aan het station. Alleen gewonde Duitschers werden in
225 den trein gebracht. Na eenigen tijd kwamen echter eenige soldaten, een vijftig
mensen voor zich uitdrijvende. Aan den bevelvoerende officier vertelden de
soldaten, dat ze deze mensen hadden gevonden in huizen, van waaruit geschoten was.
Zij bezwoeren handenwringend niet geschoten te hebben. Na korten tijd werden alle

ongelukkigen neergeschoten. Gelukkig vertrok eindelijk te 8 uur de trein, die ons
230 wegvoerde uit deze poel van ellende en jammer. De trein reed zeer langzaam. Overal
langs den weg passeerden we verwoeste dorpen; alles is vernield en verbrand. Even
voor Luik is blijkbaar een spoorwegongeluk voorgekomen, althans langs den spoorbaan
lagen twee treinen, waarvan de wagens geheel in elkaar waren geschoven. Op het
station te Luik stond met groote letter, geschreven: "Neu Deutschland" en daarnaast
235 geteekend het portret van Koning Albert, een halsdoek om en een Deutsche pijp in den
mond. In Aken werden we liefderijk ontvangen en van eten en drinken voorzien. Daar we
geen papieren hadden deden we onderzoek naar den Nederlandschen consul, die daar
echter niet was te vinden. We zijn toen naar Herzogenrath gegaan, waar we van den
corpscommandant een bewijs kregen, waarmede we ongehinderd naar Holland konden gaan.
240 Op mijne vraag, waarom ze de stad niet na de waarschuwing dat de stad vernield zou
worden, hadden verlaten, verklaarde de heer D. dat een waarschuwing hem en blijkbaar
velen met hem niet bekend was.

BERLIJN, 29 Augustus. (Part.) Uit het westelijke hoofdkwartier wordt aan het Berliner
245 Tageblatt geseind: Te Leuven was Maandag alles nog rustig. Onze colonnes en troepen
waren uitgeladen, hadden kwartier betrokken in herbergen en huizen, en waren op
vreedzamen voet met de burgerij. Dinsdagmiddag kwam bericht van dan dreigenden uitval
uit Antwerpen. Onze troepen verlieten Leuven. Slechts weinig soldaten bleven in de
stad achter. Het bataljon landstorm uit Neuss bleef het station beschermen, terwijl
250 de commanderende generaal met een gedeelte van zijn staf zich naar het front spoedde.
Op dat oogenblik begon op verscheiden plaatsen in de stad een moorddadig vuur. Het
andere gedeelte van den staf werd aangevallen. Vijf officieren werden door kogels
getroffen en alle paarden van dat gedeelte van den staf werden neergeschoten. Uit de
koffiehuizen om de marktplaats heen werd uit hinderlagen van daken en van achter
255 schoorsteenen geschoten. Het vuur werd beantwoord. Twee priesters, die, naar kon
worden bewezen, munitie hadden uitgedeeld werden bij het gedenkteeken op de markt
doodgeschoten. Het straatgevecht nam onverwacht groote afmetingen aan. Duitsche
bagagecolonnes kwamen in de stad en werden in het gevecht gewikkeld. Onder andere
schoot men uit een hinderlaag een transport benzine in brand. Alras was er op
260 verschillende plaatsen van de stad brand ontstaan. Het straatgevecht duurde tot
Dinsdagavond voort. Woensdagmiddag was de stad, alsmede de Noordelijke voorstad Heret
op vele plantten in vlammen opgegaan. De Duitsche soldaten waren over den arglistigen
aanval zeer verbitterd. Men kan het voor zeker houden, dat onze landstormsoldaten,
die voor het meerendeel huisvader zijn, slechts in uitersten nood een zoodanige
265 vreeselijke executie voltrekken.

MAASTRICHT, 29 Aug. (Part. D. B.) Van Deutsche zijde zegt men dat de aanslag te
Leuven zorgvuldig wat voorbereid en werd ondersteund door Engelsche militairen in
burgerkleding, waarvan de uniformen zijn gevonden. Van Deutsche officieren vernam ik
270 dat geestelijken de bewoners hadden wijsgemaakt dat de Franschen en Engelschen
overwinningen hadden behaald en de Duitschers terugtrokken. Daarop begon de
slachting, waarbij een compagnie landweer en een bagagetrein werden gedecimeerd. De
militaire bevelhebber gelastte daarop de stad te ontruimen en in brand te steken.
Slechts de kathedraal en het stadhuis zullen verschoond blijven.

LONDEN, 29 Augustus. (Part.) De Times komt in een hoofdartikel verontwaardigd op
tegen het ruwe optreden der Duitschers in België, dat zijn toppunt heeft in de
verwoesting van Leuven. De Westminster Gazette, een zeer gematigd blad, schrijft: De
280 verwoesting, van Leuven is een schandelijke daad, die niet gerechtvaardigd kan worden
met een beroep op militaire noodzakelijkheid. Geen dappere soldaten bedrijven
dergelijke dingen, maar menschen, dol van angst voor eigen veiligheid. Het is een
noodzakelijkheid voor de Duitschers, hun verbindingslijnen te doen bezetten door het
kleinst mogelijke aantal troepen en daarom moet de bevolking worden geterroriseerd.
Deze wijze van treden zal echter het tegengestelde uitwerken van 'tgeen ermee bedoeld
285 is. Het zal de bondgenooten tot volharding aansporen.

Het krijgsbedrijf in België.

ANTWERPEN, 29 Augustus. (Reuter.) Volgens een niet ambtelijk bericht zijn er
gisternacht over Belgisch gebied 160 treinen van het zuidwesten naar het noordoosten
290 gegaan. Alle treinen waren propvol Deutsche soldaten. Zij vormden een legerkorps met
zijn geheelen tros. Dit schijnt er op te wijzen, dat de verbijsterend snelle opmarsch
der Russen de Duitschers dwingt troepen uit hun Maastricht terug te laten komen. Van
anderen kant wordt verzekerd dat de Deutsche troepen om Brussel tot een zoo klein
mogelijk getal zijn teruggebracht. In Brussel zijn er geen meer.

295

Van de Belgische grens.

BAARLE NASSAU, 29 Augustus. (Part. V. B. 6 uur 's avonds.) In aansluiting met mijn berichten over Leuven meld ik u nog het volgende: Voortdurend komt uit het zuidwesten een geweldig en somber kanongebrom, soms zoo hevig dat de geheele heide schijnt te dreunen. Wellicht woedt er thans een verschrikkelijke slag bij Mechelen of wordt de stad verder verwoest. Met weemoed denk ik aan den St. Romboutstoren en de beiaardconcerten van Jef de Nijn. Den heelen dag zijn van het grensstation Weelde massa's vluchtelingen Nederland ingetrokken. Zij komen van alle kanten, uit alle streken van België, velen komen uit Antwerpen en de steden daar rondom. De een-uur trein bracht vandaag velen aan. De trein van half zes brengt ten aantal priesters aan die vreeselijke dingen beleefd hebben. Hun uiterlijk is diep neerslachtig. De Duitschers hebben hen uit Givet (onder Namen) verdreven, waar het land te vuur en te zwaard verwoest wordt. Uit Leuven zijn geen meerdere vluchtelingen aangekomen. Groote troepen Duitschers liggen te St. Quentin verhalen ons de priesters.

310

Het gevecht bij Helgoland.

BERLIJN, 29 Augustus. (Wolff.) In den loop van gisterochtend verschenen in de buurt van Helgoland verscheiden moderne Engelsche kleine kruisers en twee flottiljes torpedojagers, bestaande uit ongeveer 40 torpedojagers. Er hingen plaatselijke nevels. Ten Noordwesten van Helgoland kwam het tot hardnekkige afzonderlijke gevechten met onze lichte strijdkrachten. De Duitsche kleine kruisers drongen hevig naar het Westen op. Daarbij geraakten zij, tengevolge van het beperkte uitzicht, in gevecht met verscheidene sterke Engelsche gepantserde kruisers. De Ariadne is daarbij, door twee liniekruisers van de Lionklasse op korten afstand met zware artillerie beschoten, na een eervol gevecht naar den grond gegaan. Een deel van de bemanning, waarschijnlijk 250 man, kon worden gered. Ook de torpedoboot V 187 is, hevig beschoten door een kleinen kruiser en tien torpedojagers, al vurend gezonken. De commandant en chef van de flottilje is gesneuveld. Een aanmerkelijk deel van de bemanning is gered. De kleine kruisers Köln en Mainz worden vernist. Volgens een Reuterbericht uit Londen, zijn zij eveneens in den strijd met een sterkeren vijand gezonken. Hun bemanningen (negen officieren en 81 man) schijnt door de Engelsche schepen gered. Volgens dezelfde Engelse bron, hebben Engelsche schepen aanmerkelijke schade geleden. (Over de kleine kruisers Köln en Mainz hebben wij reeds in ons vorig Avondblad meegedeeld. De Ariadne was een kleine gepantserde kruiser van 2600 ton, dateerend van 1900. Het schip liep 22 knopen en was met 269 koppen bemand. De lengte bedroeg 100, de grootste breedte 11.8 meter. - Red.)

330

BERLIJN, 29 Augustus, (Part H.) Het zeegevecht, dat gisteren ten Noordwesten van Helgoland heeft plaats gehad, waarbij drie Duitsche kruisers en een torpedoboot zijn vernield, noemt men hier een zoogenaamde gewelddadige verkenningstocht van de Engelschen. Daarbij drongen de vooraan liggende kleine Duitsche kruisers te onstuimig naar het Westen en geraakten, door den nevel het spoor bijster, in het bereik van eenige groote Engelsche liniekruisers, waar ze niet tegen op konden. Toen de Duitsche gepantserde schepen, ter hulp snellend, op de plaats van het gevecht verschenen, hadden zich de Engelschen, waarvan men hier niet weet of, en hoe groote schade ze hebben belopen, reeds verwijderd.

335

340

LONDEN, 29 Augustus. (Part.) De Evening News heeft bericht gekregen over den zeeslag bij Helgoland van manschappen van de torpedobootjagers-flotille, welke vanmorgen in Harwich is aangekomen. Het gevecht is steeds gevoerd in de mist en heeft ongeveer 8 uur geduurd. Van de torpedojagers, die nu in de haven liggen, schijnt een enkele alleen averij te hebben gekregen. Een officier van een van de booten, die is het midden van het gevecht is geweest en vele Duitsche gewonden aan boord heeft genomen, heeft het volgende meegedeeld: De geheele operatie heeft in een dichte mist plaats gehad en de Engelsche schepen hebben de Duitsche onverhoeds aangevallen. Toen de Engelschen het vuur openden, was geen enkel zoeklicht op hen gericht. Alles scheen te slapen. Het gevecht is zeer hevig geweest en wij moeten veel schade hebben toegebracht. Wij hebben meer dan 20 Duitschers opgepikt, onder wie veel zwaar gewonden. Twaalf van dezen zijn en den weg naar Harwich overleden en hun lijken zijn in zee neergelaten. Twee andere torpedojagers hebben samen ongeveer 60 Duitsche gewonden meegenomen. Den geheelen morgen heeft een juichende menigte op de pier van Harwich op de oorlogsschepen gewacht. De gewonden zijn naar de hospitalen gebracht, wat hedenmiddag nog niet was afgelopen.

345

350

355

360 HARWICH, 29 Augustus. (Reuter.) Een twintigtal torpedojagers is teruggekomen. Er

365 schijnt één enkele beschadigd te zijn. De Engelsche matrozen vertellen, dat het bij Helgoland acht uren vorderde om de naderende beweging uit te voeren. De Engelsche vloot verraste de Duitsche, gebruik makend van den dichten nevel, en leverde haar een zeer hevig gevecht. Duitsche gevangenen zeggen, dat de Engelsche artillerie groote capaciteit heeft en nimmer doel mist. De meeste Duitschers op de bruggen van de schepen zijn omgekomen.

In de Noordzee.

370 MIDDELBURG, 29 Augustus. (Part.) Op Walcheren voornamelijk in de kustplaatsen, hoorde men in de geheelen dag zwaar kanongebulder op de Noordzee.

LONDEN, 29 Augustus. (Reuter.) Krijgsgevangenen en Duitsche gewonden van de vloot zijn heden in Engeland aangebracht.

375 **De toestand ter zee.**

380 BERLIJN, 29 Augustus. (Part. H.) De taktiek, die Engeland tot dusver heeft gevolgd om een botsing tusschen de Duitsche en de Engelsche dreadnoughts in de Duitsche wateren uit den weg te aan, teneinde achteraf met de nog ongedeerde groote Engelsche dreadnoughtvloot een bijzonder gewicht in de schaal te leggen, zal, naar Duitsche meening, bezwaarlijk nog lang kunnen worden volhouden, indien van het Engelsche expeditiecorps, in Noord-Frankrijk ineengebeukt, nog slechts overblijfselen de kust kan bereiken.

Een Zepelin boven Parijs.

385 BERLIJN, 29 Augustus. (Part. H.) De bewering, dat de Amerikaansche gezant bij de Duitsche regeering met kracht heeft geprotesteerd tegen de actie van een Zepelin boven Antwerpen, verklaart men hier voor een verzinsel. Antwerpen, zoo verklaart men hier, is een vesting, evenals Parijs. Aan de laatste stad heeft gisteren een Zepelinkruiser een eerste bezoek gebracht.

390

Van het Westelijk oorlogsterrein.

395 BERLIJN, 29 Augustus. (Wolff.) De Vossische Zeitung schrijft: De nieuwe nederlaag der Engelschen is mogelijk geworden door Duitsche ruitery, die de vlucht der Engelschen naar St. Quentin stuitte tot het vervolgende legercorps en nogmaals konden aanvallen. De nederlaag der Engelschen is beslissend, daar zij van hun achterwaartsche verbindingen zijn afgesneden.

400 PARIJS, 29 Augustus. (Part) Het officieele communiqué van vanavond luidt: In Lotharingen neemt de opmarsen van de Fransche strijdkrachten toe. De Fransche rechtervleugel doet een hevigen aanval in de streek van Lannoy, Signy en Porcien, totnogtoe zonder beslissend resultaat. De aanval zal morgen worden hervat. De Franschen hebben in een veldslag, waaraan vier legercorpsen deelnamen de Duitschers op Guise teruggeworpen. Het tiende Duitsche legercorps en de garde hebben aanzienlijke verliezen geleden. Op den linkervleugel zijn de Franschen minder gelukkig. De Duitsch troepen rukken voort in de richting van Fère.

Een Fransch officier over de artillerie.

410 PARIJS, 29 Augustus. (Part.) Een officier der Zouaven, die met het Afrikaansche leger den veldslag in België heeft meegemaakt, schrijft het artikel in de Temps, waaraan ik het volgende ontleen: Hoe klein ook het veld van waarneming is van een man, die aan een veldslag deelneemt, heb ik toch bij eigen aanschouwing kunnen opmerken welk een groote uitwerking de Fransche artillerie heeft en de verwoesting die zij onder de vijandelijke artillerie en infanterie aanricht. Met een veldkijker volgde ik de werking van de Fransche artillerie met voldoening, gepaard met afgrijzen. Zoolang ik leef zal ik niet vergeten, hoe ik plotseling op een kleine hoogvlakte op 1300 meter afstand, een Duitsche batterij zag verschijnen. Zes stukken werden in razenden ren naar boven getrokken. Niettegenstaande de buitengewone snelheid, waarmee deze batterij in stelling werd gebracht, werd zij onmiddellijk bedolven onder een hagel van granaatkartetsen. De eerste vijf vielen vlak in de buurt, de daarop volgende 420 reten de Duitsche kanonniers aan stukken en een of twee minuten later riepen onze mannen "Leve de Fransche artilleristen". Zoodra een Duitsche colonne een bosch verliet, werd zij letterlijk in stukken geschoten. De uitwerking van onze 7.5 c.M. is mede zoodanig, dat op sommige plaatsen de gedoode vijanden niet neervielen, maar de 425 artillerie betreft, zoo gaat deze officier verder, zoowel de veldartillerie als de zware artillerie, wij kunnen allen getuigen, dat zij veel minder uitwerking heeft dan

430 de Fransche. De zware Duitsche artillerie maakt veel leven, maar richt betrekkelijk
onbeduidende schade aan. Een dorp, dat mijn bataljon bezet hield, werd tweemaal door
zware artillerie met granaatkartetsen beschoten van een afstand van 7 à 8 K.M. De
435 verliezen waren gering daar er slechts lichte kwetsuren, voor het meerendeel aan
handen en voeten voorkwamen. Ongetwijfeld bezit de vijand moed en is hij goed
gedisciplineerd, maar het geweldige onweer van zijn geschut is meer schrikwekkend dan
gevaarlijk. De troepen worden geenszins verschrikt door het oorverdoovend geluid van
die granaten met zevenvoudige explosie en de Duitsche granaten die de daken troffen
zonder ze in brand te stoken.

De hoedanigheid der Engelsche troepen.

440 BERLIJN, 29 Augustus. (Part. H.) in militaire kringen alhier erkent men, dat de
Engelsche troepen dapper hebben gevochten. Men veronderstelt echter, dat de Engelsche
troepen, die deze zullen aanvullen, niet evenveel waard zullen zijn. Ook voor de
dapperheid der Belgische en Fransche troepen, in het bijzonder voor die der Belgische
officieren, heeft men hier waardeering.

Van de Galicische grens.

445 WEENEN, 29 Augustus. (Wolff.) Het Oorlogspersbureau meldt officieel: De sedert 26
Augustus woedende slag duurt voort. De toestand van onze troepen is gunstig. Het weer
is warm en zonnig.

450 BOEDAPEST, 28 Augustus. (Part.) Alle oorlogscorrespondenten melden, dat de groote
slag nog aan den gang is. De Oostenrijksch-Hongaarsche troepen moeten met
weergaloozen heldenmoed vechten. Gelijk van zelf spreekt, is de overwinning van de
Duitschers in Oost-Pruisen van groote beteekenis voor den uitslag van den strijd die
Oostenrijk voert. Het doel is om de Russen tusschen het Oostenrijk en het Duitsche
455 leger in den knel te brengen. (Deze laatste zin is in het telegram verminkt - Red.)
Het Oostenrijksche front strekt zich uit van Plotrkow (bij Lublin) tot Czernowits (in
de Boekowina). Tusschen Warschau en Praga (een voorstad van Warschau) is een
bomaanslag op een militairen trein gepleegd.

460 ST. PETERSBURG, 29 Augustus. (St. Petersburgsch telegraafagentschap.) De strijd aan
het front in Galicië nam den 22sten het karakter aan van een algemeenen veldslag, die
zich ontwikkelde in de oostelijke deelen van de gouvernementen Lublin en Cholm,
evenals in oostelijk Galicië, aan de lijn naar Lwof. De breedte van het algemeene
gevechtsfront bedraagt 300 werst. De vorige gevechten droegen het karakter van
465 voorhoedegevechten, maar dank zij de krachtsinspanning van het Russische leger moet
op verscheidene plaatsen het Oostenrijksche leger zich tot een defensieve houding
beperken. Een regiment Russische infanterie heeft een vijandelijk vaandel veroverd en
Hongaarsche regimenten vernietigd. Het aanvallend optreden der Russen wordt met
kracht doorgezet.

470 **De inval der Russen in Oost-Pruisen.**

ST. PETERSBURG, 29 Augustus. (St Petersb. Telegr. Agentsch.) Uit Russische officieele
bron wordt gemeld, dat op het gevechtsfront in Oost-Pruisen op 21, 22 en 23 dezer de
hardnekkige gevechten zijn voortgezet in de streek van Soldau, Allenstein en
475 Bisschofsburg, waar de Duitschers de legermacht hadden geconcentreerd, die van
Gumbinnen was teruggetrokken. De Russen hebben Allenstein bezet en de Duitschers
leden groote verliezen bij Mühlen, tusschen Osterrode en Neidenburg. In het gebied
bij Petrokof - vrij diep in Russisch Polen, aan de spoorlijn van Czenstochowa naar
Warschau - heeft de Russische ruitery drie eskadrons cavalerie, gesteund door
militaire wielrijders, verslagen. Er worden 127 wielrijders gevangen genomen.

480 PARIJS, 29 Augustus. (Reuter.) Blijkens het officieele communiqué van hedenmiddag
kwart voor drie hebben de Russen Koningsbergen volkomen ingesloten.

485 BERLIJN, 29 Augustus. (E.) De bezetting van Oost-Pruisen heeft in de laatste dagen
groote versterkingen gekregen, om den opmarsch der Russen tegen te houden. Twee
Russische vliegtuigen zijn omlaag geschoten.

Een Zeppelin neergeschoten.

490 St. PETERSBURG, 29 Augustus. Een Zeppelinluchtkruiser, die het station Mlava (in
Russisch Polen, aan den spoorweg naar Warschau, 10 K.M. van de Pruisische grens) had
gebombardeerd, is vervolgd en acht werst van het station neergeschoten. In het
schuitje waren 8 soldaten, twee machinegeweren en een aantal bommen.

In Russisch-Polen.

495 KRAKAU, 29 Augustus. (Wolff.) Volgens de Czns is in Kielce (dat de Oostenrijkers
hebben bezet – Red.) een bekendmaking in naam van het oppercommando aangeplakt,
waarin vrijwilligers werden opgeroepen voor nationale Poolsche legioenen en de
bevolking wordt uitgenoodigd voor de nationale zaak van Polen werkzaam te zijn.
Russische opschriften en uithangborden moeten worden verwijderd. Op openbare gebouwen
500 moet de Poolsche vlag worden geheschen. Politieke vergrijpen zullen worden vervolgd
door de gendarmerie, behorende hij de Poolsche legioenen. Alles wat gedrukt wordt
staat onder militaire censuur. Ne bevolking wordt uitgenoodigd, zich te gedragen
overeenkomstig de instructies van de Oostenrijksche overheid. Deze proclamatie is
ondertekend: Sokolnicki, commissaris der Poolsche legioenen.

505

De onzijdige staten.

BERLIJN, 29 Augustus. (Wolff.) De Norddeutsche Allgemeine Zeitung schrijft onder den
titel: "Fransche dreigementen tegen onzijdige staten": "Verleden Zaterdagavond toen
de geheele wereld reeds wist van de eerste zware neerlagen der Franschen, sloeg de
510 Fransche pers nog een dreigenden toon aan tegen onzijdige staten. Senator Gervais
noemde dien dag in de *Matin* den diplomatieken toestand van Frankrijk uitstekend en
gaf op hoogmoedigen toon den Italianen te verstaan, dat zij die zich niet aan gevaar
blootstelden, ook geen deel zouden hebben aan de buit. "Blijkbaar denkt Italië thans
over dat belangrijke vraagstuk na. Wij hebben de Italianen geen raad te geven, zij
515 weten zelf wel wat hun ware belangen zijn. Wij schenken hun vertrouwen. "Den Turken
stelde Senator Gewais binnenkort een afrekening in uitzicht. "Jean Herbette spreekt
thans in de *Echo de Paris* wat elegischer over Turkije. Hij is van oordeel dat
Frankrijk tegen verwickelingen in het oosten moet waken. Alle Franschen moeten hun
best doen, opdat het tooneel van den strijd niet noodeloos worde uitgebreid en hun
520 vrienden, de Serviërs, van de zijde der Balkanstaten niets kwaads geschiede. "Dat is
nu allemaal gepraat, waarachter zich geen macht meer bevindt."

De jacht op de Kaiser Wilhelm der Grosse.

LONDEN, 29 Augustus. (Part.) Aan de *Evening New*, wordt uit Las Palmas een verslag
525 geseind over een onderhoud met luitenant Deane van de *Galician*, die door den (sedert
in den grond gehoord) hulpkruiser *Kaiser Wilhelm der Grosse* is aangehouden. Deze
vertelde dat Woensdagmiddag om half twee de *Highflyer* (de Engelsche kruiser die den
Kaiser Wilhelm in den grond heeft geboord) in zicht kwam. Hij en andere gevangenen
van de *Galician* kregen bevel naar beneden te gaan, doch een uur later werd hun gelast
530 zich aan boord van het kolenschip *Aruca* te begeven. De *Highflyer* had het Duitsche
schip een uur gegeven om schoon schip te maken. Aan boord van den *Kaiser* bleven
alleen de officieren, de kanonniërs en enkele machinisten. De rest ging aan boord van
de *Aruca*. Er ontstond een algemeen gevecht om van boord te komen en enkele gevangenen
535 slaagden daar niet in. De *Aruca* kon eerst van de *Kaiser* wegstoomen nadat de *Highflyer*
reeds een minuut of tien het vuur had geopend. De *Kaiser* schoot wel terug, maar de
schoten gingen naast of niet ver genoeg. Na driemaal getroffen te zijn, vatte de
Kaiser vuur en zwegen zijn kanonnen. Ook de *Highflyer* staakte toen het vuur. De *Aruca*
was inmiddels op grooten afstand gekomen; wij hebben daardoor niet gezien hoe het is
afgelopen. De kapitein heeft, naar ik later hoorde, zijn zwaard, zijn
540 scheepspapieren en een brief aan zijn vrouw overgegeven aan zijn secretaris, die aan
boord van de *Aruca* was. De gevangenen zijn op de *Kaiser* goed behandeld.

LAS PALMAS, 29 Augustus. (Reuter.) De Duitsche kolenboot *Aruca* is vandaag hier uit
zee aangekomen met de kapitein en de bemanningen van de *Kaipara Nyanga* en van een
545 Engelsche visschersboot, die door den Duitschen hulpkruiser *Kaiser Wilhelm der Grosse*
in den grond geboord waren. Zij waren van den *Kaiser* op de *Aruca* overgebracht bij *Rio de Oro*,
in Spaansch Afrika, was de *Kaiser* juist bezig kolen te laden van de *Aruca*, de
Magdeburg en twee andere Duitsche kolenboten, toen Woensdagmiddag (den 26en dezer)
een Britsche kruiser in zicht kwam. De gevangenen werden toen onmiddellijk op de
550 *Aruca* overgebracht en de *Kaiser* sloeg op de vlucht, vervolgd door den Engelschen
kruiser. De kapitein van de *Kaipara Nyanga* vertelde, dat het onmogelijk was den
strijd te volgen, maar bij vermoedde dat de *Kaiser* in den grond is geboord (dat zijn
vermoeden juist is, weet men reeds – Red.). De kolenboot *Magdeburg* is tijdens het
gevecht door een schot van den Engelschen kruiser onklaar geraakt. De kapitein van de
555 visschersboot heeft verteld, dat zijn schip 3 weken geleden door den *Kaiser* was
aangehouden en in den grond geboord, de *Kaipara Nyanga* was den 16en Augustus op 25.10
N.B. en 17.18 W.L. in den grond geboord, kort nadat de *Arianza* en de *Galician* door de
Kaiser waren aangehouden en later weer vrijgelaten. De gevangenen bevinden zich nog

560 aan boord van de Aruca. De Engelsche consul doet moeite, dat zij verlof krijgen om
aan land te gaan.

Mobilisatie in Turkije.

565 KONSTANTINOPEL, 29 Augustus. (Wolff.) De Porte verklaart in een officieele
mededeeling, dat het wegens de mobilisatie aan vreemde vliegtuigen verboden is om
over Turksch gebied te vliegen. De militaire posten hebben order om op vliegtuigen,
die dit gebod mochten overschrijden, te schieten. In verband met de mobilisatie
ontwikkelt de Roode Halve Maan sedert eenige dagen groote bedrijvigheid. Te Stambouel
zijn drie groote scholen als hospitalen ingericht. Er is een commissie benoemd die
570 maatregelen moet treffen voor de voorziening van Konstantinopel met levensmiddelen en
het binnenhalen van den oogst. Het stadsbestuur maakt bekend, dat de invoer van graan
vrij is.

De houding van Turkije.

575 LONDEN, 29 Augustus. (Part) De Daily Telegraph meldt uit Athene, dat Vrijdag een
bijzondere trein Guirgoe aan de Roemeensch-Bulgaarsche grens voorbij gekomen, naar
Konstantinopel. De trein bevatte verscheidene wagons ammunitie en vervoerde 800
Duitsche zeeofficieren en matrozen. Bevestigt wordt, dat Maandag 120 Duitsche
officieren door Philippopolis zijn gekomen, terwijl Dinsdag nog weer 100 zeelieden
Sofia zijn gepasseerd.

580 LONDEN, 29 Augustus. (Reuter.) Officieele Turksche kringen te Londen verklaren niets
te weten van de geruchten uit Grieksche bron, dat er tal van Duitschers op weg zijn
naar Konstantinopel. De Turksche regeering - zoo voegen zij er bij - weet zeer goed
dat het 't belang van Turkije is een voorzichtige en verstandige politiek te voeren
585 en zich met geen avontuurlijke politiek in te laten. Voorts verzekeren zij, dat de
geruchten over Turksche troepenbewegingen door Bulgarije naar Griekenland geheel
onjuist zijn evenals het gerucht dat generaal Liman pasja tot opperbevelhebber van
het Turksche leger is benoemd.

590 **Turkije en de Europeesche oorlog.**

BERLIJN, 29 Augustus. (Correspondenz Norden.) De bekende Jong-Turk Hakki bei heeft
voor de Correspondenz Norden een artikel geschreven over Turkije en den wereldoorlog.
Daarin wordt o. a. gezegd: De politieke waarde van de Turksche vriendschap is nu voor
595 iedereen duidelijk geworden en men vraagt zich af of de tegenwoordige Turksche
regeering, den toestand van de wereldpolitiek juist inziende, de duidelijkste en
ondubbelzinnigste houding zal aannemen die door de toekomst van Turkije volstrekt
geboden wordt. Er is een tijd geweest dat de Chalief alleen daardoor reeds belangrijk
in beteekenis was, dat de Duitsche Keizer hem openlijk zijn vriend noemde. De houding
van Rusland, Engeland, en Frankrijk dwong evenwel Duitschland, dat zijn vloot nog
600 uitbreiden moest, tot een voorloopigen terugtocht, en deze terugtocht alleen was voor
Turkije rampspoedig door "Hu uitwerking. Nauwelijks hadden wij door een onverwachten
aanval van een aan Rusland verknochte coalitie een groot deel van ons Europeesch
landgebied verloren, waardoor o. a. de hoogmoedswaanzin van Servië tot in het
onmetelijke was gestegen, of men begon te spreken over de Klein-Aziatische quaestie,
605 waarbij bleek dat Rusland vooruit zijn Klein-Aziatische provincie reserveerde en
Engeland de Perzische Golf met het achterland daarvan, terwijl Frankrijk zich Syrië
voorbeheld. Duitschland stelde er zich mede tevreden de belangen der groote Duitsche
ondernemingen te beveiligen door internationale overeenkomsten en concessies.
Daarmee ging hand aan hand een defensieve houding van Turkije, die neerkwam op
610 afhankelijkheid, daar het niet beschikte over krachtige machtsmiddelen. Duitschland's
tot het uiterste gaande vredelievendheid had de aanmatiging van de Drievoudige
entente met den dag doen toenemen en het verzet tegen de zending der Duitsche
militaire missie was een daad van zoo ergerlijke vijandschap, dat men later slechts
met moeite den geest zal kunnen begrijpen die dit mogelijk maakte. Nu wij eindelijk
615 Duitschland het zwaard zien trekken ademen wij verlicht op en hoe zwaar en hoe vol
verantwoordelijkheid ook de taak moge zijn, toch gevoelen wij, dat wij ons als
resultaat van dezen oorlog een waardig nationaal bestaan moeten scheppen. Een nieuw
geslacht, gevormd naar de moderat Duitschers, die zich van hun plicht bewust zijn,
zal nu van-zelf-sprekende Duitsche overwinningen vieren. Dit geslacht zal eenmaal
620 geheel Europa en geheel de beschaafde wereld regeeren. De roem der moderne beschaving
te hebben verdedigd tegen het barbarisme, zal dat hoogste goed zijn, dat de geheele
menschheid aan dit nieuwt Duitsche geslacht zal te danken hebben.
Het verloop der wereldgebeurtenissen dwingt ons stelling te kiezen. Wij weten, dat
wij nog nooit zoo sterk waren, als wij nu kunnen zijn. Populaire mannen van

625 beteekenis en goede vaderlanders als Talaat bei en Enver pasja zullen in dezen
grooten tijd ook met bescheiden middelen groote dingen kunnen volbrengen. De geheele
Duitsche militaire missie en nog een en ander meer staan Turkije ten dienst, even als
waren ze zelf Turken, en zij zullen goed en bloed voor de Porte veil hebben.
630 Maarschalk Liman von Sanders pasja opperbevelhebber van de strijdkrachten in Europa
en aan den Bosporus en ongeveer 75 Duitsche officieren dienen op de hoogste posten
van het Turksche leger. De Turksche vloot is nu, door Duitschland's tegemoetkoming,
sterker dan de Russische Zwarte Zee-vloot en geeft aan Konstantinopel de waarde van
een operatiebasis van beteekenis. Als wij neutraal bleven en niet hielpen Rusland zoo
635 klein en zwak mogelijk te maken, dan moeten wij wel weten dat we reeds door onze
houding van nu ons Rusland's vijandschap en den hals hebben gehaald. Zooals de dingen
thans in Turkije staan is het evenwel onmogelijk dat met een openbare meening, die
wil dat men stelling zal kiezen voor Duitschland, geen rekening wordt gehouden.

Uit de Fransche pers.

640 PARIJS, 29 Augustus. (Part) Naar aanleiding van een gerucht, uit Amerika aan de Daily
Telegraph geseind en behelzende dat de Duitsche keizer binnen twee maanden
vredesvoorstellen zal doen, zegt de Temps, dat dergelijke geruchten deel uitmaken van
een campagne, die Duitschland in Amerika gaat ondernemen, met medewerking van
645 talrijke en machtige Duitsche elementen in Amerika. De komst in Amerika van den
Duitschen gezant Bernstorff en den gewezen staatssecretaris Deinburg zal die campagne
nog versterken. Het doel is o. a. Frankrijk, Engeland en Rusland er toe te bewegen
afzonderlijk over vrede te onderhandelen, zonder rekening te houden met de belangen
hunner bondgenooten. Deze manoeuvre zal evenwel mislukken. De praktijken van
Duitschland zullen niemand om den tuin leiden. Een telegram uit Londen deelt mede,
650 dat een aantal Belgische staatslieden naar Amerika is vertrokken, om daar de openbare
meening voor te lichten.

Uit Duitschland.

655 BERLIJN, 29 Augustus. (E.) De veestapel in Duitschland is thans grooter den sedert
1870 het geval is geweest. De oorlog heeft op de prijzen van het vee nagenoeg geen
invloed gehad en zijn thans lager dan in den zomer van verleden jaar. De
aardappeloogst van verleden jaar ad 54 millioen ton heeft een vermeerdering van het
aantal varkens met 25 pct. mogelijk gemaakt. Ook dit jaar is de levensmiddelenoogst
660 zeer gunstig, zoowel in hoeveelheid als in hoedanigheid. Het ophouden van invoer uit
het buitenland heeft in spaarzaam gebruik een tegenwicht gevonden. De aardappeloogst
is ongeveer gelijk aan die van het vorig jaar, een voldoende hoeveelheid melk en
boter kan van den eigen veestapel worden verkregen.

Duitschland en Oostenrijk.

665 BERLIJN, 29 Augustus. (Wolff.) Keizer Wilhelm heeft aan graaf van Szögeny-Marich naar
aanleiding van zijn aftreden als gezant te Berlijn, het volgende telegram gezonden:
Nu gij uit Berlijn vertrekt, beste graaf, wensch ik te herhalen, dat ik uwe trouwe
werkzaamheid, gericht op het leggen van steeds nauwer vriendschapsbanden tusschen
Duitschland en Oostenrijk-Hongarije, steeds dankbaar in herinnering zal houden. God
670 zij met u en de uwen. WILHELM S. R.

WEENEN, 29 Augustus. (Wolff.) De bladen spreken met stijgende bewondering en
verbazing over het onophoudelijk voorwaarts dringen van de Duitsche legers, die de
675 tegenover den staande Fransche legers en de met hen verbonden Engelsche de Fransche
strijdkrachten onweerstaanbaar achteruit dringen en met ongehoorde spoed vestingen
vermeesteren. De bladen drukken de overtuiging uit, dat nu de voorhoede van de
Duitsche phalanx reeds bij St. Quentin en in nog slechts eenige dagmarschen van
Parijs verwijderd staan, de veldtocht te Frankrijk reeds ten voordeele van
Duitschland is beslist, en dat Duitschland en Oostenrijk-Hongarije in verband met dit
680 in de wereldgeschiedenis ongehoorde succes, het verdere verloop van de gebeurtenissen
op de overige oorlogsterreinen met het volste vertrouwen onder de oogen kunnen zien.
Zeer in het bizonder is men hier verheugd over de nederlaag van de Engelsche troepen.

WEENEN, 29 Augustus. (Wolff.) Dreher, lid van het Heerenhuis, heeft 200,000 kronen
685 geofferd voor het Roode Kruis en andere instellingen, dienende om het leed des
oorlogs te verzachten. Ook heeft hij tweeduizend kronen geofferd voor het hulpcomité
tot ondersteuning van alhier achtergebleven betrekkingen van Duitsche strijders. Tot
hetzelfde doel hebben de vereenigde brouwerijen duizend kronen geofferd.

690 **Uit Engeland.**

LONDEN, 29 Augustus. (Reuter.) French heeft minister Churchill telegrafisch de gelukwensen van het veldleger met het schitterend succes van de vloot bij Helgoland betuigd.

695 **Uit Hongarije.**

BOEDAPEST, 29 Augustus. (Part) Graaf Pejacsewich, minister van Kroatië, die den zomer op de badplaats Vichy doorbracht, is, volgens bericht van een uit Frankrijk herwaarts gevlucht aanzienlijk Hongaar, gevangen genomen en te Lyon geïnterneerd. Graaf Tisza is met de waarneming van zijn ambt belast.

700

De geredde schepelingen van de Magdeburg.

ST. PETERSBURG. 29 Augustus. (Reuter.) Zes officieren van de (in de Finsche Golf gestrande en door de bemanning zelf vernietigde) Duitschen kruiser Magdeburg benevens 50 tot 60 matrozen zijn vanochtend te St. Petersburg aangekomen. De officieren werden in auto's gezet met Russische matrozen met geladen geweren, de Duitsche matrozen gingen te voet door de stad, waar geen vijandige betoogingen hebben plaats gehad.

705

Uit België.

PARIJS, 29 Augustus. (Havas.) Officieel wordt medegedeeld, dat te Brussel alles rustig is. Bevestigd wordt, dat Vrijdag tal van treinen Duitsche troepen uit de streek van Kortrijk in oostelijke richting hebben vervoerd. De terugtrekkende beweging van de Duitsche troepen wordt voortgezet. De vijand heeft de streek, ten noorden van de lijn Merchtem-Vilvoorde-Aerschot-Heyst op den Berg-Tremmelo-Haecht ontruimd. De provincie Antwerpen en een deel van Limburg zijn vrij van vijanden. De algemeene toestand boezemt vertrouwen in.

710

715

Aan de Limburgsche grens.

MAASTRICHT, 29 Augustus. (Part X.) Onze reeds zoo volle stad wordt nu nog voller. Op last van den burgemeester ins u ook de openbare school aan de Spilstraat, die voor den nieuwen cursus al werd opgeknapt, voor vluchtelingen opengesteld. In alle straten hoort men Fransch spreken. Op het Vrijthof staan troepjes welgesteld uitziende Walen in levendig gesprek. Het Waalsch oorlogsbulletin wordt gretig gekocht.

720

Pest.

BOEDAPEST, 29 Augustus. (Part) Uit Triëst wordt gemeld, dat volgens een officieele mededeeling in den Piraeus pest is uitgebroken, en derhalve verboden is waren in te voeren, dit daaruit herkomstig zijn.

725

730

PARIJS, 29 Augustus. (Part.) Bihourd, gewezen gezant van Frankrijk te Berlijn, is op 68-jarige leeftijd gestorven.

Laatste Berichten.

De Oorlog.

Volgens een Reutertelegram aan Engelsche bladen uit Nairobi, hebben Duitschers getracht den spoorweg van Mombasa naar Nairobi (in Britsch Oost-Afrika) te vernielen. Een patroelje nam de Duitschers gevangen voor zij hun plan hadden kunnen uitvoeren.

735

Buitenlandsch Nieuws.

- Prins Albert, de tweede zoon van den koning van Engeland, is ziek. Het gerucht, dat hij aan blinde darm-ontsteking lijdt wordt officieel tegengesproken.

740

De Oorlog.

De verwoesting van Leuven.

De heer H. W. Rutgers, directeur der waterleiding te Leuven, die zich thans met zijn vrouw en twee kinderen te Tiel bevindt, stond ons hedenmiddag een onderhoud toe, waarin hij het volgende verhaal van zijn wedervaren in de laatste dagen deed: "De bezetting van Leuven had plaats 19 Augustus, na de slagen van Diest en Tienen en nadat alle Duitsche troepen, die daaraan deelnamen, door de stad waren getrokken. De bezetting geschiedde zonder enig incident; de burgemeester, eenige schepenen en andere notabelen werdenn door de Duitschers als gijzelaars opgeëischt. Er heerschte volkomen rust tot Dinsdag 25 Augustus. In den namiddag van dien dag werden de in Leuven aanwezige troepen plotseling gealarmeerd, zooals later bleek om de Duitsche legermacht bij te springen in de gevechten ten westen van Leuven en bij Mechelen, waar zij door de Belgische werd teruggedrongen. Dadelijk trokken de Duitschers Leuven uit en onmiddellijk begon men de goederen der Duitsche officieren en soldaten op te

745

750

755

laden. Om half acht ongeveer verliet het convooi de stad. Een niet zeer sterke bezetting was te Leuven achtergelaten. Bij het vertrek van het convooi moet er volgens Duitsche lezing geschoten zijn door de Leuvensche burgerij. "Mij" zei de heer R. "is dit niet bekend. Maar even voor acht hoorde ik op de Stationsstraat, waar ik woonde, een ontzettend lawaai. Ik snelde naar buiten en zag paarden zonder bestuurders met de convooikarren achter zich de straat doorhollen, botsende tegen elkander, tegen de lantaarnpalen, tegen de huizen. In de richting achter dezen warboel, naar de stad toe dus, werd een hevig geweervuur onderhouden. Ik liep naar boven, waar mijn kinderen van 2½ jaar en 6 weken sliepen, en vluchtte met hen en mijn vrouw in den kelder onder ons huis. Spoedig voegden zich daar enkele kindoren onzer bureu bij ons.

Om tien uur 's avonds waagde ik even een kijkje in mijn tuin te nemen, vanwaar ik het gezicht over de straat en de stad had. In de omgeving van het station en op de Groote Markt brandde het geweldig. En nog steeds een regen van kogels en een regen van vuur uit de lucht. Ik ben niet lang gebleven, maar zocht dadelijk weer het beschuttende keldergewelf op. Tegen elf uur kwam een oude dienstmeid uit een achter ons gelegen heerenhuis mijn hulp inroepen. De 56-jarige trouwe had twee tuilmuren moeten overklimmen. Het huis van haar meester stond in brand; alle kamers vol vuur en rook... Wij waren onmachtig hulp te verleen; ieder die buiten kwam, werd onmiddellijk gedood. Met moeite dwongen wij de dienstbode bij ons te blijven; haar meester van 80 jaar, diens zoon van 40 jaar en twee andere dienstboden zijn levend verbrand. Nog anderen kwamen; tusschen twaalven en half één waren wij met ons dertienen in den kolder. De angst, die wij uitstonden, is onzegbaar. Het geloei der vlammen, het geknetter van niet onderbroken geweervuur, het was om er wanhopig onder te worden. Om twee uur werden alle ruiten bij ons ingeslagen en ons huis, dat evenals alle huizen op Duitsch bevel van boven tot beneden verlicht moest zijn, werd doorzeefd van kogels, stellig om mogelijke vluchtelingen, die er in konden zijn, te doden of te verdrijven. Om vier uur 's morgens werd een huis naast ons in brand geschoten. De wind dreef den rook in den kelder en wilden wij niet stikken, dan moesten wij dezen verlaten. In de straat viel nog schot op schot; wij moesten ze echter over om in een stal achter een ook al verbrand heerenhuis beschutting te vinden. Ongedeerd bereikten wij allen deze toevlucht. Daar troffen wij nog een dertigtal vluchtelingen, meest bewoners van de Stationsstraat, die voor en na hun eigendommen in de vlammen hadden zien opgaan of later zagen opgaan. Op het oogenblik, dat wij er kwamen, stond een groot klooster, bewoond door uit Portugal verdreven paters en waar tal van Leuvensche studenten gehuisvest waren, in lichtelaaie. In de naaste omgeving stonden vier groote huizen in brand, waaronder dat van advocaat Sterckmans en van den officier van gezondheid Vanbellingen, die op het oogenblik in Antwerpen is, maar wiens vrouw en kinderen te Leuven waren achtergebleven. Zoo wachtten wij den loop der gebeurtenissen af. Tegen 9 uur Woensdagmorgen werd de toestand in ons verblijf zoo ernstig, dat de mannen beraadslaagden, wat wij moesten doen. Overal, voor, achter, aan weerszijden van ons, vuur, vuur... Plotseling werden wij opgeschrikt door slagen van geweerkolven op de deuren; een Duitsch sergeant kwam onderzoeken, of en welke menschen er zich in den stal bevonden. Na dit onderzoek, waarbij bleek dat zich geen Belgische soldaten onder ons bevonden, werden wij, zooals wij waren, geleid nar het station, dat op ongeveer vijf minuten afstands lag. De weg voerde tusschen ruïnen en over brandend hout heen. Op het Stationsplein was van de twintig café's en hotels, die door waren, geen stuk meer over. Toen wij er kwamen, viel van een der grootste de voorgevel met donderend geweld op straat. Vóór het station had men een zorgvuldig onderhouden plantsoen. Nu zagen wij er tal van lijken van burgen liggen, met hun gelaat voorover in de bloemen. Dood en leven, in schrikkelijke tegenstelling! Vermoedelijk waren deze doden uit de straten der stad hierheen gevoerd.

Wij waren in het station met ongeveer 60 personen. Hier volgde een nauwkeurig onderzoek van de bescheiden, waarover wij beschikten en toen kregen wij door de zorgen van een Duitsch officier, die ons uitermate beleefd en voorkomend behandelde, een plaats in den trein in een veewagen, waarin banken waren geplaatst. De gewone 20 wagens van dien trein waren vol Duitsche gewonden. Vóór de trein vertrok, verzocht ik een officier verlof nog enkele bescheiden in mijn huis te mogen halen. Dit werd mij geweigerd; ik moest met dezen trein mee, anders kon hij voor mijn leven, al was ik dan ook Hollander, niet instaan. Uit den trein zagen wij heel de stad in brand. "Wat vandaag nog gebleven is, wordt morgen in brand en plat geschoten, zei een officier. Om tien uur zette de trein zich in beweging en over Tienen en Luik ging het naar Aken. Vlug ging het niet, ten eerste omdat er veel zwaar gewonden vervoerd werden, maar ook omdat wij tal van treinen naar België passeerden, vol soldaten, en beladen met geschut en ander krijgsmateriaal. Wij zijn er zeker vijftien voorbijgereden.

Onderweg werden de gewonden door de zorgen van het Roode Kruis volop van drinkwater en zwart brood voorzien. Eindelijk werd 's nachts om 12 uur Aken bereikt. Het groote stationsplein was door militairen afgezet, maar de trottoirs zagen zwart van het volk. Het Roode Kruis was met veel materiaal aanwezig. Wij hadden hier geen last van contrôle en daar het mij gelukt was eenig papieren geld te redden, konden wij de kinderen en ons zelf van het allernoodigste voorzien. Onze kinderen waren in doeken en dekens gerold, mijn vrouw reisde in mijn overjas. Mijn 14-jarig dienstmeisje laat in Leuven heel naar familie achter...

Dan volgenden morgen verschafte de Nederlandsche consul mij een paspoort, waarmee ik per electriche tram Vaals en verder per autobus Maastricht bereikte. Het gevecht in Leuven's straten moet verschrikkelijk geweest zijn. Een Duitsch soldaat, behoorende tot de Dinsdag achtergebleven bezetting, deelde we mede, dat deze haar behoud te danken had aan het 73ste regiment, dat juist op één der kritiekste momenten per spoor te Leuven aankwam en dadelijk de bezetting ter hulp snelde.

Over het bombardement van Mechelen door de Duitschen wordt nader gemeld dat het Donderdag veertig minuten heeft geduurd. De meeste openbare gebouwen zijn beschadigd. De burgemeester en de schepenen die juist ten stadhuisse bijeen waren, moesten in de kelders vluchten. Toen het bombardement was gestaakt verzocht de overheid de bevolking de stad te verlaten en de uittocht, die dadelijk begon, is in goede orde afgeloopen. Tal van vluchtelingen hebben te Duffel in de kerk den nacht doorgebracht, onder hen veel geestelijken in burgerkleding. Vrijdagochtend om acht uur werd de beschieting hervat en tot den middag voortgezet. De laatste inwoners namen toen ook de vlucht. Onder de openbare gebouwen, die beschadigd zijn behooren het stadhuis, de St. Pieterskerk (die geheel vernield zijn), het kantongerechtsgebouw, en de St. Romboutskerk. De toren van deze kerk staat nog, doch het beroemde klokkespel is vernield. De beschieting door de Duitschers is beantwoord door de forten van Walhem en Waver. De Duitschers zijn Mechelen niet binnengetrokken.

Een zeeslag in de Noordzee?

Uit Hoek van Holland meldt men ons d.d. 29 Augustus: Tusschen half vijf en vijf uur hedenmiddag werd weder geschutvuur gehoord, nu echter veel flauwer en westelijker dan hedenmorgen. Dit vuur heeft geruimen tijd geduurd. Het mag wel worden aangenomen, dat er heden op de Noordzee, ver uit onze kust, een gevecht is geleverd. Verder is er echter nog niets bekend. Iemand die vandaag te Noordwijk vertoefd heeft, deelt ons het volgende mede: Van het strand af zag men vanochtend om kwart over tien heel in de verte in zee een groot oorlogsschip. Toen het reeds uit het gezicht was verdwenen, hoorde men drie kanonschoten vlak achter elkaar. Een half uur later begon het kanongebulder naar links opnieuw en werd nu zeer heftig. Schepenen waren toen niet te zien. Wel werd op 9 à 10 mijl uit de kust een watervliegtuig zichtbaar dat weer snel verdween. Het gevecht op zee verplaatste zich nu meer naar rechts. Aan de kim waren af en toe rookwolken zichtbaar. Ten slotte doemde een kruiser op met een ander schip dicht bij zich. Hoewel het zoo leek, kon men niet uitmaken of het dit op sleeptouw had. Het schieten minderde nu gaandeweg, maar was bijwijlen toch nog zoo hevig dat ruiten rinkelden en kamerdeuren open vlogen. Om twaalf uur was het niet meer hoorbaar.

De wijziging in het Fransche kabinet.

De Duitsche pers houdt zich bezig met de wijzigingen in het Fransche kabinet en is algemeen van oordeel dat Frankrijk thans, evenals in 1870, een kabinet van nationale verdediging heeft. Het Berliner Tageblatt acht de keuze der nieuwe ministers gelukkig en is overtuigd, dat zij in Frankrijk meer gezag zullen doen gelden, dan de middelmatigheden, welke zij hebben vervangen. De bereidwilligheid der sociaaldemocraten Sembat en Guesde, om deel uit te maken van de regeering neemt het gevaar voor een nieuwe commune weg, meent de Vossische Zeitung, welk blad bovendien betoogt "dat Frankrijk, zoodra het over de geheele linie verslagen is, zich niet voor het tsarisme zal opofferen, doch te rechter tijd een eervoller, vrede op gunstige voorwaarden zal sluiten". De Lokal-Anzeiger ziet in de benoeming van Gallieni tot gouverneur van Parijs een teeken, dat de regeering de verdediging der hoofdstad als haar belangrijkste en dringendste taak beschouwt. Opmerkelijk is voorts wat de Vorwärts schrijft over de beweegredenen van Sembat en Guesde om in de regeering te treden. Het blad stelt voorop dat de Fransche legen groote nederlagen hebben geleden en dat het Fransche volk thans beducht is voor zijn bestaan, zijn nationale eenheid en onafhankelijkheid, en in die stemming een beroep heeft gedaan op de leiders der arbeidende klasse. "Onze kameraden - vervolgt de Vorwärts - hebben zich in dit moeilijke uur aan hun verantwoordelijkheid niet willen onttrekken. Zij zijn zich

890 bewust, dat de onafhankelijkheid van het Fransche volk de eerste voorwaarde is voor democratische en sociale bevrijding. "Dat zij als ministers zijn opgetreden, zal van grooten invloed zijn op het volk en daarmee moeten wij rekening houden. Het beteekent een oproep aan de natie om alle krachten in te spannen voor de verdediging des lands. Het verandert den oorlog, die tegen den wil van het volk is begonnen, in een volksoorlog tot behoud van het zelfstandig bestaan. De Franschen vreezen, dat 895 Duitschland een deel van Frankrijk zal inlijven. "Anderzijds staat het voor ons vast, dat het meerendeel der mannen die thans in Frankrijk de regeering vormen, bereid is een vrede te sluiten, die de integriteit van Frankrijk ongerept laat. Guesde, Sembat, Augagneur, Malvy, David zijn niet solidair met tsarisme en moskovitisme. "De kansen op vrede zijn door hun deelneming aan de regeering gestegen, indien de vrede kan worden gesloten op voorwaarden, die ook het Deutsche volk moet wenschen: 900 een vrede zonder verovering, een vrede die tot een vriendschappelijke verstandhouding met het Fransche volk kan leiden. Komt die tot stand, dan heeft meteen het tsarisme zijn rol als scheidsrechter van Europa uitgespeeld. "De oorlog is onder de leuze "voor vrijheid en nationale onafhankelijkheid begonnen. Als het lukt het met Frankrijk eens te worden, dan ware meteen de vrijheid van Polen en Finland verzekerd, 905 het tsarisme gebroken, de Europeesche vrede in veilige haven. Dat moet het doel zijn der Deutsche demooratie." Het is zeker de moeite waard, in dezen tijd, nu de censuur in Duitschland alles wikt en weegt, kennis te nemen van deze beschouwingen.

Van het Westelijk oorlogsterrein.

910 De Engelsche legatie te 's-Gravenhage spreekt de berichten van Deutsche zijde over de nederlaag der Engelsche troepen in Frankrijk tegen. "Het Engelsche leger – zegt zij – is niet verslagen en niet in vollen aftocht. Het heeft met gunstig gevolg tegenstand geboden en de overmacht van vijf Deutsche legercorpsen, twee divisies ruitery van de reserve, een corps garderuitery en de tweede divisie ruitery groote verliezen 915 toegebracht. "De huidige staat van zaken is dat wij een sterke verdedigingslinie bezetten, op beide flanken door het Fransche leger gesteund, om den Deutschen opmarsch tegen te houden." De Daily Telegraph noemt den opmarsch van het Deutsche leger over de Maas en door België met de daarop gevolgde gevechten aan de Fransche grens een van de koenste en best uitgevoerde krijgsverrichtingen in de geschiedenis. 920 Het blad vreest daarentegen dat de Franschen verkeerd hebben gedaan door het Belgische leger niet tijdig ter hulp te komen. Daardoor hebben zij de Duitschers in de gelegenheid gesteld eerst het Belgische leger in Antwerpen terug te werpen en daarna de Franschen en Engelschen te slaan.

925 Van het Oostelijk oorlogsterrein.

De Russische legatie te 's Gravenhage heeft de volgende mededeelingen omtrent de krijgsverrichtingen van het Russische leger ontvangen: In Oost-Pruisen is, na heftige gevechten in de streek tusschen Soldau en Bisschoffsburg, die van 23 tot 27 Augustus hebben geduurd, Allenstein door onze troepen bezet. De Deutsche verliezen zijn 930 bijzonder zwaar geweest tusschen Osterrode en Neidenburg, waar zij in vollen aftocht zijn. In Zuidwest Polen, met name in de streek van Piotrkow, duurt de ontruiming van de stellingen, door de Deutschen in het begin van den oorlog ingenomen, voort. Bij afzonderlijke gevechten aan het front in Galicië namen 26 Augustus het karakter aan van een algemeenen slag over een uitgestrektheid van 800 kilometer, omvattende zoowel 935 het zuiden der gouvernementen Lublin en Chelm als de wegen over de grens van Galicië naar Lemberg. De Oostenrijkers zijn op de meeste punten tot verdediging gedwongen en worden krachtig door ons vervolgd.

Engeland en de oorlog.

940 In de Pall Mall Gazette vinden wij een verslag van de vergadering van het Lagerhuis van Donderdag. De ministers hadden het druk met het beantwoorden van de vragen, welke in een of ander verband met den oorlog stonden; zij waren niet minder dan 122 in getal. Eén daarvan werd gesteld door Keir Hardie [Hardle?], die had gevraagd: "Of het voorstel van den Deutschen ambassadeur voor een vergelijk, waardoor de vrede kon 945 worden behouden (Witboek, p. 66. no. 123) en zijn uitnoodiging aan den minister van buitenlandsche zaken om zelf voorstellen te doen, welke een grondslag konden vormen voor de onzijdigheid van Engeland, aan het kabinet waren voorgelegd en door haar overwogen; en, indien niet, waarom voorstellen van zoo ver strekkende mogelijkheden op die wijze waren afgewezen? Het bedoelde nummer (123) van het witboek, waarnaar 950 wordt verwezen, bevatte het verslag van een gesprek tusschen den Deutschen ambassadeur te Londen, prins Lichnowsky, en minister Grey. Wij hebben de hoofdzaak uit dat verslag in ons avondblad van Donderdag medegedeeld. 1). Sir Edward Grey antwoordde nu op de vraag van Keir Hardie, volgens het verslag in de Pall Mall

Naspeuringen van Paul Theelen: 30 augustus 1914

Gazette, dat dit persoonlijke voorstellen van den Duitschen ambassadeur waren
955 geweest, den 1sten Augustus gedaan, zonder dat de ambassadeur de bevoegdheid had de
door den Duitschen rijkskanselier aangeboden voorwaarden, welke zijn vervat in no. 85
2) van het Witboek, te wijzigen.
Het kabinet had - aldus verder Sir Edward - echter Zondagmorgen (2 Augustus) zeer
zorgvuldig overwogen, onder welke voorwaarden wij onzijdig konden blijven en was tot
960 het resultaat gekomen dat eerbiediging van de onzijdigheid van België een van die
voorwaarden was. Aan den Duitschen rijkskanselier was reeds gezegd, dat Engeland den
koop niet kon sluiten op de wijze, welke hij had voorgesteld. Op Maandag (3 Augustus)
had Sir Edward toen zijn verklaring in dien zin in het Lagerhuis afgelegd. Hij had
den Duitschen ambassadeur op diens verzoek Maandagmorgen gesproken en prins
965 Lichnowsky drong krachtig bij hem aan om de onzijdigheid van België niet tot een van
de voorwaarden van de Engelsche regeering te maken. Op dien dag was het kabinet 's
morgens zeer onder den indruk van den toestand geweest en zoo was hij niet in slaat
het gesprek in zijn herinnering terug te roepen; daarom was het verslag daarvan ook
niet in het witboek verschenen. Het was echter onmogelijk die voorwaarde in te
970 trekken, zonder tevens zijn toestemming te geven voor de schending van het verdrag en
dus voor een aanval van Duitschland op België. Toen hij, sir Edward., in het
Lagerhuis sprak, had de Engelsche regeering de verklaring van de Deutsche regeering
omtrent de onzijdigheid van België, welke in het Witboek was afgedrukt. (Bedoeld in
waarschijnlijk no. 122, waarin de Deutsche staatsecretaris von Jagow een ontwijkend
975 antwoord geeft). Hem. spreker, was gevraagd, waarom hij geen melding had gemaakt van
het voorstel, vervat in no. 123 van het Witboek. Indien hij dat gedaan, had hij
moeten verwijzen naar no. 85, naar de voorstellen n.l. welke officieel door den
Duitschen rijkskanselier aan den Engelschen ambassadeur waren gedaan. Het waren de
voorstellen, welke door den eersten minister waren veroordeeld en welke, een zeer
980 veel sterker standpunt deden innemen tegen de Deutsche regeering. In zijn rede had
hij opzettelijk vermeden, er op dat oogenblik melding van te maken. Dit was hetgeen
hij, sir Edward, wilde zeggen over persoonlijke voorstellen, die wel te onderscheiden
waren van de voorstellen van de Deutsche regeering. De Deutsche ambassadeur, zeide de
minister nog, werkte in het belang van den vrede voor zijn regeering, doch het
985 werkelijke gezag te Berlijn stond hem niet bij en dat was een van de redenen, waarom
onze pogingen in het belang van den vrede faalden.
Keir Hardie vroeg daarop, of de Deutsche autoriteiten te Berlijn het voorstel van hun
ambassadeur te Londen hadden gedesavouéerd. De minister van buitenlandsche zaken
antwoordde toen nog, dat de Deutsche ambassadeur geen voorstellen had gedaan,
990 afwijkende van die van zijn regeering. Deze voorstellen waren neergelegd in het
Witboek (no. 85). De Deutsche ambassadeur had nooit te kennen gegeven, dat zijn
regeering in staat zou zijn in de voorwaarde van de onzijdigheid van België toe te
stemmen. Integendeel, hij zeide, dat indien het voorstel werd gedaan, hij het niet
met succes zou kunnen overbrengen. Aldus in hoofdzaak het verslag van het Engelsche
995 blad. Men moet uit het verslag dus opmaken, dat de Engelsche regeering de schending
van de onzijdigheid van België, welke Duitschland in het belang van een welslagen van
een oorlog met Frankrijk (en Rusland) meende te moeten begaan, als een casus belli
had blijven beschouwen, zelfs indien de Deutsche regering het voorstel van haar
ambassadeur had bekrachtigd en had toegezegd, dat zij na een oorlog met Frankrijk de
1000 integriteit van het grondgebied van Frankrijk en van zijn koloniën (en ook dat van
België) zou eerbiedigen. Opmerkenswaard lijkt ons alleen nog, dat volgens no. 123 van
het Witboek (men zie noot 1) de Deutsche ambassadeur, vermoedelijk uit eigen
beweging, gevraagd had, of Engeland zich wilde verbinden onzijdig te blijven, als
Duitschland beloofde de onzijdigheid van België niet te schenden, en dat sir Edward,
1005 ook toen daarop nog tevens de mogelijkheid werd geopend, dat de integriteit van
Frankrijk en haar koloniën door Duitschland zou worden gewaarborgd, zeide, dat de
Engelsche regeering zich haar vrijheid moest voorbehouden. Wij begrijpen nog niet,
dat de Deutsche ambassadeur dit, al is het eigen beweging, gezegd zou hebben,
aangezien wij in het verslag van de rede van den minister lezen, dat de Deutsche
1010 ambassadeur nooit te kennen had gegeven, dat zijn regeering de voorwaarde betreffende
de onzijdigheid van België zou kunnen aanvaarden en dat prins Lichnowsky integendeel
gezegd had, dat indien het voorstel daartoe werd gedaan, hij het niet met succes zou
kunnen overbrengen. Sir Edward heeft blijkens het bovenstaand verslag van zijn rede
in het Lagerhuis nog uitdrukkelijk gezegd, dat de Deutsche ambassadeur den 3den
1015 Augustus, dus 2 dagen later, bij hem had aangedrongen om de onzijdigheid van België
niet tot een van de voorwaarden van de Engelsche regeering te maken. Dit is zeker,
dat toen de oorlog tusschen Duitschland en Frankrijk en de schending van de
onzijdigheid van België eenmaal een feit was, de Deutsche staatssecretaris van
buitenlandsche zaken von Jagow, blijkens een nu door het Engelsche ministerie van

1020 buitenlandsche zaken gepubliceerd verslag van gesprekken van den Engelschen
ambassadeur te Berlijn met von Jagow en de rijkskanselier, aangegeven heeft - en dan
volgt verder letterlijk -: "de redenen, waarom de Keizerlijke regeering verplicht was
1025 oprukken om in Frankrijk door te dringen, ten einde in staat te zijn met haar
krijgsverrichtingen snel op te schieten en te trachten zoo spoedig mogelijk een
beslissenden slag te slaan." "De heer von Jagow - zegt sir E. Goschen, de Engelsche
ambassadeur, iets verder - "gaf uiting aan zijn diepe leedwezen over het ineenstorten
1030 vriendschap te sluiten met Engeland en op die wijze, door middel van Engeland,
dichter tot Frankrijk te komen." Tegen den rijkskanselier had sir E. Goschen over de
verhouding van Duitschland en Engeland sprekende, gezegd: "dat dit een bedrijf was
van de tragedie, waarin de twee volken uit elkaar gingen, juist op het oogenblik, dat
1035 de betrekkingen tusschen hen vriendschappelijker en hartelijker waren geworden, dan
zij gedurende jaren geweest waren."

1) No. 123 (Minister Grey aan sir E. Goschen, Eng. amb. te Berlijn, gedateerd 1 Augustus). "Ik
zeide heden aan den Duitschen ambassadeur, dat het antwoord van de Deutsche regeering met
betrekking tot de onzijdigheid van België zeer te betreuren was, omdat de onzijdigheid van
1040 België de openbare meening in Engeland zeer ter harte gaat. Indien Duitschland dezelfde
verzekering kon geven als Frankrijk reeds had gegeven, dan zou dat er toe bijdragen de
bezorgdheid en de spanning hier belangrijk te verminderen. In het tegenovergestelde geval,
indien de onzijdigheid van België door een der strijdende partijen werd geschonden, terwijl de
andere haar eerbiedigde, zou het uiterst moeilijk vallen de openbare meening in dit land in te
1045 houden. Ik zeide, dat wij deze kwestie in een kabinetsraad hadden besproken, en daar ik
gemachtigd was hem dit te zeggen, gaf ik hem daarvan een schriftelijk bewijs. "Hij vroeg mij,
of indien Duitschland de toezegging gaf de onzijdigheid van België niet te schenden, wij ons
wilden verbinden onzijdig te blijven. "Ik antwoordde, dat ik dat niet kon zeggen; wij waren
nog vrij en wij overwogen, wat onze houding zou zijn. Alles wat ik kon zeggen was dat onze
1050 houding grootendeels zou worden bepaald door de openbare meening hier, en dat de kwestie
betreffende de onzijdigheid van België de openbare meening hier zeer ter harte gaat. Ik zeide,
dat ik niet dacht, dat wij een belofte van onzijdigheid zouden kunnen geven op die voorwaarde
alleen. "De ambassadeur drong er bij mij en aan, of ik geen voorwaarden kon formuleeren,
waarop wij onzijdig zouden blijven. Hij gaf zelfs te verstaan, dat de integriteit van
1055 Frankrijk en haar koloniën zou kunnen worden gewaarborgd. "Ik zeide, dat ik verplicht was
voorgoed elke belofte te weigeren om op dergelijke voorwaarden onzijdig te blijven, en dat ik
alleen kon zeggen, dat wij vrij moesten blijven."

2) De volgens No. 85. met betrekking tot Frankrijk door de Deutsche regeering, op 29 Juli,
aangeboden voorwaarde was eerbiediging van de integriteit van het Fransche grondgebied in
1060 Europa en met betrekking tot de onzijdigheid van België wordt door sir E. Goschen als
voorwaarde van de Deutsche regeering gerapporteerd: "Het hing van de actie van Frankrijk af,
door welke operaties Duitschland zou kunnen worden gedwongen de Belgische grens te
overschrijden, doch wanneer de oorlog geëindigd was, dan zou de integriteit van België
geëerbiedigd worden, indien het niet de wapenen tegen Duitschland had opgevat."

1065 **Engeland vastberaden.**

(Van onzen correspondent.) - Londen, 27 Augustus. - Het was geen overdaad, dat de
eerste minister vanmiddag in het Lagerhuis een geruststellend bericht van generaal
French kon voorlezen. "De positie der troepen in verband met den aanstaanden slag
1070 geeft reden tot tevredenheid." Het is vaag: men moet het om zoo te zeggen op gezag
gelooven. De bezetting van Oostende intusschen is een feit, dat hier onmiddellijk een
gevoel van opluchting veroorzaakt. Het bericht van Fransche zijde, dat er gevochten
wordt op de lijn Kamerijk-le Cateau, een twintig K.M. bezuiden de lijn waar iedereen
dacht dat de verbondenen stand hielden, had heel den dag de angstigste geruchten doen
1075 loopen, en wanneer dat zonder grond geweest is, den te er waarlijk reden om het
officieele persbureau zijn karigheid met nieuws te verwijten. Men sprak nl van een
katastrophe die op handen was. De Franschen zouden deerlijk geslagen zijn en het
Engelsche leger liep gevaar om van de kust te worden afgesneden en zou mogelijk in
korte dagen tot overgave worden gedwongen. Zoo is hier dus de stemming omgeslagen,
1080 die enkele dagen geleden nog zoo vol vertrouwen was. Men denke echter niet, dat dit
groeïend besef van den ernst der onderneming, waarin het land zich heeft begeven,
iets af doet van de vastberadenheid om den strijd met alle macht vol te houden.
Integendeel. Al gebeurde er de ontzettendste ramp, het zou als een aansporing te meer
worden gevoeld. Dat is geheel in overeenstemming met het Engelsch volkskarakter. Het
1085 maakt dezen oorlog, waar eigenlijk alle partijen strijden om hun bestaan, tot een
drama van zoo ontzettende spanning. En zoo heeft minister Asquith vanmiddag dan de
motie ingeleid, waarbij het Lagerhuis bewondering uitsprak voor de wijze waarop het

1090 Belgische leger en volk den indringer hadden weerstand geboden en de verzekering geeft, dat Engeland besloten is op elke wijze België's inspanning om de eigen onafhankelijkheid en het volkenrecht van Europa te handhaven, te steunen.

1095 Ik heb, van een volle galerij, de keurige kleine redevoering aangehoord, waarmee de minister, in zijn waardigste manier – en hij kan indrukwekkend zijn, met zijn grijzen kop en zijn ernstige stem – de motie inleidde. Telkens en telkens werd hij door luide "hear hear's" onderbroken, nooit zoo luid, als toen hij, na de forsche betuiging, dat enkel toen zij voor de keus werd gesteld tusschen het houden en breken van plechtige verplichtingen, tusschen het vervullen van een bindende gelofte of een onteerend bukken voor geweld, Engeland de scheede had weggeworpen, toen hij op die met plechtigen nadruk uitgesproken woorden kortaf liet volgen: "en onze beslissing berouwt ons niet". De toejuichingen zwollen aan tot een lang aanhoudend gejuich en opnieuw toen hij betuigde, dat Engeland België zou bijstaan "tot het einde". De groote beginselen van vrijheid en internationaal recht waren de inzet van den strijd, waarin België met zooveel moed en idealisme de eerste zware bezoeking droeg, een waarheid hernieuwende, die de geschiedenis vaker had geleerd: dat kleine staten – Sparta, Zwitserland, Nederland – door opoffering en geestkracht de beschaving en de vrijheid groote diensten kunnen bewijzen. "Wat in België geschied is", ik citeer de rede, "versterkt ons in het geloof waarmee wij den oorlog zijn ingegaan, dat deze strijd gaat tusschen de zedelijke krachten van beschaving en bruto geweld." Het bewustzijn, dat Engeland de zaak van internationale trouw en daarmee de positie der kleine landen voorstaat, sterkt velen in deze dagen. Ik sprak vanmiddag met het 1110 parlamentslid, wiens sterk noninterventionistische meeningen ik u vóór het uitbreken van den oorlog heb overgeseind. Hij verklaarde me, dat de schending van België's neutraliteit ook hem tot den oorlog had bekeerd. Nu die kwestie eenmaal was opgeworpen, aarzelde hij, kenner en bewonderaar van het Duitsche volk als hij was, niet om een overwinning van Duitschland een ramp voor Europa te noemen, die het elke 1115 krachtsinspanning waard was of te wenden.

1120 Moet men deze menschen, moet men de regeering onoprecht noemen, wanneer zij deze voorstelling van de motieven van hun oorlog geven, omdat zij, nu het geval er eenmaal toe ligt, trachten alle handelsvoordeel eruit te halen, dat er in steekt? De Duitschers zullen er mogelijk wel van maken, dat de oude Keir Hardie – als zij hem niet tot de heeren Keir en Hardie verdubbelen, gelijk Wolff's bureau eenigen tijd geleden met Ramsay Macdonald deed – vanmiddag trachtte aan te toonen, dat Sir Edward Grey Duitschland geen goede kans had gegeven om den vrede met Engeland te bewaren. Maar de minister wist zich, zoo komt het mij voor, wel zeer afdoende te verdedigen. De 1125 Deutsche gezant mocht van goeden wille zijn geweest, men stond hem van Berlijn uit niet toe eerbiediging van België's onzijdigheid als prijs voor Engeland's terzijdestaan toe te zeggen. Integendeel, voor Sir Edward in het Lagerhuis op Maandag zijn gewichtige verklaring aflegde, trachtte de gezant hem te bewegen de eerbiediging van België's onzijdigheid niet onder Engeland's voorwaarden op te nemen. Om die kwestie wel degelijk strijdt Engeland.

1130

De houding van Italië.

1135 Naar de Figaro meldt begripen Weenen en Berlijn thans, dat het onmogelijk is Italië nog op zijn onzijdigheidsverklaring te doen terugkomen. Oostenrijk neemt voorzorgsmaatregelen. De troepen, samengesteld uit Tyrolers, die naar den Elzas waren gezonden, zijn naar Trente teruggeroepen, evenals de Kroaten. De Oostenrijksche Tyrolers zijn vervangen door Tsjechen.

Italië en de oorlog.

1140 (Van onzen correspondent.) Rome, 12 Augustus. Ik weet niet wat de lezers omtrent den toestand in Italië reeds gehoord hebben, wanneer zij deze brief zullen lezen. Misschien mag er op rekenen, dat de postverbinding tusschen Italië en Nederland even slecht is als die tusschen Nederland en Italië. In dat geval kon ik door de uiteenzetting van Italiaansche gedachten en standpunten enige beschouwingen bieden, waardoor de houding van dit land beter begrepen kan worden. Het is nog altijd de 1145 groote vraag, wat de houding van Italië in de toekomst zal zijn. Nog verleden week bevonden zich in Rome, behalve de hertog van Avarna, gezant te Weenen, buitengewone gezanten van het Deutsche en Russische hof, elk met eigen bondige, keizerlijke geschriften gewapend. De pogingen, die in het werk gesteld worden om Italië tot een andere houding te bewegen, zijn ernstig en aanhoudend. Zij hebben gelukkigerwijze tot 1150 op heden geen succes gehad. Laat ik in dezen brief de zaak van Italiaansch standpunt trachten te bekijken en de wenschelijkheid van de drie verschillende mogelijkheden onder het oog zien. Naar mijn meening heeft de regeering groot gelijk gehad met zich onzijdig te verklaren en het bestaan van den befaamde casus foederis te ontkennen.

1155 Wanneer het waar is, dat Oostenrijk met zijn oorlogsverklaringen aan Rusland en Frankrijk slechts zoolang heeft gewacht, omdat het de hoop koesterde, ze van die landen het eerste te ontvangen en op dien grond Italië tot meevechten te nopen, dan lijkt mij die gedachte der Oostenrijksche kanselarij een weinig naief.

1160 Het is toch niet aan te nemen dat de Italiaansche regeering met een zoo formeele aanleiding genoeg zou nemen en in dezen, met voorbijzien van eigen belangen, zich strikt aan de woorden van tractaten zal houden, die in deze geheele crisis niet veel meer dan scheurpapier zijn gebleken, zoodra een regeering zulks voor zijn doeleinden wenschelijk achtte. Heeft Italië belang bij de neutraliteit? Materieel zeer zeker.

1165 Het land heeft om te beginnen geen middelen. De laatste weken voor het reces der Kamer hebben dat voldoende bewezen en ieder weet het. Er zou voor een oorlog geld moeten zijn, het zou gemaakt moeten worden, en die geldmakerij zou niets anders dan een noodlottig einde kunnen nemen. Negatief is de onzijdigheid dus reeds een groot belang. Maar er zijn groote positieve voordeelen, voordeelen, die Italië juist nu zeer goed gebruiken kan. Is het spoorweg- en zeeverkeer van geheel Noord-Europa verlamd en in de Fransche, Balkanische en Spaansche havens zeer bemoeilijk, dan

1170 blijven de Italiaansche havens, Genua b.v. geopend, en in bij uitstek gunstige positie. Zwitserland ligt in de onmiddellijke nabijheid, het ziet zich in zijn verkeershandel met Frankrijk en Deutschland gestremd. Het zal dus genoodzaakt zijn de Italiaansche havens te gebruiken voor den afzet zijner waren en den invoer van al het benodigde. De oorlogvoerende landen putten natuurlijk tijdens den krijg hun reserves

1175 uit. Maar dan kan men in Genua, in de andere havenplaatsen op verstandige wijze voorraden gereed houden om die dadelijk, na het eindigen van de vijandelijkheden, te leveren, waar men ze behoeft. Ook de blijvende uitvoer kon voorts zeer gebaat worden. Overzeesche landen ontvangen van de oorlogvoerenden gewoonlijk talrijke producten, welke zij niet of noode ontberen en die zij op de gewone wijze niet meer koopen

1180 kunnen. Welnu dit is een uitnemende manier om in hun behoefte te voorzien en hen met de Italiaansche producten bekend te maken. Men ziet - het spreekt van zelf, dat hiermede de voordeelen niet uitgeput zijn - dat Italië bij het volhouden zijner onzijdigheid een groot stoffelijk belang kan hebben. Het is nu slechts de vraag, of zij aan den onderen kant niet een grooter nadeel zal opleveren.

1185 Italië kan zich aan de zijde van Deutschland en Oostenrijk scharen. Het draagt dan bij tot de verhooging van hun overwinningskansen, stel, dat zij werkelijk de zege behalen: welk gewin zal dat Italië opleveren? Geen ander, dunkt mij, dan dat het voor altijd de gehoorzame vazalstaat van Deutschland en Oostenrijk wordt. Ieder kent de houding van het laatste land. Naijverig op iedere beweging van Italië ten opzichte

1190 van den Balkan, aarzelt het geen oogenblik Italië hinderpalen in den weg te leggen en ondertusschen zonder ook maar eenigszins rekening te houden met Italië, zelf in den Balkan zijn gang te gaan. Niemand kon er aan twifelen, of dezelfde methode zou ook na den oorlog toegepast worden, zonder dat Italië zich er ingrijpend tegen zou kunnen verzetten. Er dreigt iets nog ernstigers. Indien Deutschland over Frankrijk de overwinning mocht behalen, zal het zich in het bezit willen stellen van Fransch Noord-Afrika. De gevolgen hiervan zijn duidelijk. Niet alleen de Engelsche positie in de Middellandsche Zee zou erdoor verzwakt worden, maar ook de Italiaansche, ja, de laatste zou er zelfs door vernietigd zijn. Die met zooveel offers bevochten positie der Italianen, waarvoor zij een uitputtenden oorlog hebben gevoerd, die uit een

1200 oogpunt van moraal niet geheel door den beugel kon en nog altijd zich bezwaarlijk doet voelen in zijn gevolgen, zou vernietigd worden. Alles ware vergeefs geweest en Italië zou Deutschland eenvoudig naar de oogten te kijken hebben.

Ik geloof, dat deze gevolgen van een Duitsche overwinning hier een ieder duidelijk zijn, dat zij de besluiten der regeering leiden zullen en dat in hun

1205 waarschijnlijkheid ook de reden ligt van die Weensche uitlating, als zou men in Oostenrijk reeds verheugd zijn, wanneer Italië onzijdig blijft, d. i. zich niet aan de zijde der Franschen schaart. Dit immers is de derde mogelijkheid. In Italië zelf heerscht onbegrensde sympathie voor Frankrijk, haat voor den bondgenoot Oostenrijk. Tienduizend Italianen hebben zich reeds als vrijwilligers bij het Fransche leger

1210 laten indeelen. Ik heb voor den ouden noord-oostelijken ervvijand daarentegen nog geen goed woord gehoord. Al de loftuitingen uit Frankrijk en Engeland worden ernstig verzameld, de bittere Duitsche en Oostenrijksche uitlatingen met onverschilligheid vermeld. Dit is karakteristiek. De politiek moge een verbond gesloten hebben met de Duitschers en Oostenrijkers, de rasaan heeft zich ten volle aangesloten bij de

1215 Romaansche broeders, bij wie een aansluiting ook logischer schijnt. En deze aansluiting van het volksgevoel aan de Fransche zaak is een andere factor, waarmede de regeering rekening te houden heeft. Reeds nu hebben groote organisaties te verstaan gegeven, dat een oorlogsverklaring ten gunste van Oostenrijk met een geweldige werkstaking zou begroet worden. En daarbij komt, dat het leger zich noode,

- 1220 maar waarschijnlijk in het geheel niet tot een strijd tegen de Franschen en voor de Oostenrijkers zal leenen. Men schijnt al zeer goed te weten, dat de gewone soldate geneigd zonden zijn dienst te weigeren, en ik vernam van uitlatingen uit den mond van hoofdofficieren, dat zij tegen de Franschen niet zullen optrekken. Wanneer men nu bedenkt, hoe iets als een hevige revolutie het resultaat zou kunnen zijn van een voor
- 1225 het Drievoudig Verbond gunstig besluit, dan kon men begrijpen, dat een dergelijke stap al zeer onwaarschijnlijk is.
Toch zal een besluit den eenen of den anderen tijd moeten vallen. Niemand gelooft eigenlijk aan de mogelijkheid eener voortdurende onzijdigheid en het bombardement van Antivari heeft daartoe bijgedragen. Het is gevaarlijk in zake als deze voorspellingen
- 1230 te doen. Maar ik geloof de meening van een groot deel der denkende Italianen uit te spreken, wanneer ik op de volgende wijze besluit: van een overwinning der Duitschers heeft Italië de schending van zijn moeilijk verworven positie in de Middellandsche Zee te wachten. Van evenwicht op den Balkan tusschen Italiaansche en Oostenrijksche belangen zal geen sprake zijn. De volksgeest verzet zich tegen een oorlog aan de
- 1235 zijde der Oostenrijkers tegen de sympathieke Franschen, een omwenteling kan van een besluit om tegen hen op te treden het gevolg zijn. Op grond van dit alles, mag men als zekerheid aannemen, dat de regeering zoo lang mogelijk haar onzijdigheid zal handhaven, en als waarschijnlijk, dat zij zich dan aan de zijde zal scharen, niet van het Drievoudig Verbond, maar aan die van de Franschen, wier kansen met de grootste
- 1240 liefde worden afgewogen en wier lotgevallen met gespannen verwachting gevolgd worden. Neen, men wil geen strijd tegen de Franschen, en zoo er één land is waar men de openbare meening niet kan en niet mag negeeren, dan is het Italië. Niemand die dit beter weet dan de regeering.
- 1245 **De Zeppelin boven Antwerpen.**
De Lokal-Anzeiger noemt het doel, waarmede het bombardement van Antwerpen door den Zeppelin-luchtkruiser ondernomen, bereikt, zoowel wat de aangerichte schade als den indruk betreft, die dit krijsbedrijf vooral in Engeland zal maken. Het luchtschip is den 25sten dezer 's ochtends te vier uur over Luik naar Duitschland teruggekeerd.
- 1250 Volgens de Kölnische Zeitung heeft een Frans bestuurbaar luchtschip in den nacht van 23 op 24 dezer in de stad Luxemburg vijf bommen geworpen. Een der bommen heeft schade toegebracht aan de spoorlijn, een andere in het Hotel International, waar ze door het dak en de eerste verdieping in de keuken terecht kwam, zonder te ontploffen.
- 1255 Staatsminister Eyschen heeft een onderzoek laten instellen en bij de "bevoegde overheid" (? Red.), gereclameerd.

In antwoord op een vraag over de verscheping van steenkool van Immingham naar Nederland heeft Runciman, de Engelsche minister van handel, gisteren in het Lagerhuis meegedeeld, dat groote hoeveelheden steenkool uit Engeland naar Nederland worden verscheept. De regeering weet dat de steenkool bestemd is voor gebruik in Nederland; indien er eenige kans bestond dat ze voor Duitsche schepen bestemd was, zou de regeering dadelijk tusschenbeide komen.
- 1265 Het officieele Engelsche persbureau deelt mede, dat een kruiser met 97 Duitsche krijgsgevangenen, waaronder 9 officieren, op weg is naar Engeland. Verscheidene krijgsgevangenen zijn gewond; er is reden te hopen dat deze 97 niet de eenige overlevenden zijn van de bij Helgoland vernielde Duitsche oorlogsbodems.
- 1270 De krijsraad te Trier heeft vijf Belgische burgers, beschuldigd op Duitsche troepen te hebben geschoten, ter dood veroordeeld. Volgens het Berliner Tageblatt zijn ze Vrijdag terechtgesteld.
- 1275 Volgens een Lembergsch blad heeft zich in de Russische Oekraïne een comité gevormd, dat in een manifest de bevolking opwekt, het Russische juk of te schudden.

Graaf Karolyi, de leider der Hongaarsche onafhankelijkheidspartij, die den 4en Augustus na een reis naar de Ver. Staten te Havre aankwam, is op zijn doorreis te Bordeaux gevangen genomen.
- 1280 Om het binnenhalen van den oogst te bevorderen, hebben de Oostenrijksche spoorwegbesturen vrij vervoer toegestaan aan landarbeiders, die van hunne woonplaatsen naar landbouwstreken moeten verrichten om bedoelde werkzaamheden te verrichten.
- 1285

- De Pruisische minister van binnenlandsche zaken heeft zich nu ook bemoeid met de al te vriendelijke behandeling van Fransche krijgsgevangenen van de zijde van het vrouwelijk deel der Duitsche bevolking. Dames hebben de Franschen niet alleen "Liebesgaben" overhandigd, maar hun ook verzocht op prentkaarten hun naam te zetten en om souvenirs gevraagd. Die "onwaardige gebeurtenissen" moeten ophouden zegt de minister in een omzendbrief aan de regeeringspresidenten. Voortaan moeten de stations, war treinen met gevangenen doorkomen, voor 't publiek gesloten zijn en niemand mag de kampen waarheen zij worden overgebracht, bezoeken.
- 1290
- 1295 **Post en telegraphie.**
Het station voor draadlooze telegrafie te Carnarvon is gereed en zal binnenkort voor het openbaar verkeer worden opengesteld. De inrichting zal dienen voor de rechtstreeksche telegrammuitwisseling tusschen Engeland en de Vereenigde Staten. Tot nu toe moesten de te Londen aangeboden radiotelegrammen eerst over de landgeleidingen naar Clifden aan de westkust van Ierland gezonden worden. Van Clifden werden zij vervolgens aan Glace Bay en Nieuw-Foundland verder gegeven. De nieuwe inrichting zal onmiddellijk met het te New Jersey opgerichte station gemeenschap hebben.
- 1300
- 1305 De New-York Telephone Co. bouwt te Newark een semi-automatische telefooninrichting voor 7000 aansluitingen. Dit is de eerste dergelijke inrichting, die door de Bell-maatschappijen gebouwd wordt.
- Telegrammen.
- 1310 **De Oorlog.**
De Duitschers in Frankrijk.
BERLIJN, 28 Augustus. (Wolff, Part.) De oorlogscorrespondent van de Berliner Ztg. am Mittag meldt uit het groote hoofdkwartier: De nieuwe overwinning op de Engelschen bij St. Quentin kon daardoor worden behaald, dat onze cavalerie voor de Engelsche troepenmacht heenschoof en ze zoolang tegenhield tot het Deutsche vervolgende legercorps nogmaals beslissend kon aanvallen. De nederlaag der Engelschen is volslagen. Hun achterwaartsche verbindingen zijn geheel verbroken. Zij kunnen slechts naar een van de landingshavens Duinkerken, Calais, Havre of Cherbourg vluchten.
- 1315
- 1320 **Kiao-tsjou.**
TOKIO, 29 Augustus. (Reuter.) Bet tweede Japansche eskader rapporteert, dat zich ten O. van Klao-tsjou geen enkel Duitsch schip meer op zee bevindt. Het eskader werd door de forten beschoten, zonder echter beschadigd te worden.
- 1325
- 1330 **Leuven verwoest.**
BAERLE-NASSAU, 29 Augustus, (Part., V. B.) Hier zijn twee vluchtelingen uit Leuven aangekomen, een ingenieur en een professor in de wiskunde. Die Belgen hebben mij de volgende feiten medegedeeld: Vanaf den 19den tegen 4 uur waren de Duitschers, een 300,000 man ongeveer, dagen lang vanuit Luik met twee muziekkorpsen, die krijgsliederen speelden, de stad doorgetrokken op weg naar Frankrijk. Te Leuven was een bezetting van ongeveer 500 man achtergelaten. De soldaten hadden zich kalm gedragen gedurende dien tijd en eischten slechts levensmiddelen op. De bevolking ontving hen uitstekend, nadat zij alle vuurwapenen had ingeleverd, welke naar Antwerpen waren gestuurd. Den 25sten dezer, Dinsdag jl. de avonds, kwamen de uit Mechelen
- 1335 teruggedreven Duitschers weder te Leuven terug. De beide heeren verzekerden mij, dat het onmogelijk is geweest, dat burgers op deze terugkeerende Duitschers geschoten hebben. Het was de achtergebleven bezetting zelf, die in het schemerdonker de terugtrekkenden voor den vijand hield en dus op landgenooten schoot. Met angst hoorde de bevolking de eerste schoten vallen. Bij den professor in de wiskunde kwam nu de ingenieur met zijn vrouw en 3 kinderen in huis, benevens andere vluchtelingen ten getale van 20. Men begaf zich telkens naar den zolder, om te zien wat er gebeuren ging en vreesde het ergste. Inderdaad zag men weldra overal de stad in brand steken. Het eerst zagen zij het branden, in de Minkeliersstraat. Geen waarschuwing was de bevolking vooraf gegeven. Met angst bemerkten de menschen vanuit hun dakvenster op den zolder, hoe het vuur steeds meer het huis naderde. Om 4 uur des morgen, terwijl overal het vuur woedde, zagen zij de kerk van St. Pieter in brand staan.
- 1340
- 1345 Den morgen van den 26sten was het huis van den professor nog gespaard gebleven, en terwijl het 29 [?] tal in de grootste angst zijn lot verbeidde, kwamen om 10 uur de Duitschers binnen en eischten nog 4 à 5 emmers water voor zich en de paarden. De hoogleeraar moest van elken emmer eerst een glas drinken. De Duitschers vreesden voor vergiftiging. Hierna gelastte men het twintigtal mede naar het station te gaan. Daar,
- 1350

zeiden de soldaten, zult gij in veiligheid zijn. Heel vroeg in den morgen, om vijf uur reeds, had de hoogleeraar getracht zijn huis te verlaten en naar Brussel te loopen. Men had hem echter met den dood gedreigd, wanneer hij niet in huis terugging. 1355 Op het station aangekomen, werden plotseling de mannen van de vrouwen en kinderen gescheiden. Geen enkel woord van afscheid werd hun toestaan. Uit geheel Leuven waren thans niet meer dan 74 mannen op het station samengedreven. Wat er van de andere mannen geworden is, wisten zij niet, en evenmin, waar hun vrouwen en kindeken heengebracht waren. Om 11 uur brandde Leuven aan alle vier windstreken. Op dit 1360 tijdstip werd den 74 mannen bevolen te loopen naar Herent, liggende op den weg naar Brussel en op 4 K.M. afstand van Leuven. Men werd gedwongen bij troepjes van 4 tot 6 te marcheeren, tusschen pelotons soldaten in, en deze gedroegen zich het menschelijkst. Op het gedrag van de officieren viel aan te merken, maar het meest op dat van de onder-officieren. Ook het dorp Herent vonden zij in brand. Men dwaalde 1365 daarna van den weg af in Zuid-Westelijke richting tot Thildonck. Daar werd plotseling halt gemaakt. Den oudste van de mannen, een ziekelijken grijsaard van ten minste 60 jaren, werden de banden on den rug gebonden en in knielende houding voor de anderen geplaatst. Men bond alle andere mannen eveneens de handen op den rug en beval ze als de oude man op één lange rij te knielen. Voor hen en achter hen vatten soldaten post. 1370 Men moest daarna bij zonnig weder verder marcheeren tot Campenhout, kwam daar om acht uur aan en werd in de kerk opgesloten, met de gijzelaars uit Campenhout. Zij kregen een stuk spek, wat brood en een glas water. Tot op dat oogenblik waren de gevangenen betrekkelijk goed behandeld, niet geslagen of gestompt. Men sliep dien nacht in de kerk op stoelen. 1375 Een nieuwe kwelling werd den ongelukkigen bij het aanbreken van den Donderdagochtend, 27 Augustus, aangedaan. Na den nacht in de kerk werden zij om half vijf opgeschrikt met de mededeeling, dat zij, die wilden biechten, dat konden doen. Echter, om vijf uur werd aangekondigd, dat de mannen van Leuven vrij waren. Thans werden ook de touwen van de handen afgenomen. Men gaf hun een paspoort om naar de brandende stad 1380 terug te gaan. In Thildonck werd hun door soldaten beduid, dat zij niet naar Leuven mochten, maar naar Antwerpen moesten. In den vroegen ochtend gingen nu in dat dorp de deuren open en voegden zich circa 200 dorpsbewoner bij hen. Men trok thans verder Noordwestwaarts in een voortdurende regen en het ging langzaam, daar er vele kinderen bij waren, ook die nog niet konden loopen en door de mannen op de arm werden 1385 gedragen. Een vrouw moest onderweg in een huis bevallen. Het was thans een ware helletocht geworden. Aan beide kanten van den weg stonden soldaten, die de ongelukkigen ruw bejegenden en hen tot verzet tartten. Maar de angst deed hen zwijgen. Plotseling werden allen gedwongen in den regen stil te staan. Dat duurde zoo een half uur lang. Te Boortmeerheel werden ten slotte allen vrijgelaten. Men bond 1390 zakdoeken aan takken. Twee mannen gingen daarmede vooruit om te beletten, dat men hen voor vijanden aanzag. Telkens riep men: Wij zijn Belgen, wij zijn Belgen. Zoo liep men door, tot Mechelen toe, dat geheel door de Duitschers verlaten was. Dien dag kwamen de soldaten, een uur nadat de beide mannen den trein naar het Noorden hadden genomen, in Mechelen terug.

1395 BERLIJN, 29 Augustus. (Wolff.) Een bericht uit Bagdad behelst, dat een gedeelte van den Bagdad-spoorweg, van Soemikah aar Istaboelah, gisteren voor het verkeer is opengesteld.

1400 **De Oorlog.**

Een zeeslag?

De heden bij Goole binnengekomen Import rapporteert den geheelen voormiddag uit West-Noordwestelijke richting kanongebulder te hebben gehoord. Gedurende een uur lang is de Import gevolgd door een groot oorlogsschip met 4 schorsteenen, van onbekende 1405 nationaliteit.

Door België.

Een van onze oorlogscorrespondenten in België meldt ons: Ik ben van Bouwel naar Heist-op-den-Berg en Konings-Hoikt gegaan. Te Heist-op-den-Berg en overal in den 1410 omtrek schieten Deutsche patrouilles op alles wat onder hun bereik komt, en niet alleen met geweren, maar zelfs met mitrailleurs en veldgeschut. Daar deze plaatsjes nu geheel en al van alle Belgische versterkingen uitgesloten zijn en de verdediging van den Belgischen kant zoo goed als nihil is, heeft men daar vrij spel. En de arme bevolking is er dan ook fel beproefd. In tegenstelling met andere plaatsjes in 1415 België, die ik reeds van het begin van den oorlog af doortrok, en waar ik vele menschelijke lijken zag liggen, zag ik in bovengenoemde plaatsjes niet anders dan verbrande en vernielde woningen en wat cadavers van dieren. Zoo zag ik ook nog

1420 verschillende rompen en borsten van koeien, alle in rottenden staat, langs den weg
liggen. Toen ik mijn verwondering daarover te kennen gaf verklaarden eenige Deutsche
soldaten, die daar de wacht hadden, dat men alleen maar het achterste gedeelte van de
beesten verorberde, zooals de biefstukken enz. Van het voorste gedeelte was men niet
gediend en dat liet men dan ook maar rottend langs den weg liggen. De stank dien die
cadavers verspreiden, is intusschen ondragelijk, vooral in dezen tijd van het jaar.
1425 Voor infectie schijnt men hier niet bang te zijn. De heele bevolking van de plaatsjes
langs den weg Mechelen-Antwerpen is gevlucht, deels naar Antwerpen, deels naar
Nederland. Het doel dat de Duitschers met de verdrijving van de bevolking hebben, is
gemakkelijk te raden. Men wil de geheele bevolking van het omliggende land om
Mechelen opjagen naar Antwerpen, om dan, als alles te Antwerpen is, die stad zelve
aan te vallen. Dat men te Antwerpen niet anders verwacht bewijst het reeds door mij
1430 gemelde feit, dat men dag en nacht bezig is, met duizenden burgerwerkkrachten in en
rondom de stelling Antwerpen, loopgraven te maken, electricische batterijen te leggen
enz. enz. Kortom alles te ordenen om den vijand bij een oprukken den grootst
mogelijken tegenstand te bieden. En de Duitschers rukken gaandeweg inderdaad tegen
Antwerpen op. Niet alleen hebben zij zich in de reeds door mij genoemde plaatsen
1435 genesteld, maar vluchtelingen hebben mij verteld, dat zij ook reeds te Boom (aan den
weg Antwerpen-Willebroek-Brussel) menschen mishandeld en verdreven hebben. En Boom
ligt immers onder den rook van Antwerpen.

Engeland en België.

1440 Donderdag heeft Asquith in het Engelsche Lagerhuis hij het indienen van de motie,
waarin het Huis sympathie met België betuigt, gezegd, dat Engeland den oorlog was
begonnen om de bedreigde onafhankelijkheid van een neutralen staat, België, te
verdedigen, een verdediging waartoe Engeland zich had verbonden.

1445 Asquith heeft Donderdag in het Lagerhuis meegedeeld dat het wenschelijk was, dat het
Parlement zoolang de oorlog duurt met korte tusschenpoozen bijeenkomt. Er zijn,
volgens Asquith, sedert het begin van den oorlog in Engeland geen spionnon
doodgeschoten.

1450 In Engelsche bladen vinden wij bijzonderheden van het zinken van den Duitschen
treiler Skuli en het Noorsche stoomschip Gottfrid, die beide in de Noordzee
op een mijn geloopt zijn. De Skuli had woensdagmorgen te Grimsby visch gelost en was
op weg naar IJsland. Omstreeks 10 uur liep ze op een mijn. De boeg werd geheel
vernield. Van je zes man, die zich daar bevonden, werden twee man zwaar gewond te
1455 voorschijn gehaald; de vier anderen zijn vermoedelijk in hun slaap gedood. De
overlevenden – de bemanning telde 17 koppen – redden zich in de boot. Een treiler uit
Noord-Shields pikte ze op. Na een half uur zonk de Skuli. De Gottfrid, met een
bemanning van 12 koppen, was op weg naar Blyth. De mijn trof het voorschip, na een
paar minuten zonk het schip. Op hun redding gordels of een plank drijvende werden
1460 eenige uren daarna opgepikt de kapitein, de eerste stuurman en twee anderen.

Een inzender in een Londensch blad zegt, dat de propaganda die de Engelsche regering
maakt voor het vermeesteren van Duitschlands handel de aandacht van het Engelsche
volk afleidt van Englands eersten plicht, dat is den vijand verslaan. Slaagr het
1465 daarin, dan valt veel van Duitschlands handel de Engelschen van zelf toe; faalt het,
dan wordt dit streven belachelijk. Zoo algemeen is men verlekkerd op het
voortzicht, dat het Engelsche ministerie van handel heeft geopend, dat de menschen
in verscheiden industriele streken denken, dat zij veilig hun krachten aan den
handel kunnen wijden. Het gevolg is, dat er de werving voor het leger slecht gaat.
1470 "Wij hebben geen oorlog verklaard om geld, maar om de eer", zegt de inzender.

De zaak van het vrouwenkiesrecht heeft ongetwijfeld bij velen gewonnen door de
overweging, dat de vrouwen mede zouden helpen om voortaan een oorlog als dien wij nu
beleven te beletten. De Eerste Kamer van den Zweedschen Rijksdag wil er echter nog
1475 altijd niet van weten. Ondanks de warme aanbeveling van den minister van justitie
heeft de Eerste Kamer het wetsontwerp, dat de vrouwen van Zweden het kiesrecht zou
geven, met 76 tegen 46 stemmen verworpen. De Tweede Kamer had het met 107 tegen 84
stemmen aangenomen.

1480 Men herinnert zich, dat de Russen in de haven van Windau o.a. een Nederlandsch
kolenschip hebben laten zinken. Een Zweedsche loods, die met het stoomschip Vesta die
haven was binnengevallen, welk schip daar bij het uitbreken van den oorlog werd
vastgehouden, vertelt, in zijn land teruggekeerd, naar wij in een Noorsch blad lezen,

1485 als volgt: Kort na het uitbreken van den oorlog stevende een Engelsch kolenschip op
de haven van Windau aan. Het havenbestuur hield het in zijn ontsteltenis voor een
Duitsch oorlogsschip en gaf dadelijk bevel drie (twee?) stoomschepen, die in de haven
waren, ter versperring van den havenmond, te laten zinken. Toen de vergissing werd
1490 gemerkt, lagen de schepen al op den bodem. Hetzij uit ergernis, hetzij om nu de
versperring meteen afdoende te maken, liet men het Engelsche kolenschip ook zinken.
Met de drie schepen gingen 2000 ton steenkool en 8000 ton boter verloren.

1495 Den 22en dezer werd uit Stockholm geseind, dat er last was gegeven een twintigtal
vuurtorens aan de Zweedsche kust, meest op de Westkust, die gedoofd waren, weer te
ontsteken.

Buitenlandsch Nieuws.

Belasting op hazardspelen in Frankrijk.

1500 Bij de wet van 15 Juni 1907. waarbij de hazardspel in de badplaatsen van Frankrijk
werden geregeld, is bepaald dat, ongerekend de vergoedingen welke de casino's enz.
aan de gemeentebesturen verschuldigd zijn krachtens hun concessie, een heffing van 15
percent der bruto opbrengst van de hazardspelen door den staat zal geschieden. De
opbrengst, door een bijzondere commissie beheerd, zou strekken ten bate van
1505 liefdadige werken, verbetering der volksgezondheid en andere zaken van algemeen
belang. [...]

In de Puget Sond zijn een Amerikaansch schip, de Admiraal Sampson, en een Britsch
stoomschip de Princess Victoria, met elkaar in aanvaring geweest. De Admiraal Sampson
zonk. Zeventien menschen zijn omgekomen.

1510 **Binnenlandsch Nieuws.**

Nederland.

H. M. de Koningin-Moeder heeft hedennamiddag de volgende hoofden van buitenlandsche
missiën ten gehoor ontvangen: Tong Tsai Fou, gezant van de Chineesche Republiek;
Kegirra Shidehara, gezant van Japan; den heer Henry Allizé, gezant van Frankrijk,
1515 tijdelijk belast met de leiding der Fransche legatie.

Amerikanen.

Nederland en de oorlog.

1520 Te Oldenzaal is bericht ontvangen dat nog gedurende ten minste veertien dagen elken
dag een of twee extra treinen met Amerikanen uit Duitschland naar ons land zullen
rijden.

Militaire berichten.

Technisch personeel.

1525 In de behoefte aan technische opzichters bij de automobiel-treinen is reeds voorzien.
Er bestaat voorshands geen vooruitzicht, dat nog meer technisch personeel zal worden
aangenomen.

1530 **DE OORLOG, 30 augustus 1914**
[NIEUWE ROTTERDAMSCH E COURANT, No. 240]
[Zondag 30 Augustus 1914]

Vluchtelingen.

1535 Uit Terneuzen seint men ons, dat een weer toenemende stroom vluchtelingen over onze
grenzen komt. De marine-autoriteiten deelen mede, dat de kanonschoten, die gisteren
op verschillende plaatsen van onze kust werden gehoord, niet alleen afkomstig waren
van vreemde oorlogsschepen, vermoedelijk kruisers, die een vijandelijke ontmoeting
hadden, maar ook van Nederlandsche schepen, die schietoefeningen op zee hebben
1540 gehouden. het vuren van eerstgenoemd schepen met echter ten minste 12 mijlen uit de
kust zijn geweest. Naar het Vad. verneemt, behoeven de visschers die tot den
landstorm behooren en nog geen oproeping hebben, geen toestemming om naar zee te
gaan. Zij kunnen vrij uitvaren.

1545 **De Oorlog.**

Militaire beschouwingen XXVIII.

Van militaire zijde schrijft men ons: Eergisteren trachtten we te verklaren, waarom
er van de Fransche grens zoo weinig belangrijke berichten tot ons kwamen. Wij

1550 schreven toen in het kort: het Fransche offensief is mislukt maar als verdedigers
zullen de Franschen voor hunne taak voldoende zijn opgewassen. Verdedigen kost minder
verliezen, dan aanvallen, de sterkte der wederzijde strijdende troepenafdeelingen zal
niet veel uiteenloopen, dus er zit geen schot in. Maar gisteren lazen we ze anders.
De Franschen zijn ons niet meegevallen. Na de vele geschriften die den laatsten tijd
1555 haast zeggen, onder het motto "à Berlin", niet afwachten, maar den vijand
tegemoetgaan, hadden we verwacht, zoo niet een krachtigen drang tot den aanval, dan
toch een zeer taai weerstand bieden. En wat lezen we? Een nagenoeg volkomen
terugtocht over de geheele linie. Alleen in de strook Toul-Epinal wordt hardnekkig
weerstand geboden, maar daar schijnen de Duitschers toch nog aan den winnenden kant
1560 te zijn. Het Engelsche expeditieleger moet wel het hevigst geleden hebben. Eerst
geslagen en kort daarna op den linkervleugel omgetrokken en in aftocht naar St.
Quentin, twee dagmarschen ten Zuiden van de Fransche grens. (Men weet intusschen dat
de Engelsche legatie in den Haag ontkent, dat de Engelschen in vollen aftocht zouden
zijn. Red. N. R. Ct.) In Engeland is de vloot alles, het leger is er niet populair.
1565 Niettegenstaande de vele pogingen door Lord Roberts gedaan, om verbeteringen aan te
brengen, wilde het eenvoudig niet. Men zou zoo zeggen, dat de Engelschen na het eche
dat zij in den Boerenoorlog geleden hadden, de hand aan den ploeg geslagen moesten
hebben om hun leger voor den modernen oorlog geschikt te maken. Maar neen, het is
kwakzalven gebleven, van ernstige oefening geen sprake. We meenen ons zelfs te
1570 herinneren, dat verleden jaar de Engelsche groote manoeuvres moesten gestaakt worden,
daar er geen ander middel bleek te bestaan, om in den verwarden toestand klaarheid te
brengen. De Engelschen, gisteren al te St. Quentin, op 3 dagmarschen van Parijs en
dan, naar het ons voorkomt, in zulk een toestand dat zij niet in staat zullen zijn
opnieuw ernstigen weerstand te bieden. De Duitschers weten heel goed, dat na de
1575 overwinning de grootste vruchten zijn te plukken van een krachtige vervolging. In
1806 hebben de Pruisen daarin, van den grooten Napoleon, een lesje gehad. La bataille
finie, faute de combattants!
Blüchner trok reeds in 1813 van die les partij. Hoe hij die vervolging, na de
overwinning wenschte, blijkt wel uit zijn brief aan York, na den slag aan de
1580 Katzbach. "Bei der Verfolgung eines fliehendes Feindes", schrijft hij, "kommt es gar
nicht darauf an mit geschlossenen Brigaden zu marchiren. Was zurück bleibt, bleibt
zurück en muss nachgeführt werden. An die Klage der Kavallerie muss man sich nicht
kehren, denn wenn man so grosze Zwecke als die Vernichtung einer ganzen Armee
erreichen kann, kann der Staat wohl einige hundert Pferde verlieren, die aus
1585 Müdigkeit fallen. Eine Vernachlassung im Bezug des Siegers hat zur unmittelbaren
Folge, dass eine neue Schlacht geliefert werden muss, wo mit einer einzigen die Sache
abgethan werden kann." We vreezen voor de Engelschen, dat ze volgens de hier
aangegeven methode van Blücher nagezeten zullen worden. Maar ook de andere
legercommandanten zullen zich haasten, Parijs te naderen. In Indië krijgt de eerste,
1590 die in de benting binnendringt, het ridderkruis der Militaire Willemsorde, voor
Parijs zal er wel een "pour le mérite" aan te verdienen zijn.
De eenige hindernislijn, welke de Deutsche legers nog te overschrijden hebben, zijn
de rivier de Somme in het Westen (van Noordzee tot la Fère) en meest Oostwaarts de
Noordrand der Falaise de Champagne. Deze falaise of steile rand met hoogten van pl.
1595 m. 100 M. boven terreinpeil is door de vestingen la Fère en Laon in het noordelijk
gedeelte afgesloten. Met het meer Zuidelijk gelegene Reims vangen de vestingen alle
wegen op die in de strook Maubeuge-Verdun naar Parijs leiden, of wel ze vormen een
flankbedreiging, indien deze plaatsen op korten afstand omgetrokken worden. Wij
wilden volledigheidshalve deze vestingen in 2de linie noemen, hoewel we moeten
1600 erkennen, dat ons vertrouwen in het weerstandsvermogen van forten enz., door het
gebeurde bij Luik en Namen danig is geschokt. Wij geven hierbij een eenvoudige schets
der troepenopstelling na de belangrijke berichten van Vrijdag. De lezer gelieve te
bedenken, dat dit de opstelling is geweest op Donderdag j.l. De legers, waarvan de
namen der commandanten bij de blokjes zijn geplaatst, hebben een sterkte van ??
1605 (enkele van 4) legerkorpsen. Van het Oostelijk operatietooneel kwamen nog berichten
van Russische opmarsch naar Lemberg en Brody beide Oost van Przemysl gelegen. (Zie
kaart van gisteren.)

De strijd in Noord- en Noordoost Frankrijk.

1610 Het telegram van onzen Parijschen correspondent in ons ochtendblad bevattende het
officieele Fransche bericht van gisterenavond, willen wij door de aanduiding van de
daarin genoemde plaatsen nog verduidelijken. In Lotharingen - zoo werd ons geseind -
neemt de opmarsch van de Fransche strijdkrachten toe. De Fransche rechtervleugel deed
een hevigen aanval in de streek van Launois, Signy en Pereien, totnogtoe zonder

1615 beslissend resultaat. De aanval zou heden worden hervat. Dit is de rechtervleugel van
het Fransche Noorderleger, want de drie genoemde plaatsen liggen ten Z.W. van
Mézières. Men zal zich herinneren, dat ten Z.O. van Mézières een Duitsch leger met
een breed front de Maas is overgestoken. Verder meldde het officieel Fransche
1620 bericht, dat de Franschen in een veldslag, waaraan 4 legerkorpsen deelnamen, de
Duitschers op Guise teruggeworpen hadden en dat het 10de Duitsche legercorps en de
garde aanzienlijke verliezen geleden hadden. Dit Guise ligt Oostelijk van St.
Quentin, iets meer naar het Noorden. Op den linkervleugel, aldus vatten wij weer de
draad van het officieele bericht op, zijn de Franschen minder gelukkig. De Duitsche
1625 troepen rukken voort in de richt van La Fère. Deze laatste plaats ligt Zuidelijk van
St. Quentin aan de Oise in de richting van Reims. Binnen den driehoek St. Quentin-
Mézières-Reims schijnt dus een groot deel van het Fransche Noorderleger te staan.

De zeeslag bij Helgoland.

De verliezen, die volgens de berichten uit Engelsche bron Vrijdag bij Helgoland aan
1630 de Duitsche vloot zijn toegebracht, zijn nu van Duitsche zijde wat de drie kruisers
betreft ten volle bevestigd. De Duitschers blijken dus in het geheel drie
pansterdakkruisers: de Köln, de Mainz en de Ariadne (deze is in ons Ochtendblad bij
vergissing een gepantserde kruiser genoemd) verloren te hebben, die alle in den grond
zijn geboord. De Engelschen hadden ook gemeld, dat zij verscheidene Duitsche
1635 torpedojagers vernield hadden. De Duitschers erkennen daarentegen slechts het verlies
van een torpedojager, de V 187, die al vurende gezonken is. Deze torpedo-jager was
ongeveer 4 jaar oud, had een waterverplaatsing van 650 ton, een snelheid van 32.5
knoop en een bemanning van 90 [?] koppen.

De krijgsverrichtingen der Serviërs.

Reuter's agentschap verneemt uit gezaghebbende Servische bron de volgende
bijzonderheden over de krijgsverrichtingen van de Serviërs: Na vier dagen van een
verwoeden en aanhoudenden strijd tegen drie Oostenrijksche legercorpsen is de vijand
voorgoed uit Servië verdreven en vermoedelijk is er nu, op de gevangenen na, geen
1645 enkele Oostenrijksch soldaat meer in Servisch gebied. De beslissende overwinningen
van de Serviërs van ril tot 25 Augustus zijn aan verschillende oorzaken te donken. In
de eerste plaats was de strategie van de generalen staf een navolging van die van
Napoleon; eerst drukte men het centrum van den vijand in en splitste zijn linie in
twee deelen; en vervolgens leverde men aan elk van deze slag en trok de vleugels van
1650 den vijand om, ten einde zijn nederlaag in een vlucht te doen verkeeren. Deze taktiek
slaagde volkomen. Een verdere factor van de overwinning der Serviërs was het élan van
de infanterie het herhaalde gebruik van de bajonet en de superioriteit van de
Servische schutters van de Fransche Schneiderkanonnen boven die van den vijand. Dank
zij het doortastende optreden van de ruitery viel het meerendeel van de
1655 Oostenrijksche kanonnen, niet minder den 70, in de handen van de Serviërs. Verder
naar het Zuiden vechten Montenegrijnsche troepen met Servische hulp met goed gevolg
en zijn er met den bijstand van de Fransche vloot bijna in geslaagd de Oostenrijksche
vesting Cattaro, de voornaamste toegangshaven voor de behoeften van Oostenrijk, te
vernien. De juiste omvang van de verliezen in de gevechten van de afgelopen week
1660 is niet bekend, maar waarschijnlijk hebben de Oostenrijkers tusschen de 12,000 en
15,000 man aan dooden en gewonden en 10,000 gevangenen verloren; de verliezen der
Serviërs zijn vermoedelijk de helft van het aantal dooden en gewonden, maar
natuurlijk hebben zij geen gevangenen verloren.

1665 Aan het Hbld. v. Antw. werd omtrent den toestand te Mechelen: Vrijdagavond van daar
het volgende geschreven: Wat hebben wij hier reeds angstige dagen beleefd! 't Is niet
meer uit het fraai en vreedzaam Mechelen, dat wij schrijven, maar uit het treurend
Mechelen, want onze stad schijnt als uitgestorven; niemand vertoont zich op straat en
de weinige huisgezinnen die in de oude Dylestad zijn gebleven, zijn weenend of
1670 biddend in de kelders gevluht om aan het schrikkelijk vernielingswerk der houwitsers
te ontsnappen. De granaten hebben reeds den dood verwekt van 5 personen, 2 in den
Heembemd, 2 op de Veemarkt en een op de Wollemarkt. De vernielingen zijn schrikkelijk
om te zien. Men kan zich geen denkbeeld maken van de kracht waarmede de muren werden
doorboord, de daken weggemaaid en het sterkste ijzerwerk der vitrienen vernield. Na
1675 den slag die te Hofstade werd geleverd, werd de beschieting onzer stad door de
Duitschers hernomen. Niet eene straat is er te vinden of er werden door de bommen
erge verwoestingen gepleegd. De granaten vernielden gansche muren, verbrijzelden
geheele rijen vitriens en op de Groote Markt boorde een granaat den grond in vóór het
1680 bombardement hield op dezen namiddag om 3 ure, en alsdan konden wij ons persoonlijk

gaan overtuigen van den toestand. De vernielingen die werden teweeggebracht waren droevig om te zien. Niet eene straat of verschillende gebouwen hadden er te lijden en men trapt bijna gedurig op de glazen scherven der verbrijzelde vitrienen. Op het politiebureel is niemand meer te vinden, elkeen heeft de vlucht genomen, en de roovers van stiel onder het Mechelsch gepeupel, hebben hiervan gebruik gemaakt, om zelfs tusschen de bommenvlagen in de magazijnen te dringen, waarvan de eigenaars gevlucht waren, en er zich meester te maken van allerlei koopwaren, zooals wij dezen avond in de O. L.-straat bestatigden.

Dezen morgen bod een detachement Duitsche ruitery op den Leuvenschen steenweg een deel der bevolking van dezen steenweg mannen en vrouwen gevangen genomen. Men deed deze lieden voorop stappen tot Hever (pomp) nabij Meerbeek waar zich het Duitsch regiment van ongeveer 10.000 man bevond. Men gaf de gevangenen eten en drinken. Deze lieden moesten dienen om voor de Duitsche troepen te stappen, wanneer zij op den vijand rukten. Een dépêche kwam op de bovengemelde plaats toe, en onmiddellijk riep de Duitsche officier tot de Mechelsche gevangenen "Gaat allen terug naar Mechelen, wij gaan naar Leuven." De verlost lieden kwamen met heele groepen verheugd naar Mechelen teruggelopen om hunne lotgevallen te vertellen en dit was voor de weinige inwoners, die nog in de stad verblijven, een ware verlichting, want het vormde de hoop, dat de Duitschers aan de richting naar Mechelen hadden verzaakt, want de gevangenen moesten dienen om vóór de Duitsche troepen te marcheeren, wanneer deze naar Mechelen zouden oprukken, ten einde ze te bevrijden tegen het geschut der Belgische soldaten. Sedert 2 dagen was de Belgische vlag op den toren neergehaald. Heden Vrijdagnamiddag is een officier per automobiel uit Antwerpen naar Mechelen gekomen en heeft de vlag terug doen wapperen. Men beschouwt dit als een teeken van geruststelling en de lieden die nog te Mechelen verblijven, hebben dus opnieuw moed geschept. Wij hebben ons onmiddellijk naar de Groote Markt begeven om de beteekenis van dit sein te vernemen, doch aangezien wij op het stadhuis noch overheid noch politie aantreffen, kunnen wij aangaande dit punt niets verzekeren. Men leeft dus te Mechelen op hoop, zonder bekrachtiging.

1710 **Het Kanaal.**

Indien wij, tegen onze verwachting en ons geloof in – zoo schrijft de militaire medewerker van de Times – niet in staat zijn de aanvallende beweging te hervatten en den aanval der Duitschers in het Noorden (van Frankrijk) of te slaan, zal een van de gevolgen zijn, dat de Duitschers aan de overzijde van het Kanaal steunpunten voor luchtvaartuigen en zodoende betere inlichtingen voor hun marine zullen krijgen en ons voortdurend zullen kunnen waarnemen, zoo niet aanvallen. Een van de dingen die wij moeten doen, is daarom, dat wij hier een tegenaanval tegenover moeten stellen in hetzelfde element (de lucht) en snel tal van zoeklichten en kanonnen tegen luchtvoertuigen bij de hand moeten hebben. Onze sportsmannen moeten groepen vormen voor het bevechten van luchtvoertuigen en, voor een seizoen, het beschieten enkel op wilde eenden en snippen eraan geven. De Duitschers zullen ook de zwaarste en verstragende kanonnen opstellen in elke haven die zij bezetten, en dan zal er weer een legermacht, al is het dan ook geen grande armee, op de hoogten om Boulogne legeren. Laten wij voor een ding dankbaar zijn. Aan de internationale financiers, leerstelligen en dwazen die ons een tunnel door het Kanaal hadden willen verschaffen, is voorgoed het stilzwijgen opgelegd.

1725 **Mijnen in de Noordzee.**

1730 Het Engelsche gezantschap in den Haag meldt heden het volgende: Naar de Engelsche regeering verneemt, is er gemeld, dat een IJslandsche trawler op of omstreeks 26 Augustus op een mijn is gelopen 25 mijl uit den mond van de Tyne en gezonken. Ten minste een buitenlandsch blad heeft verzekerd dat het een Engelsche mijn was. Ofschoon het leggen van mijnen door de Duitschers de admiraliteit gedwongen heeft zich het recht voor te behouden evenzoo te handelen, blijft op het oogenblik de verzekering, reeds door de Engelsche regeering gegeven, dat er geen Engelsche mijnen zijn gelegd, volkomen juist. De mijnen buiten de Tyne waren 30 mijl zeewaarts gelegd, niet als een onderdeel van eenige bepaalde militaire operatie noch ook door Duitsche oorlogsschepen, maar door Duitsche trawlers, waarvan een aanzienlijk aantal met dit werk schijnt te zijn bezig geweest. De trawler, die men daarmede feitelijk heeft bezig gezien, was de A. E. 24 Emden. Het zou goed zijn, indien de moraliteit van degenen die haar gelast hebben deze daad te verrichten door neutrale mogendheden zorgvuldig werd overwogen.

1745 **Van het oostelijk oorlogsterrein.**

De sociaal-democraat Wilhelm Düwell is als oorlogscorrespondent van de Vorwärts op

1750 het oostelijke oorlogsterrein. Voor de Deutsche sociaal-democratische partij is, zoals men weet, deze oorlog vooral een strijd tegen het Tsarisme. Aan een brief van Düwell, waarin de sensor blijkens de titteltjes en eenige plaatsen aan het schrappen is geweest, ontleenen wij het volgende: "Ofschoon de Russen reeds geweldige troepenmassa's hebben aangevoerd, geven zij de voorkeur aan de taktiek, om zwakke punten van de lang gerekte grens uit te vinden, op die plaatsen in te vallen, de huizen plat te schieten en in brand te steken en den weer snel te verdwijnen. Alleen als het overwicht van een groote numerieke overmacht hen moedig maakt, gebeurt het dat de Russen niet dadelijk hij het naderen van Deutsche troepen ervan doorgaan... 1755 Men mag de Russen overigens niet naar een model beoordeelen. Zij zijn wel gedeeltelijk verwaarloosd, maar ook gedeeltelijk goed verpleegd. Hun artillerie schiet over het algemeen goed, maar de Russische infanterie kan wat schieten betreft lang niet tegen onze troepen op. Ook in hun gedrag zijn de Russen zeer verschillend. 1760 Onder hen zijn halve barbaren, die branden, moorden, plunderen, op menschen van het Roode Kruis schieten, vrouwen noch gewonden ontzien. Dit zijn de eigenlijke steunpilaren van het Tsarisme, den geesel van Europa. Andere Russen gedragen zich beschaafd, verhinderen dat hun komenden moorden en plunderen en sporen de burgerlijke bevolking. "Een Russisch officier heeft mij melk gegeven", zeide een van de 1765 aankomende gewonden; "een Rus heeft mij om mij te beschermen achter een heuvel gesleept", zoo verzekert een ander.

Het Central News Agentschap publiceert een telegram uit Petersburg (Donderdag), waarin beweerd wordt, en misschien is het ook wel waar, dat er reeds Russische vliegtuigen zijn gezien boven Lemberg. Generaal Iwanof voert in die streek het bevel over de Russische troepen. Mede wordt door het Central News Agentschap beweerd, dat het 14e Oostenrijksche legerkorps, dat aan den Rijn— dus tegen de Franschen — opereerde, vandaar teruggetrokken is en vervangen is door landstormtroepen. Dit zou er dan op wijzen, dat Oostenrijk zijn beste troepen thans niet met de Duitschers kan laten vechten, maar die zelf noodig heeft aan de Russische grens. 1770 1775

Een kostbare prijs.

Het stoomschip Roddam, dat te Brixham is binnengevallen, brengt bijzonderheden over een vermetelege poging van het Deutsche stoomschip Emir om met munitie en voorraden voor de Göben en Breslau door de Straat van Gibraltar door te breken. Onder dekking van de duisternis trachtte de Emir op 6 Augustus de Engelsche oorlogsschepen, die de wacht hielden, te verschalken, maar zij werd door twee torpedobooten ontdekt, die haar in de grond dreigden te boren, als zij niet onmiddellijk bijdraaide. Zelfs toen de Emir al genomen was, probeerden de Duitschers haar nog in brand te steken, wat 1780 1785 niet gelukte. De Emir is een van de kostbaarste prijzen, die in dezen oorlog genomen zijn. Want behalve munitie en kolen had zij vijf stoombarkassen en 300 ton vleesch aan boord. De Engelschen vermoeden, dat het uitblijven van de Emir de voornaamste reden is geweest, dat de Göben en de Breslau naar Turksche wateren de wijk moesten nemen. 1790

Engeland en België.

Wij hebben reeds melding gemaakt van de rede van Asquith, Donderdag in het lagerhuis gehouden bij indiening van het adres aan den koning om hem te verzoeken aan den koning der Belgen de sympathie en de bewondering van het Huis over te brengen "voor de heldhaftige verdediging van zijn leger en volk tegen de moedwillige schending van zijn grondgebied en de verzekering, dat het Vereenigde Koninkrijk vastbesloten is met alle middelen steun te geven aan België's pogingen om zijn eigen onafhankelijkheid en het publieke recht van Europa te handhaven. In welsprekende woorden bracht Asquith hulde aan België en sprak hij van Englands duren plicht om ter bescherming van België's gewaarborgde onzijdigheid het zwaard te trekken. De verplichting van Engeland om het zwaard te trekken voor het aangevallen Frankrijk liet Asquith nu geheel ter zijde. "Wij hebben," zei Asquith, "met al onze macht er naar gestreefd, zoals iedereen nu weet, om het uitbreken van den oorlog te voorkomen, en toen dat niet langer mogelijk was zijn omvang te beperken. Het is van het grootste belang, dat men goed zal begrijpen, wanneer en waarom wij er ons in hebben gemengd. Het was eerst, toen wij voor de keuze werden gesteld tusschen het houden en verbreken van plechtige verplichtingen, tusschen het nakomen van een bindende gelofte (trust) en de schaamteloze onderwerping aan het naakte geweld, dat wij de scheidende weg wierpen. "Wij betreuren onze beslissing niet." 1800 1805 1810 Hier is dus de verzekering, dat het om de schending van het Belgisch grondgebied is, dat Engeland zich in den oorlog heeft begeven. "Geen groot volk met gevoel van eigenwaarde", ging Asquith voort "en zeker niet een volk groot geworden in dit oude

land der vrijheid, zou zonder eeuwige schande anders kunnen kiezen. Wij waren door onze duidelijke en dringende verplichtingen gebonden voor de bedreigde
1815 onafhankelijkheid van een kleinen onzijdigen staat op te komen en haar te handhaven. België had geen eigenbelang te dienen dan alleen dat hoogste en allerbeheerschende belang van elken staat, groot of klein, dat dien naam verdient, nl. het behoud van zijn grondgebied en zijn volksbestaan. De geschiedenis leert ons, dat de plicht om voor dat groote beginsel op te komen en het te handhaven, dat ten slotte de bronaar
1820 [?] is van beschaving en vooruitgang, meer dan eens opgelegd is aan staten, betrekkelijk klein in omvang en bevolking, maar groot in moed en vastberadenheid; Athene en Sparta, de Zwitsersche kantons en, niet het minst roemrijk, drie eeuwen geleden aan de Nederlanden. Nooit, durf ik beweren, is die plicht duidelijker en kordater erkend, en nooit is bij krachtiger en heldhaftiger vervuld dan in de laatste
1825 weken door den koning en het volk van België. "Zij hebben onversaagd en tegen een schier ontelbare overmacht de gruwzaamheden van een inval, van verwoesting, van roof en van schanddaden gebraveerd. Zij hebben hardnekkig weerstand geboden aan het binnenstormen, golf na golf, van een reusachtige en overstelpende macht, en dien weten op te houden.

1830 "De verdediging van Luik zal altijd de stof leveren voor een van de meest bezielende hoofdstukken in de geschiedrollen der vrijheid. De Belgen hebben zich den onsterfelijken roem verworven die het volk toekomt dat vrijheid verkiest boven een gemakkelijk leven, boven veiligheid, boven het leven zelf. Wij zijn trotsch op ons bondgenootschap met hen en op hun vriendschap. Wij groeten hen met eerbied en met
1835 eere. Wij zijn met hart en ziel met hen, omdat wij aan hun zijde en in hun gezelschap tweëerlei zaak verdedigen, nl. de onafhankelijkheid van kleine staten en de heiligheid van internationals overeenkomsten, en ik verzeker hun heden, gelijk ik het huis in dit adres voorstel uit naam van het Vereenigde Koninkrijk en het heele Britsche Rijk te doen, dat zij tot het einde kunnen rekenen op onzen volkomen en
1840 blijvenden steun. Zoo sprak Asquith, en telkens viel het huis hem met toejuiching in de rede. Bonar Law sprak in gelijken geest uit naam der oppositie. Hij voegde er zijn overtuiging aan toe, dat het Belgische volk nu de gruwelen van den oorlog heeft ondervonden in een vorm, die onder beschaafde volken onmogelijk behoorde te zijn. Hij zei verder, dat wat er in België was gebeurd de opvatting bevestigt, waarmede
1845 Engeland ten oorlog is gegaan, nl. dat het in werkelijkheid een strijd, is van de zedelijke krachten der beschaving tegen het ruwe geweld, een geweld dat niet minder ruw is omdat het al de hulpmiddelen van uitvinding en wetenschap tot zijn beschikking heeft. België heeft de geheele wereld een dienst bewezen, zei Law. Het heeft Engeland en zijn bondgenooten niet alleen een voorbeeld gegeven, maar een plicht opgelegd,
1850 dien het Engelsche volk niet zal vergeten. Wij moeten inzien, zei Law ten slotte, dat dit niet alleen voor België, maar ook voor ons is een strijd op leven en dood en dat wij al onze hulpbronnen moeten aanwenden om hem tot een goed einde te brengen. Ten slotte sloot Redmond zich uit Ierlands naam aan bij de hulde, België gebracht. Hij deed dat in warme bewoordingen, maar zonder aanval op Duitschland. Hij opperde nog
1855 een denkbeeld: de leening voor België te vervangen in een gift aan België.

Het schijnt, dat de oorlogsschatting, door de Duitschers aan Brussel opgelegd, nog lang niet ten volle is opgebracht. Mag men een Reutertelegram uit Oostende gelooven, den zouden de Duitschers thans overwegen, zichzelf aan de rest van het bedrag te helpen, niet in specie, doch door de kunstschotten uit de Brusselsche musea te halen. Men herinnert zich, dat Napoleon dit laatste middel ook dikwijls toepaste. Zoo had hij, na Berlijn te hebben bezet, de reusachtige beelden van de Brandenburgsche Poort laten halen en toen naar Parijs laten brengen. Eenige jaren daarna kwamen de troepen der verbondenen – ook de Pruisen – Parijs binnen. De beelden – zijn toen weer naar
1865 Berlijn teruggebracht en prijken thans weer op de Brandenburgsche Poort.

Leuven.

Dr. Sarolea, de correspondent van de Daily Chronicle, meldt, dat de heer Vandergeten, een redacteur der Antwerpsche Matin, te Mechelen twee overheidspersonen uit Leuven
1870 gesproken heeft en volgens dezen is zoowel het schoone Leuvensche stadhuis als de boekerij van de universiteit verwoest.

Een correspondent te België van de Daily Chronicle meldde Vrijdag, dat de Deutsche militaire overheid te Brussel, vóór de Deutsche troepen die stad zouden verlaten, van
1875 Madaux, den hoofdredacteur van de Etoile Belge, het bekende Brusselsche blad, geëischt zou hebben, dat deze zijn blad zou vullen met nieuws van het Berlijnsche bureau van Wolff. Madaux weigerde aan dezen eisch gevolg te geven, waarop de Duitschers, volgens het verhaal van de Daily Chronicle, de persen in de drukkerij der

1880 Etoile onbruikbaar gemaakt hebben. Zij hebben toen in een andere drukkerij een vervalschte edities van het Antwerpsche blad in Métropole laten drukken.

Schending van het volkenrecht.

1885 De Belgische Commissie, belast met het onderzoek betreffende de schendingen van het volkerenrecht en van de krijgswetten en gebruiken (bestaande uit Z. Ex. den heer Cooreman, minister van State, voorzitter; Z. Ex. graaf Goblet d'Alviella, minister van State, ondervoorzitter van de Belgische Eerste Kamer; den heer Rijckmans, Senator; den heer Strauss, schepen der stad Antwerpen; den heer Van Cutsen, eerevoorzitter van de rechtbank te Antwerpen, leden; de heeren Ridder Ernst de Bunswijck, hoofd van het cabinet van justitie: Orts, legatie-raadsheer, secretarissen, heeft het

1890 volgende verslag uitgebracht een den Belgischen minister van Justitie: "Het blijkt uit wel bepaalde en overeenstemmende getuigenissen dat, over de geheele streek van Aerschot, de Duitschers zich schuldig hebben gemaakt aan ware gruweldaden. "Een groot gedeelte der bevolking was van angst op de vlucht gegaan. Op hunnen doortocht hebbende Deutsche troepen de hoeven, huizen en meubelen in brand gestoken, en met

1895 gewerschoten de weerlooze burgers op den weg of bij hunnen veldarbeid gedood. "Te Hasselt benoorden van Aerschot werden 32 huizen in het dorp neergebrand; de molenaar en zijn zoon welke vluchtten, en ongeveer 21 andere personen, zijn gedood geworden, terwijl toch geen enkele Belgische soldatenmacht in het zicht was.

"De Deutsche troepen zijn in Aerschot, eene stad met 8000 inwoners, op Woensdag 19

1900 Augustus, in den voormiddag binnengedrongen. Niet de geringste Belgische wapenmacht was nog aanwezig. Onmiddellijk na hunne aankomst hebben de Duitschers verscheidene huizen in brand gestoken en in de Hamerstraat hebben zij 5 of 6 burgers, welke zij dwongen uit hunne woning te treden, neergeschoten. 's Avonds, onder voorwendsel dat

1905 een hooger Duitsch officieren de Groote Markt door den zoon van den burgemeester gedood was geworden of volgens een andere lezing onder voorwendsel dat door den burgemeester en zijn zoon eene samenzwering zou zijn beraamd geworden tegen den opperbevelhebber, hebben de Duitschers al de mannen welke zich in Aerschot bevonden, in hechtenis genomen. Onmiddellijk werden er een vijftigtal op eenigen afstand van de stad gebracht, werden in reeksen van vier geschaard, en moesten opvolgentlijk zich op

1910 hoop zetten voor de Duitschers, welke hen met gewerschoten of bajonetsteken hebben afgemaakt. Meer dan veertig werden op deze wijze vermoord.

"De Duitschers hebben de stad leeggeplunderd, uit de woningen wegvoerende al wat zij bemeesteren konden, de meubelen en brandkoffers openbrekende. "Den volgenden dag hebben zij de burgers, welks den vorigen dag waren aangehouden, in rangen van drie

1915 opgesteld: uit elken rang hebben zij eenen man op drie genomen, zij hebben deze mannen met den burgemeester van Aerschot, den heer Tielemans, zijnen zoon van vijftien en half jaar, en zijn broeder op ongeveer honderd meters buiten de stad gebracht, en ze neergeschoten. "Vervolgens hebben ze de andere inwoners van Aerschot gedwongen grachten te maken om hunne slachtoffers te begraven. Gedurende drie dagen gingen ze voort met plunderen en branden. Ongeveer 150 inwoners van Aerschot moeten aldus omgebracht zijn geworden. "Het grootste deel der stad werd geheel verwoest.

1920 Vijfmaal hebben de Duitschers gepoogd de hoofdkerk die ze geplunderd hadden in brand te steken. "De ambulanciers van het Roode Kruis, hoewel den armband dragend van het Roode Kruis werden niet ontzien. Een hunner verhaalt dat de Deutsche troepen op hem

1925 schoten terwijl hij de gekwetsten opraapte, en voortgingen met schieten, hoewel bij hun zijn armband had getoond. Bovendien werd hij, den 19den dezer, dienst doende in het hospitaal den ganschen dag door bedreigd en gebrutaliseerd. Een Duitsch officier nl. vatte hem bij het hoofd en drukte den loop van zijn revolver op zijn voorhoofd.

"Een brancardier, de zoon van den gemeente-ontvanger, die nochtans het kenteeken droeg van het Roode Kruis, werd op den avond van 19 dezer in de Gasthuisstraat, door de Duitschers gedood. "Uit al de getuigenissen blijkt dat de burgerlijke bevolking van Aerschot in geenen deele een de vijandelijkheden heeft deelgenomen, dat geen enkel schot door haar werd gelost. Al de getuigen zijn het eens om te doen uitkomen hoe onwaarschijnlijk het is dat, zooals de Duitschers beweren, de zoon van den

1930 Burgemeester, een kind van vijftien en half Jaar, en een buitengewoon stille natuur op een Duitsch officier zou hebben geschoten in den avond van 19 Augustus. Nog onwaarschijnlijker de voorstelling der Duitschers volgens welke de Burgemeester een complot zou hebben op touw gezet. "Er dient opgemerkt te worden dat indien een

1935 Deutsche officier getroffen werd op de Groote plaats, waarvan de getuigen echter onwetend zijn – hij door een verdwaalden kogel getroffen geveest zijn, vermits de Deutsche soldaten op het oogenblik in de nevenstraten in het wilde aan het schieten voren om de bevolking te verschrikken.

"De burgemeester, – een zeer kalm man, – hadtrouwens herhaaldelijk al zijne medeburgers doen weten door plakbrieven en strooibilletten, dat ingeval de Duitschers

Naspeuringen van Paul Theelen: 30 augustus 1914

1945 binnenvielen, ze zich onthouden moesten van elke vijandelijke daad. De plakbrieven hingen nog op de muren wanneer de Duitschers binnen rukten en werden hun getoond. "De
Duitsche troepen, die langs de plaatsen trokken dezerzijds van Aerschot gelegen, begingen dezelfde wreedheden, ze vuurden op vluchtende burgers, plunderden hunne
1950 woningen en brandden ze neer, zonder eenige uitdaging. "Te Rotselaer werden op die wijze ongeveer 15 huizen afgebrand. Een Duitsch officier zicn tot een inwoner wendend wiens huis in braad stond, wilde dezen laatsten onder bedreiging met zijn revolver de bekentenis afdwingen, dat de brand door de Belgen was aangesticht. De man protesteerde echter en deed opmerken dat de Belgen den vorigen dag reeds de streek hadden verlaten; waarop de officier antwoordde dat, ingeval de Duitschers er het vuur hadden aangestoken, het moest zijn dat de inwoners waarschijnlijk hadden geschoten.
1955 Dit werd echter door al de getuigen tegengesproken. "Daar ook hebben de Deutsche troepen alles geplunderd wat zij op hunnen weg vonden. "Tot nu toe heeft de commissie geene inwoners kunnen onderhooren van Diest en Thienen, welke steden den 18 en 19 Augustus 1914 werden bezet, en met welke alle verkeer verbroken werd. "Maar een
1960 inwoner van Schatten, een dorp in de buurt van Diest heelt verklaard dat dezelfde gruwelen bedreven worden in zijn dorp en de naburige plaatsen, Lummen en Molenstede. Heel de streek werd verwoest. De Deutsche troepen hadden hun vernielingswerk begonnen op een uur afstand van Diest, langsheen een steenweg van Diest op Beeringen. Naar Diest afzakkend brandden ze alles neer wat ze op hun weg ontmoetten, hoeven, huizen, meubelen. Te Schaffen gekomen staken de Duitschers het dorp in brand, en vermoordden al enkele lieden die zich nog in hunne huizen of op de straat bevonden.
"De getuige geeft ons de namen en adressen op van 18 personen welke hij weet vermoord te zijn. "Onder hen zouden zich bevinden: "Vrouw Frans Luyckx, 45 jaar oud, met haar 12-jarig dochtertje; deze werden in een sloot ontdekt en neergeschoten; "Het 9-jarig dochtertje van Jan Ooyen, dat werd neergeschoten; "André Willem, 23 jaar oud, koster, die aan een boom vastgebonden en levend verbrand werd; "Reijnders Jozef, 40 jaar oud, gedood met zijn zoontje van 10 jaar; "Lodts, Gustave, 40 jaar oud en Marken Jan, ook ongeveer 40 jaar oud, waarschijnlijk levend begraven. "De getuige verklaarde dat hijzelf deze twee laatste ontgraven had en ze vervolgens op het kerkhof der gemeente
1970 begroef. "Het dorp Rethy bij Turnhout werd gedeeltelijk verwoest en beschoten den 22sten Augustus, door zeventien Deutsche ruiters die het dorp waren binnengevallen. Een meisje van vijftien jaar werd door een geweerschot gedood. "Nog afschuwelijker feiten - indien het nog afschuwelijker zijn kon - werden door de Deutsche troepen, gepleegd, ten gevolge der nederlaag die het Belgische leger hen te Mechelen
1975 toebracht. "De stad Leuven met zijne kunst en wetenschappelijke schatten werd niet gespaard. Nieuwe verslagen zullen u eerlang worden toegestuurd".

De Deutsche koloniën.

Het Deutsche departement van koloniën bevestigt de vernieling van het station voor draadlooze telegrafie te Dar-es-Salam (Duitsch: Oostafrika). Maar in het binnenland hebben volgens berichten uit Engelsche bron de Deutsche politie-troepen een aanval begonnen en het belangrijke verkeerspunt Taveta ten Z.O. van de Kilimandzjaro bezet. Verder bevestigt het departement de gevechten met Franschen en Engelschen die tot de bezetting van Togo leidden. Uit Kameroen, dat eenige dagen geleden nog niet was
1985 aangevallen, zijn geen nadere berichten ontvangen. De politie-troepen zullen echter tegen een aanval van den vijand tegenstand bieden. Daar de toren voor draadlooze telegrafie te Kamina in Togo vernield is, zijn vooreerst geen berichten uit Togo en Kameroen te verwachten. In Duitsch Zuidwest Afrika is tot dusver alles rustig geweest. Daar zijn nu echter de Deutsche politie-troepen tegen Upington in de Kaapkolonie
1990 opgerukt, wat uit berichten van Engelsche zijde al bekend was. Uit de kolonies in de Zuidzee zijn geen betichten ontvangen.

In Marokko.

In de Fransche protectoraatszone van Marokko zijn de Deutsche postkantoren in de plaatsen Azimoer, Casablanca, Fez, Marrakesj, Mazagan, Meknes, Mogador, Rabat en Saffi met geweld gesloten en de geldvoorraden evenals de postzegels enz. in beslag genomen. Hetzelfde is geschied met het Deutsche postkantoor te Tandzjer. Het personeel van laatstgenoemd kantoor is met een Franschen kruiser naar Palermo gebracht, dat van de andere kantoren is te Oran in Algerië geïnterneerd.
2000
2005 De Deutsche pers heeft al vele protesten opgenomen tegen de vriendelijke houding die Deutsche vrouwen jegens krijgsgevangen Franschen hadden aangenomen. Hetzelfde schijnt nu gebeurd te zijn met krijgsgevangen Russen. De Elb-Zeitung verneemt namelijk uit Gumbinnen: "Het is ongehoord, dat dames Zondagochtend aan twee Russische gevangenen,
2010 die zich in den trein bevonden, broodjes met zalm hebben uitgedeeld. Een van deze

2015 gevangenen liet, toen bij verzadigd was, zijn legen sigarettenkoker zien en beduidde zodoende, dat daar niets in was. Fluks gaven de dames hem toen sigaretten, dus aan dezelfde Russen, die eenige dagen geleden te Schirwindt zich aan moeders en dochters vergrepen hadden. Het schaamrood komt iemand in het gezicht, als men zulke
2015 liefdadigheid ziet, en daarnaast staat een soldaat, die mij zeide, dat hij al sedert 24 uur niets gegeten had, maar te trotsch was, om iets te vragen."

De volkerenoorlog.

2020 De oorlog is nog in veel uitgebreider zin een volkerenoorlog dan men hem reeds noemen mag uit hoofde van het aantal landen, die er aan deelnemen. Uit hoeveel volken bestaat niet het Donaurijk? En de Ruslanden! Frankrijk heeft, gelijk men weet, reeds zijn Turco's - Algerijnen - en Senegaleezen - Negers - tegen de Duitschers in het vuur gebracht. In 1870 ging er uit de Duitse landen een kreet van verontwaardiging op, dat de Franschen Afrikanen tegen het Duitse leger lieten vechten - ze had dat
2025 trouwens in 1859 al tegen de Italianen gedaan - maar nu hoort men geen protesten. Trouwens Busland heeft tientallen millioenen onderdanen van niet Indo-Europeeschen stam, en daarvan zullen er heel wat in Oost-Pruisen en tegen de Oostenrijkers in het veld staan. En nu komen ook Indiërs tegen de Duitschers vechten. Lord Kitchener heeft het Vrijdag in het Hoogerhuis meegedeeld. Hij zei, dat de verliezen die het Engelsche hulpleger in Frankrijk heeft geleden, onmiddellijk aangevuld worden: 12,000 man
2030 wachten daartoe op de verbindingslijnen. Behalve de versterkingen, die binnenkort uit Engeland zouden worden gezonden, zal het Engelsche leger in Frankrijk vermeerderd worden met twee divisies voetvolk en een divisie ruitery en nog oudere troepen uit Indië. De eerste divisie is onderweg. Lord Crowe, de minister van Indië, vulde die
2035 mededeeling aan. Hij begon met de bewonderenswaardige geestdrift te roemen, die er, volgens de berichten, over de bevolking van Engelsch-Indië was gekomen, grootendeels berustende op den wensch van het Indische volk, dat Indische soldaten schouder aan schouder zouden staan met hun kameraden uit het Engelsche leger ter afwering, zoo zei Crowe, van den aanval op het gebied van onze vrienden.
2040 Alsof de minister behoefte gevoelde een verontschuldiging te vinden voor het dus voor het eerst mengen van Indische troepen in een Europeeschen oorlog, ging hij voort: Het is in Indië welbekend, dat de Afrikaansche troepen van het Fransche leger de troepen van Franschen van geboorte hebben bijgestaan, en daarom zou het ongetwijfeld een teleurstelling voor onze Indische mede-onderdanen zijn, wanneer hun belemmerd
2045 werd aan den oorlog op het vasteland van Europa deel te nemen. Wij zullen ons leger versterkt vinden door soldaten, hoog van zin, uitstekend geoefend en vertegenwoordigende een oude beschaving. De minister zei verder, dat voor de veiligheid van Indië gezorgd was. De grenzen blijven goed bewaakt, ofschoon er nauwelijks kans is op een aanval. Voor binnenlandsche onlusten is er, bij de
2050 algemeene geestdrift die er onder alle standen en alle rassen voor den oorlog is, geen gevaar, verzekerde de minister. Hij gewaagde als een blijk daarvan van de vele groote giften voor den oorlog ingekomen. Nu weer heeft de maharadja van Mysore, die reeds zijn troepen ter beschikking heeft gesteld, tusschen de £300,000 en £400,000 aangeboden. Een Engelsch blad teekent bij de ministerieele mededeelingen aan, dat er
2055 in Englands Indisch leger een 153,000 inlandsche troepen zijn, met een reserve van een 35,000 man en 35,000 man vrijwilligers. Er zijn allerlei rassen in dat inlandsche leger. De bekendste zijn de Sikhs, de Gurkhas en de Pathans, die afzonderlijke regimenten vormen. Er zijn ook gemengde regimenten, waarin men vindt Punjabis, Rajputs, Jats, Tamils, en zoo voorts. Wij hebben reeds gemeld, dat Canada zijn hulpleger tot 100,000 man wil verhoogen. Het eerste een contingent, 20,000 man
2060 sterk, is voor het meerendeel druk aan het drillen bij Quebec. Zestigduizend Amerikanen hebben zich, naar het heet, aangemeld om in de Canadeesche gelederen te vechten, maar al die aanbiedingen zijn geweigerd. Te Winnipeg heeft een vergadering besloten, de regeering te verzoeken, een reserve van 100,000 man voor het hulpleger
2065 op de been te brengen. De Amerikanen doen dus nog niet aan den volkerenoorlog mee, maar de Boeren beginnen: een zoon van generaal Botha heeft, naar reeds is bericht, dienst genomen en volgens de African World heeft Eloff, kleinzoon van Kruger, die reeds naam heeft gemaakt als beeldhouwer en te Parijs woont, in het Fransche leger als officier mee willen vechten. Nu hem dat niet gelukt is wil hij naar Zuid-Afrika
2070 terug om bij de burgermacht dienst te nemen.

Geïnterneerden.

2075 Men schrijft ons uit Oldenzaal: In het Schlossbotel te Bentheim zijn een 50-tal Engelschen, Franschen, Belgen, Russen en Japanners geïnterneerd en worden dar streng bewaakt. Ze worden daar voor eigen rekening verpleegd. Geïnterneerden, die niet in hun eigen onderhoud konden voorzien, zijn naar de gevangenis overgebracht.

2080 In Baden-Baden zijn driehonderd Engelschen – mannen en vrouwen – in
krijgsgevangenschap, of althans van hun vrijheid van beweging beroofd. Zij mogen zich
in de straten bewegen; maar zoodra zij bij de stadsgrenzen komen, werden zij door
schildwachten teruggestuurd. Vier Engelschen, die gepoogd hadden door het cordon heen
te komen, worden gevat en als spionnon ter dood gebracht.

2085 Berichten uit verschillende Duitse steden gewagen alle van bijzondere voldoening
van de overwinning over het Engelsche expeditieleger. Te Munchen omkranste de menigte
de plakaten met de berichten met eikelooft en bloemen.

Economische redenen voor houding.

2090 In het tijdschrift "Glück auf" stelt dr. Ernst Jüngst de vraag, of Italië's houding
in den wereldstrijd van thans ook soms in verband kan staan met het
steenkolenvraagstuk van dat land. Italië's eigen steenkolenproductie is uiterst
gering: zij bedroeg in 1912 slechts 660,000 ton, en bovendien waren het den nog
meerendeels minderwaardige bruinkolen. En dan moet men bedenken, dat het
2095 kolenverbruik sedert 1900 met zes millioen ton gestegen is, tengevolge van de zich
gestaag uitbreidende industrie en den snellen aanwas der bevolking. Wat de steenkolen
betreft, is Italië dus vrijwel geheel van het buitenland afhankelijk. In de laatste
jaren zijn er een elf millioen ton steenkolen, cokes en briketten ingevoerd;
Frankrijk en België hebben aan dier invoer slechts deelgenomen met respectievelijk
2100 92,100 en 13,000 ton. Daarentegen heeft Engeland in de laatste jaren aan Italië ruim
tien millioen ton brandmateriaal geleverd, waarbij 9.8 millioen ton steenkolen. Kiest
Italië dus partij voor Duitschland en Oostenrijk, dan houdt Engeland onverwijld met
kolentoevoer op, en geen ander land zou in staat zijn om Italië ook maar de helft te
leveren van hetgeen Engeland levert. Amerikaansche steenkolen komen in geringe
hoeveelheid naar het schiereiland; slechts 281,000 ton in het vorige jaar.
2105 Heel veel meer sturen kan Amerika niet, ook al omdat het de benodigde vrachtschepen
niet bezit: bovendien zou Engeland natuurlijk alle kolenvrachten in beslag nemen,
indien Italië niet neutraal bleef en het zou daartoe het recht hebben, aangezien
steenkolen onder de oorlogscontrabande gerekend worden. En Duitschland zou zijn
kolenlevering van rond 1.3 [?] millioen ton – waarvan twee derden over zee vervoerd
2110 wordt – evenmin kunnen voortzetten, terwijl verzending door den Gothard in de
tegenwoordige tijdsomstandigheden absoluut onmogelijk is; men zou er 1800 treinen
ieder van 30 tot 35 wagens voor nodig hebben! Stel u dan nog eens voor, dat
Duitschland inplaats van 1.2 millioen ton, zes à acht millioen ton zou moeten
leveren... Oostenrijk-Hongarije komt heelemaal niet in aanmerking, omdat het in zijn
2115 eigen behoefte niet kan voorzien uit het eigen land. Derhalve, zegt dr. Jüngst, ten
slotte, zou Italië, indien het zich aan de zijde van zijn bondgenooten Duitschland-
Oostenrijk schaarde, met een steenkolen nood bedreigd worden, die het geheele
economisch leven vernietigen en die, gegeven de sterk verhoogde steenkolenbehoefte
voor de marine waarschijnlijk zelfs de geheele koopvaardijvloot tot stilliggen doemen
2120 zou.

Blijkens een mededeeling in het Lagerhuis is de Engelsche regeering van plan, de
Duitschers en Oostenrijkers, die ze gevaarlijk acht – dienstplichtigen! – in
2125 concentratiekampen onder te brengen. Een afgevaardigde wilde in die kampen ook
overgebracht hebben al de Duitschers en Oostenrijkers, die in Engeland nog eenige
betrekking bekleeden of werk hebben, opdat Engelschen hun plaatsen kunnen innemen. De
minister van binnenlandsche zaken zei, dat werkgevers en niet de regeering over die
betrekkingen te zeggen hebben.

2130 **Patenten in Engeland.**

Donderdag heeft het Lagerhuis het wetsontwerp aangenomen, waarbij de patenten die
Duitschers en Oostenrijkers in Engeland hebben niet alleen voor den oorlog, maar voor
den vollen duur van het patent vervallen worden verklaard. Anderen kunnen gedurende
dien tijd de patenten in bedrijf brengen. Als na het verstrijken van den duur der
2135 patenten de oorlog uit is, en Duitschland en Oostenrijk hebben geen patenten van
Engelschen in hun land vervallen verklaard, dan kunnen de oorspronkelijke houders van
die Engelsche patenten hun rechten weer laten gelden.

De Bulgaarsche minister van oorlog op Inspectiereis.

2140 De "Agence Bulgare" meldt uit Sofia, dat de minister van oorlog Vrijdagavond
vertrokken is voor een inspectiereis door de nieuw gewonnen landstreken, ten einde de
resultaten te kunnen vaststellen van het gedurende ruim drie weken oefenen der nieuwe

2145 soldaten, Bulgaren, die uit de onder vreemde heerschappij gebleven streken, teruggekeerd zijn. Het plan voor deze reis bestond al sedert eenigen tijd, doch eerst thans heeft de minister tijd kunnen vinden om het te volbrengen. De koning heeft den minister-president gemachtigd om het Sobranié, dat morgen bijeenkomen zou, te verdagen.

2150 De prinsen Louis en Antoine van Orleans en Braganza hebben, nadat ze als officieren van het Oostenrijksche leger hun ontslag genomen hadden, van den koning van Engeland vergunning gekregen in het Engelsche leger dienst te nemen.

2155 Het Duitsche departement van binnenlandsche zaken koopt Deensche paarden, die het aangeboden waren, op en verstrekt die aan de landbouwende bevolking. Zodoende tracht men aan het gebrek aan paarden op het land, dat een gevolg van de opvoeding is, tegemoet te komen.

2160 De sociaal-democratische krant te Dusseldorp is dezer dagen in beslag genomen, omdat zij in een artikel gewaarschuwd had tegen het verlangen om aan den oorlog tegen België het karakter van een wraakoefening te verleen, zooals een gedeelte van de burgerlijke pers bepleit had. De Vorwärts vindt den maatregel vooral bevreemdend, omdat waar het blad gedrukt wordt, de censuur te Krefeld geen bezwaar had gemaakt tegen de opneming van dat artikel.

2165 Volgens nadere berichten in de Duitsche bladen, is prins Luitpold, de oudste zoon van den Beierschen Kroonprins, aan den snel verloopenden vorm van kinderverlamming gestorven.

2170 De kiesrechtvrouwen beginnen in Engeland weer last te geven. Donderdagmiddag meldde zich een aantal hunner onder leiding van mevr. Drummond en mevr. Dacre Fox bij het departement van binnenlandsche zaken aan. Er waren verscheiden vrouwen bij, die wegens den oorlog uit de gevangenis waren ontslagen. Zij verlangden den minister te spreken, naar het schijnt om van hem een waarborg te krijgen, dat de gevangenen voor goed ontslagen waren. De minister was afwezig – er was kabinetszitting – en er werd aan de dames meegedeeld, dat ze hem niet konden spreken. Zij begonnen toen wanordelijkheden, er ontstond een volksoptocht, de politie verzocht de vrouwen heen te gaan, zij weigerden en toen werden er een dozijn naar het politiebureau gebracht. 2175 Onderweg had de politie groote moeite ze tegen de woede van het gepeupel te beschermen. Na eenigen tijd kwam er bij de vereeniging van de kiesrechtvrouwen bericht, dat er een misverstand was geweest, en zij dien dag nog antwoord op hun 2180 verzoek zouden krijgen.

2185 Het Engelsche Parlement heeft een noodwet aangenomen, bepalende, dat bij den dood van iemand, die als combattant aan den oorlog meedoet, geen successierechten geheven zullen worden van vermogens onder de £5000, die op de weduwe of erfgenamen in de rechte lijn overgaan; en boven de £5000 in dit geval niet de volle successierechten.

2190 De Duitsche pers brengt een kernachtig gezegde van Bismarck in herinnering. Nergens wordt zooveel gelogen – zoo zeide hij op een goeden dag – als bij een oorlog, een jachtpartij en een verkiezing.

In de Deensche grensgewesten.

2195 De Vorwärts verneemt, dat v. Moltke, de vroegere Pruisische minister van binnenlandsche zaken, tot gouverneur van de provincie Sleeswijk-Holstein is benoemd. Deze benoeming heeft politieke beteekenis. Zij zal, naar de Vorwärts meent, een wijziging in de politiek tegenover de Denen meebrengen, want v. Moltke gaat door voor iemand, die den Denen geen kwaad hart toedraagt. Het ontslag van v. Bülow, die tot dusver gouverneur van de provincie was, hangt vermoedelijk samen met de averechtsche maatregelen, die hij bij het uitbreken van den oorlog heeft genomen. Welke de 2200 averechtsche maatregelen van v. Bülow zijn geweest, kan wellicht blijken uit een brief van een Deensch predikant een kennis in Engeland, dien de Times opneemt. "Dat zij (de Duitschers) – schrijft hij – de jonge Deensche soldaten naar België zonden om daar te vechten, moge hun recht van veroveraars zijn. Maar het is droevig om hieraan te denken. En de vrouwen en ouden van dagen, die niet naar het front 2205 kunnen gaan – die werpen zij bij tientallen in de gevangenis. De politie te Flensburg heeft een Deensche krant onderdrukt, hoewel zij volkomen kleurloos in de politiek was."

Het afbreken van de diplomatieke betrekkingen tusschen Engeland en

2210 *Duitschland.*

Wij hebben in ons Ochtendblad eenige gedeelten weergegeven uit een verslag van Sir E. Goschen, den Engelschen ambassadeur te Londen, omtrent zijn laatste besprekingen met den Duitschen staatssecretaris van buitenlandsche zaken von Jagow en den rijkskanselier. Reuter heeft ons indertijd van dit verslag al een en ander medegedeeld. Vooreerst valt nog op te merken, dat het telegram van Sir E. Goschen, dat van deze laatste gesprekken en gebeurtenissen te Berlijn gewaagde, wel aan het telegraafkantoor te Berlijn was aangenomen, doch blijkbaar niet is doorgezonden, althans, het heeft het Engelsche ministerie van buitenlandsche zaken nooit bereikt. Uit dit nu eerst in extenso gepubliceerde telegram blijkt nog eens opnieuw zoowel de spijt als de verontwaardiging van Duitsche regeeringspersonen over de houding van Engeland en zijn deelnemen aan den oorlog. Vooral de rijkskanselier wordt als "zeer opgewonden" geschilderd. "Wat wij hadden gedaan" – aldus rapporteert Sir E. Goschen, de woorden van van Bethmann Hollweg weergevende – "was ongelooflijk. Het was het toebrengen van een slag in den rug van iemand, die voor zijn leven vocht tegen twee aanvallen. Hij (de rijkskanselier) hield Engeland verantwoordelijk voor al de verschrikkelijke gebeurtenissen, die nu mogelijk waren." Ook de laatste woorden van keizer Wilhelm tot den ambassadeur vinden wij hier vermeld, overgebracht door een van de adjudanten van den Keizer. Die boodschap luidde: "De keizer heeft mij opgedragen Uwe Excellentie zijn leedwezen te betuigen over de gebeurtenissen van gisterenavond (het inwerpen van de ruiten aan de ambassade), doch U tevens mede te deelen, dat U zich uit deze gebeurtenissen een denkbeeld kunt vormen omtrent de gevoelens onder zijn volk ten aanzien van de houding van Engeland, dat zich bij andere volken tegen zijn oude bondgenooten bij Waterloo aansluit. Zijne Majesteit hoopt tevens, dat U aan den Koning zult zeggen, dat hij trotsch is geweest op de titels van Engelsch veldmaarschalk en Engelsch admiraal, doch dat hij wegens het gebeurde zich dadelijk van die titels moet ontdoen. Sir E. Goschen merkt dienaangaande op: "Deze boodschap verloor niets van haar scherpte door de wijze waarop zij werd overgebracht." Ook bij den Keizer dus verontwaardiging.

Hoe moeilijk het – altijd volgens het verslag van den Engelschen ambassadeur – de 2240
Duitsche regeering viel, om zich van de uitgemaakte zaak van den oorlog met Engeland te doordringen, blijkt uit een gesprek van den ambassadeur met den onderstaatssecretaris van buitenlandsche zaken, von Zimmermann, welk gesprek plaats had na dat met von Jagow en met den rijkskanselier. Sir E. Goschen vertelt daarvan het volgende: "Na zijn diep leedwezen te hebben betuigd, dat in zeer vriendschappelijke 2245
officieele en persoonlijke intrekkingen tusschen ons op het punt waren afgebroken te worden, vroeg hij mij terloops, of de aanvraag om een paspoort gelijk stond met een oorlogsverklaring. Ik zeide, dat zulk een autoriteit op het gebied van het internationale recht als waarvoor hij bekend was, evengoed als ik of beter moest weten, wat in degelijke gevallen te doen gebruikelijk was. Ik voegde er aan toe, dat er vele gevallen waren, waarin de diplomatieke betrekkingen afgebroken waren en 2250
niettemin een oorlog niet was gevolgd – dat in dit geval hij uit de mij verstrekte lastgevingen, waarvan ik aan den heer von Jagow den korten inhoud had overhandigd, zou hebben begrepen, dat Z. M.'s regeering om 12 uur 's nacht een antwoord verwachtte op een bepaalde vraag en dat bij gebreke van een bevredigend antwoord de Engelsche regeering gedwongen zou zijn zoo innige stappen te nemen als haar door haar 2255
verbintenissen werden geboden. De heer Zimmermann zeide, dat dit inderdaad een oorlogsverklaring was, daar de keizerlijke regeering niet in staat was de gevraagde verzekering (betreffende de onzijdigheid van België) te geven, noch op dezen, noch op eenig anderen avond."

2260 Volgens een bericht van Lloyd's, is er weer een gewapende Duitsche hulpkruiser in zee, de Cap Trafalgar, van de Hamburg-Zuid-Amerika-lijn. Het schip zal, naar het voorbeeld van de Kaiser Wilhelm der Grosse, den Engelschen handel schade trachten toe te brengen. Het blijkt nu, dat de Kaipera, die door dit laatste schip in den grond is 2265
geboord, een lading ter waarde van 6 millioen gulden had.

De burgemeester van Bree.

Men meldde gisteren aan de Meierijsche Ct.: Gistermiddag verscheen weder een auto met 2270
Duitsche militairen voor de woning van den burgemeester van Bree. In hun midden hadden zij den deken dier plaats. Zij vroegen aan de dienstmaagd, waar de burgemeester zich bevond. Op het antwoord, dat de burgemeester voor zaken uit was, maakten zij rechtsomkeer, lieten vervolgens den deken eenige oogenblikken den tijd een bezoek te brengen aan zijn pastorie en voerden hem daarna weer mee in de richting van Hasselt. Zoo juist echter krijgt Bree's burgemeester alhier (te Budel) de

- 2275 geruststellende telegrafische tijding van den Duitschen consul, dat noch aan hem, noch aan de stad Bree eenig leed zal geschieden, met de mededeeling, dat een brief zal volgen. Men verwacht nu ook spoedige invrijheidsstelling van den deken.
- 2280 Het Deensche stoomschip Bretland, van Kopenhagen, is Vrijdag met averij te Blythe binnengevallen. De kapitein rapporteert in de Noordzee zwaar gestooten te zijn op twee voorwerpen onder water.
- 2285 Het Roemeensche bureau voor politieke berichten is uit Parijs naar Boekarest verplaatst. De directeur en de secretaris van dat bureau, beiden Roemeniërs, deelen in de Figaro mede, dat zij hiertoe overgaan, omdat zij van Boekarest uit de openbare meening in Roemenië beter tegen Oostenrijk-Hongarije meenen te kunnen bewerken.
- 2290 De Engelsche bladen - b. v. de Daily Telegraph - gaan voort met het publiceeren van telegrammen uit de Vereenigde Staten en het citeeren van artikelen uit Amerikaansche couranten over de publieke opinie in de Unie, die zich steeds scherper uit tegen de Duitse politiek en de Duitse manier van oorlogvoeren. Vooral het gooien met bommen uit een Zeppelin op de stad Antwerpen heeft in de V. St. sterke ontstemming gewekt, welke in de Amerikaansche pers zeer krachtig tot uiting komt.
- 2295 **De openbare meening in de Ver. Staten.**
Men meldt ons uit de Panama-kanaal-zone, d.d. 10 Augustus: De hier het laatst ontvangen brieven uit Holland houden natuurlijk nog geen woord in over oorlog, terwijl we hier 2½ week, nadat ze geschreven werden, al een week lang over bijna met anders praten. En de algemeene stemming is anti-Duitsch, vooral nadat in een der
- 2300 couranten stond, dat Duitse troepen na een deel van België hebben bezet, op twee punten Nederland waren binnengetrokken. Van dit laatste heb ik nog geen bevestiging gelezen, zoodat het naar ik vermoed, onjuist geweest is. *) België wordt natuurlijk zeer geprezen. De politiek van Duitschland wordt hier algemeen veroordeeld. We
- 2305 hebben hier de gevolgen van den oorlog al te ondervinden. De minister van oorlog heeft zijn voorgenomen bezoek aan den Isthmus opgegeven; toch zal het Kanaal op 15 Augustus voor het verkeer worden geopend en ook oorlogsschepen zullen van dezen kortere weg gebruik mogen maken. Bijna dagelijks gaat er tegenwoordig een schip door de sluizen, om de beampten nog gauw eenige oefening te geven, vóór zij - de laatste helft dezer maand misschien - de handen vol zullen krijgen. De prijzen van voedsel in
- 2310 Colón en Panama zijn reeds gestegen en de goevernementwinkel heeft aangekondigd, dat sommige prijzen daar binnenkort ook zullen stijgen. Daar geen Fransche, Engelsche of Duitse schepen meer binnenkomen, kon die winkel geen benodigdheden meer uit deze landen bekomen, en dezelfde artikelen kosten in de Vereenigde Staten meer.
- 2315 Verscheidene aannemers, die werk verrichten voor Europeesche maatschappijen, kregen bericht het werk te staken bijv. aan de nieuwe kantoren van de Hamburg-Amerikalijn, die al 70 pct. klaar zijn, zal voorloopig niet meer gewerkt worden. Ook de Amerikaansche banken hebben besloten geen geld beschikbaar te stellen voor
- 2320 buitenlandsche ondernemingen, om geldschaarschte in hun eigen land te voorkomen. Hierdoor lijden de Amerikaansche zaken in 't buitenland natuurlijk, en vele personen zullen buiten werk worden gesteld. He probleem van de werkloozen in de Kanaal-Zône en de republiek Panama wordt hierdoor nog ernstiger. Het was te begrijpen, dat er tegen het einde van het groote werk minder arbeiders noodig zouden zijn. Bijna alle
- 2325 Europeesche arbeider, zonden een groot deel van hun verdienste naar hun vaderland; zij bleven zoo lang er werk voor hen was en gingen daarna naar Europa terug. Het meerendeel der arbeiders zijn echter negers uit de Engelsche en Fransche koloniën, velen van hen gewend aan een "hand to mouth" bestaan, werkten als ze geen geld hadden en luierden, als ze weer wat verdiend hadden. Nu er voor slechts weinigen werk meer is, lijden zij gebrek. Zij hebben geen voldoende middelen om naar hun eiland terug te
- 2330 keeren, waar zij veel goedkooper kunnen leven. Zij lummelen voornamelijk rond in Colon en Panama, daar de meeste der arbeiderswijken in de Kanaal Zône afgebroken zijn of spoedig dit lot zullen ondergaan. Inbraak, oplichting en zakkenrollen komen daar dan ook dagelijks voor. Er zijn in het laatste droge seizoen veel minder toeristen geweest dan in vorige jaren, en de verwachtingen voor de rest van 't jaar zijn thans
- 2335 natuurlijk niet gunstig, zoodat ook de Chineesche winkellieden klagen, en een tijd van armoede tegemoet gaan. Grappige dingen gebeuren er nu en dan ook. Zoo hielden de Fransche en Engelsche negers gisteren optochten, om het verbond tusschen hunne moederlanden te vieren. Waar zij zelf het ernstig genoeg opvatten, voor de blanke toeschouwers was het een meer vermakelijke, dan waardige uiting van vaderlandsliefde.
- 2340 *) Natuurlijk was het een onjuist bericht. Red.

De Amerikaansche regeering heeft bekendgemaakt dat buitenlandsche schepen, die voortaan onder Amerikaansche vlag zullen varen, en als zoodanig in de Amerikaansche registers moeten worden geboekt, niet eerst in een Amerikaansche haven behoeven te zijn geweest.

2345

Telegrammen.

De Oorlog.

De verdediging van Parijs.

2350 PARIJS, 30 Augustus. (Part.) De militaire gouverneur van Parijs heeft bevolen, dat binnen vier dagen na afkondiging van dit besluit alle gebouwen gelegen in de rayons van de afzonderlijke forten – zoo nieuwe als oude – om Parijs moeten zijn ontruimd en afgebroken.

2355 PARIJS, 30 Augustus. (Part) De *Matin* meldt, dat gisteren een Zeppelin te Parijs is aangekomen, doch het was er een in een auto. Belgische en Fransche officieren kwamen hier gisterenavond aangetuifd, gevolgd door een groote vrachtautomobil, waarop verschillende stukken waren geladen van een Zeppelin, die in de streek van Namen omlaag was geschoten. Men was op weg naar het militaire Fransche luchtvaartpark.

2360 **De Duitschers in België.**

2365 BAARLE NASSAU, 30 Augustus. (Part. V. B.) Vluchtelingen uit Antwerpen melden van de verwoestingen door het bombardement van Mechelen. De St. Romboutstoren moet half afgeschoten zijn. Ik veronderstel, dat het bombardement tot gisterenavond 8 uur heeft geduurd. Na dat uur heb ik geen kanongedonder meer gehoord, behalve om het kwartier zware schoten tot kwart voor 9. Heel Antwerpen moet vol zitten met menschen uit Mechelen, dat totaal verlaten is. Velen trekken naar Engeland.

De inval der Oostenrijkers in Polen.

2370 BOEDAPEST, 29 Augustus. (Part.) De linkervleugel der Oostenrijkers heeft 27 K.M. voorbij Krasnik 5 [of 6?] Russische legerkorpsen vernietigd. Nog heden zal het Oostenrijksche leger voor Lublin staan. Een onzer legerkorpsen maakte 2000 gevangenen, o. w. 40 officieren, en vermeersterde veel oorlogsvoorraad.

2375 WEENEN, 30 Augustus. (Wolff.) Voorzoover het zich gisterenmiddag liet aanzien, is de groote strijd van ons leger met de hoofdmacht van het Russische leger nog niet tot een beslissing gekomen. Alleen kon reeds een succes worden gemeld van de cavalerie onder generaal Victor Dankl, die het leger aanvoert, dat ook reeds bij Krasnik had overwonnen. Dit was in een tweeden slag, geleverd op 27 Augustus, waarbij een zeer versterkte stelling op de hoogten van Niederzwyssduoa bestormd werd en genomen. Het
2380 gelukte de reeds bij Krasnik teruggeslagen Russische strijdmacht en de inmiddels aangekomen versterkingen, te zamen zoowat 10 divisies van verschillende legerkorpsen, opnieuw te verslaan. In dezen tweeden slag nam een onzer korpsen een generaal gevangen, een kolonel en nog 8 officieren van den staf, voorts 40 officieren en ongeveer 2000 man. Ook werd weer veel oorlogsmateriaal vermeersterd.

2385

Mijnen op zee.

2390 LONDEN, 30 Augustus. (Reuter.) In een communiqué van de Engelsche regeering wordt verklaard, dat wat betreft de schade, die aan neutrale schepen in de Noordzee wordt toegebracht door drijvende mijnen, de Britsche admiraliteit duidelijk wil doen uitkomen, dat zij geen enkele mijn heeft laten plaatsen, ofschoon zij zich boor
2395 houding in de toekomst voorbehoudt. De admiraliteit zal niet aarzelen, die represaille-maatregelen te nemen, welk, door de maatregelen van de Deutsche marine noodig mochten worden.

2395 **Uit Rusland.**

2400 ST. PETERSBURG, 29 Augustus. (Petersburgsch telegraafagentschap.) Officieel wordt medegedeeld, dat Duitschland en Oostenrijk-Hongarije, wier leger, onmachtig zijn het offensief van de Russische troepen in Oost-Pruisen en Galicië te verhinderen, in hun staten en in onzijdige landen willens en wetens onjuiste berichten verspreiden over hun overwinningen en den binnenlandschen toestand van Rusland. Toen de gevechten bij Gumbinnen begonnen, waarvan de uitslag nu welbekend is, heeft het Wolff-bureau naar alle kanten van Europa berichten geseind over schitterende overwinningen van de Duitschers en een algeheele nederlaag der Russen. Telegrammen uit Weenen verkondigen
2405 een mislukking van ons offensief in Galicië en den zegevierenden opmarsch der Oostenrijkers in Rusland, benevens het vermeesteren van kanonnen, vaandels en mitrailleuses. Weensche berichtgevers hebben ook de inneming van Warschau gemeld, en

2410 het uitbreken van een bloedigen opstand in Polen, ten gevolge waarvan de Russische bevolking in een paniek gevlucht was. Om dergelijke berichten geloofwaardig te doen schijnen, werden zij aangegeven als komende uit Odessa, Kisjinef of Nikolajef. De generale staf acht het onnoodig dit alles tegen te spreken, want de staat van zaken op het oorlogsterrein werpt voldoende licht op de waarheidlievendheid van de vijandelijke staven en de in hun dienst staande nieuwsagentschappen. De Russische generale staf geeft het land zooveel mogelijk inlichtingen omtrent de verrichtingen van de Russische legers, die zegevierend in Oost-Pruisen en Galicië doordringen.

2415 **Engeland en de oorlog.**

2420 LONDEN, 30 Augustus. (Reuter.) Winston Churchill, de minister van marine, heeft in den loop van een onderhoud met vertegenwoordigers van vervolgingen van Amerikaansche journalisten gezegd, dat het Witboek wel de directe aanleiding van den oorlog vermeldt, maar dat de wezenlijke oorzaak van den oorlog de zucht van de Pruisische militaire aristocratie is, die de geheele wereld onderwerpen wil. Engeland treedt het Pruisische militarisme in den weg. Zijn vloot en zijn geldmiddelen zijn aanzienlijke zijn leger is goed, hoewel beperkt, maar het zal groter worden. Een overwinnend Pruisisch militairisme zou nimmer verzadigd zijn en zoo het de Engelsche macht brak, zou het naar koloniaal gebied omzien in zulk een mate, dat slechts Zuid-Amerika groot genoeg zou zijn om er aan te voldoen, ondanks de Monroe-leer. De huidige oorlog is een strijd op leven en dood tusschen democratie en autokratie. Wat er ook gebeuren moge, Engeland verplicht tot het einde toe vol te houden.

2430 **Griekenland.**

2435 KONSTANTINOPEL, 30 Augustus. (Wolff.) Het Grieksche consulaat heeft een besluit van den Griekschen minister van oorlog laten aanplakken, waarbij bekend wordt gemaakt, dat de reservisten en de landstorm van alle wapens ingeval van mobilisatie zich bij hun troepenafdeelingen hebben aan te melden.

Uit de Vereenigde Staten.

2440 NEW YORK, 30 Augustus. (Reuter.) De Amerikaansche pers gaat voort met het brandmerken van de manier van oorlogvoeren, door de Duitschers toegepast. Zij geeft de Duitschers den raad, den bomaanslag uit een Zeppelin op Antwerpen, niet langer goed te keuren. Ook dringen zij er op aan, dat door Duitschland opheldering zal worden gegeven omtrent de vernieling van Leuven, of dat de schuldigen zullen worden gestraft.

2445 KONSTANTINOPEL, 30 Augustus. (Wolff.) Enver pasja, de minister van oorlog, die wegens ongesteldheid eenige dagen zijn kamer heeft moeten houden, zal morgen zijn bezigheden hervatten. Te Adrianopel zijn ongeveer zevenhonderd huizen door brand vernield. Men weet niet hoe de brand ontstaan is.

Land- en Tuinbouw.

2450 Volgens een mededeeling van de Engelsche regeering, in het Lagerhuis gedaan, is er bij een boer te Stallighborough bij Grimsby mond- en klauwzeer voorgekomen. Het vee was sedert Februari op de plaats, en men wist niet van waar de besmetting kwam.

Oeconomische en Financieele Mededeelingen.

De heropening van de Londensche beurs.

2455 Naar Fin. Times verneemt, heeft het bestuur van de Londensche beurs op 24 dezer aan alle leden een circulaire toegezonden, waarin hun meening wordt gevraagd of het wenschelijk is, de beurs binnenkort weer te openen. Uit de ingekomen antwoorden blijkt, dat de meerderheid daar tegen is en dat men, alvorens tot heropening wordt besloten, duidelijk wil weten, welke houding de banken zullen aannemen ten opzichte van de door hen verstrekte beleeningen op staatsfondsen. Men acht het noodzakelijk, dat zekerheid worde gegeven, dat deze leeningen voor een tijdvak van ongeveer 2 jaar niet opgezegd kunnen worden. Ook dringt men er opaan, dat zoo de beurs weer geopend wordt, voorloopig uitsluitend omzetten à contant zullen plaats hebben en dat geen officiële prijscourant zal verschijnen, opdat de banken zich niet daarop zullen kunnen beroepen voor de bij hen in onderpand gegeven fondsen.

2470 Volgens de Engelsche bladen zal de Egyptische regeering waarschijnlijk de katoenplanters in de tegenwoordige crisis te hulp komen, om hen in staat te stellen, hun bedrijf voort te zetten. Daartoe zal den planters gelegenheid worden gegeven voorschotten op te nemen tot zoodanig bedrog, dat al hun onkosten daardoor worden gedekt. Door dezen maatregel hoopt de regeering te bewerken, dat de pioniers niet gedwongen worden hun katoen thans te verkoopen, doch dat zij hun voorraden zullen

kunnen opslaan, totdat betere prijzen voor het product bedongen zullen kunnen worden.

2475 **Dividenden en coupons.**

Naar de Frkf. Ztg. verneemt, heeft de Deutsche Bank nog tijdig het halfjaarlijksche dividend van de Baltimors & Ohio kunnen incasseeren, zoodat dit op 5 September betaalbaar wordt gesteld. De waarde van 1 dollar wordt daarbij aangenomen op M. 4.06 [of 4.08?]. Met het betaalbaar stellen van den Septembercoupon der 5 pcts.

2480 goudleening der republiek Cuba van 1904 zal volgens de B. B. Z. moeten worden gewacht, totdat de daarvoor noodige bedragen uit New York zijn ontvangen. Men verwacht, dat dit binnen ongeveer 4 weken het geval zal zijn.

2485 De Italiaansche fabrikanten van wollen en katoenen goederen stellen volgens de B. B. Z. ijverig pogingen in het werk om hun afzetgebied in Turkije en de Balkanstaten, benevens in andere landen van Europa, dis hun goederen tot nu toe uit Duitschland en Oostenrijk berokken, uit te breiden. In Duitschland en Oostenrijk zijn verschillende fabrieken gedwongen geworden, hun productie te beperken of het bedrijf geheel stop te zetten. Alleen die fabrieken, welke aan leger en vloot leveren, hebben zooals van

2490 zelf spreekt, volop werk.

Avondblad, A.

Alle hier volgende nieuwsberichten zijn nog niet in onze vroege uitgave doch wel in onze late uitgave van hedenochtend opgenomen geweest.

2495

De Oorlog.

De verwoesting van Leuven.

Het gevecht bij Helgoland.

De toestand ter zee.

2500 Een Zeppelin boven Parijs.

Van het Westelijk oorlogsterrein.

Een Fransch officier over de artillerie.

De hoedanigheid der Engelsche troepen.

Van de Galicische grens.

2505 De jacht op de Kaiser Wilhelm der Grosse.

Mobilisatie in Turkije.

De houding van Turkije.

Turkije en de Europeesche oorlog.

Uit de Fransche pers.

2510 Uit Hongarije.

Uit België.

Pest.

De Oorlog.

2515 Engeland vastberaden.